

PARAZIT

3. číslo, 2013/2014

tvoje miesto
pod daždnikom.

Mariana

Sirotová

**Tatjana Grigorjanová
Eva Smetanová
Školský systém vo svete**

“Pokial' budete rybu súdiť podľa jej schopnosti šplhať na strom, tak bude celý život veriť tomu, že je hlúpa.” (Albert Einstein)

“Čo je život? Je to záblesk svätojánskej mušky v noci. Je to dych bizónov v čase zimy. Je to malý tieň, ktorý sklízne po tráve a stratí sa v západe slnka.” (Vrania stopa, Čierna stopa)

*„K tomu, abychom o něčem pochybovali často pouze stačí - abychom tomu nerozuměli.“
(Tibetské přísloví)*

EDITORIAL

Šéfredaktorka:

Veronika Planková

Zástupkyňa šéfredaktorky:

Silvia Bohunická

Jazyková redaktorky:

PhDr. Božena Petrášová, PhD.

doc. PhDr. Jana Skladaná, CSc.

Redakcia:

Andrea Zeliénková,

Beáta Magátová,

Ján Rímeš,

Jozef Oravec,

Karol Horníček,

Katarína Kováčová,

Kate S.,

Lucia Matúšková,

Marián Radošovský,

Mário Kadlec,

Matúš Horváth,

Natália Alexandrová,

Sindy Straková,

Peter Takáč,

Veronika Marunová,

Veronika Žáková

Hostia:

Daniela Kalaninová,

Klaudia Kovalovská,

Lenka Wusherová,

Petra Raffayová.

Grafika:

Martin Roščák,

Filip Schneider.

Titulná fotka:

archív Marianny Sirotovej

Kontakt:

Mail: parazol.ucm@gmail.com

FB: <https://www.facebook.com/ParazolUcm>

FF UCM: <http://ff.ucm.sk/sk/studentske-casopisy/>

PARAZOL

Študentský časopis

Filozofická fakulta UCM v Trnave

Ročník II., 3. číslo

Akademický rok 2013/2014

Trojmesačník

ISSN 1338-9785

Vzdialené svety

Vábivá minulosť. Vábivé storočia. Ako veľmi sú nám vzdialené? Áno, môžeme si pozrieť staré fotografie, dokumenty... ale, kde by sme to ešte mohli prežiť? V tradícií, v kultúre. V snahe zachovať to, čo tu bolo. Momentkou tohto zážitku nie je len pocit dívania sa na pyramídy, ale aj také tradičné čajové rituály Angličanov či azijatov. Minulosť niekedy môže byť naozaj bezčasová a preto sme sa v tomto čísle rozhodli z nej kúsok priniesť aj k Vaším dverám, milí čitatelia. Nie je to však všetko, čo by som Vám rada povedala v tomto krátkom úvodníku. Moja cesta v časopise sa tu končí a mandát s dôverou predávam kolegovi Matúšovi Horváthovi, ktorí vám časopis určite podá z iného uhla. Takže sa s Vami lúčim a prajem Vám veselé prežitie farebnej jari.

Veronika Planková

OBSAH

ŠTUDENT & UNIVERZITA

- 6** Rozhovor s doktorkou Mariannou Sirotovou (Kate S.)
- 10** Katedra Pedagogiky
- 11** Rozhovor s doc. PhDr. Tatjanou Grigorjanovou, CSc. (Kate S.)
- 15** Katedra Rusistiky
- 16** Rozhovor s doktorkou Evou Smetanovou (V. Planková)
- 19** Katedra anglistiky a amerikanistiky
- 21** Kvalitné CVčko – cesta k úspechu! (K. Kovalovská)
- 23** Školský systém vo svete (B. Magátová)
- 26** Novinky na fakulte (J. Rímeš)
- 28** Euraxes on tour

UMENIE & KULTÚRA

- 30** Esej o kumšte (P.Takáč)
- 31** Fanfiction: Cultural phenomenon of the 21st century (S. Bohunická)
- 33** Izrael (J. Oravec)
- 35** Krajina pyramíd a faraónov (V. Žáková)
- 39** Vzdelávanie v starovekom Grécku a dnes (M. Horváth)
- 42** Práva a úlohy ženy v antickom Ríme (S. Straková)
- 45** Harmónia japonskej duše s prírodou (L. Wusherová)
- 49** Rubrika: Knihy, ktoré zmenili svet (K. Horníček)
- 50** Rubrika: A Guide of the Most Interesting Smaller Places on the USA - Willowbrook (L. Matúšková)

52 **España - Mekka dobrej nálady a slnkom zaliatých pláží**
(P. Raffayová)

55 **Život v moslimskej rodine**
(V. Marunová)

58 **Hipoterapia, alebo ako lieči kôň**
(V. Žáková)

60 **Rubrika: Očami Etnológa - To, čoje v "kurze"** (M. Kadlec)

61 **Eye Opener: Divorce in Judaism**
(N. Alexandrová)

63 **MÚZika: Energia**
(M. Radošovský)

65 **Závan letného Bulharska**
(A. Zelienková)

67 **Zemiakolandia** (K. Horníček)

68 **Křížovka: Carlo Goldoni**
(D. Kalamínová)

70 **Z rozprávkových strán; Riskuj a hraj** (M. Meriančová)

71 **Puto života** (S. Straková)

73 **Eva 6. časť** (Kate S.)

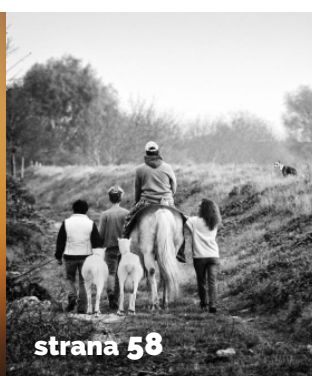
strana 50

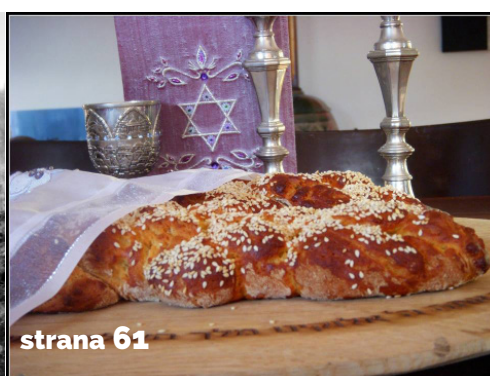
strana 65

strana 55

strana 58

strana 61

Rozhovor s doktorkou Mariannou Sirotovou

„Deťom treba dať korene, ale aj krídla..“

text:
Kate S.

archív: Marianna Sirotová

V tomto čísle študentského časopisu si vám dovoľujem predstaviť Mgr. Mariannu Sirotovú, PhD., prodekanu filozofickej fakulty pre rozvoj a akreditáciu a vedúcu katedry pedagogiky.

Na úvod Vám ďakujem, že ste si do svojho harmonogramu zaradili aj rozhovor pre náš časopis. Napriek tomu, že ste veľmi pracovne vyťažená, určite máte činnosti, pri ktorých relaxujete. Ako teda obyčajne trávite voľný čas?

Voľný čas trávim v záhrade, na chalupe, prechádzkami v prírode a cvičením. Som aktívny typ človeka a musím byť neustále v pohybe. Pri mojej práci, kedy jej efekt vidíte až po niekoľkých rokoch vďaka spätnej väzbe od absolventov o ich uplatnení v praxi, potrebujete činnosť, ktorej výsledok vidíte skôr. Krásne rozkvitnutá záhrada, zdolanie vrcholu v Tatrách či zvládnutie hodiny aerobiku mi prinášajú nielen relax, ale aj potrebnú energiu pre ďalšiu činnosť.

Veľa cestujete. Ktorá krajina či miesto je pre Vás výnimočnou a prečo?

Cestovanie vnímam ako zásobáreň poznania a zážitkov, ktoré vám zostanú, lebo knihy zapadajú prachom a deti odídu z domova hľadať vlastnú cestu a šťastie. Človeku ostávajú zážitky, a najčastejšie i najradšej spomíname na tie pozitívne. S cestovaním sa mi doposiaľ spájajú iba pozitívne emócie a najintenzívnejšie sa mi viažu k Taliansku. Taliansko bolo prvou krajinou, ktorú som začala sama spoznávať už počas vysokoškolského

štúdia. V súčasnosti ho navštevujem v priemere štyrikrát ročne. Mám obľúbené miesta, na ktoré sa vraciam pre ich neopakovateľnú atmosféru. Možno to bude znieť ako kliše, ale najradšej mám Benátky. Vyhýbam sa turistami preplneným námestiam a uliciam, hľadám pokoj v úzkych uličkách, kde iba občas stretnete domáceho obyvateľa, ktorý vás srdečne pozdraví. Taliansko mám rada pre srdečnosť jeho obyvateľov, typickú architektúru, krásnu scenériu od hôr až po more a výbornú kuchyňu.

Máte nejaký vzor?

Tak ako dospievame a osobnostne zrejeme, menia sa aj naše vzory, ktorým sa snažíme priblížiť či podobať. Mojm súčasným vzorom je moja svokra. Mnohí sa teraz asi pousmejú, pretože vzťah medzi nevestou a svokrou býva často podkladom mnohých vtipov a všeobecne sa traduje skôr negatívny než ako pozitívny postoj. Moja svokra sa však stala mojm vzorom, pretože napriek kombinácii vážnych ochorení je vždy milá, chápacavá, upravená a rozvíja kultúru a tradície slovenského národa vo svojom regióne. Je prísna, ale spravodlivá a pozerá sa na svet bez ružových okuliarov, no i tak naďalej sníva o lepšej budúcnosti pre svoje deti a vnúčatá.

archív: Marianna Siroťová

Ste vedúcou katedry. Opíšte pre našich čitateľov jeden úplne bežný deň človeka – ženy v tejto pozícii?

Opísať jeden bežný deň v pozícii vedúcej katedry nie je ľahké, pretože bežné dni obvykle nemávam. Každý deň vždy prinesie niečo nové, čomu je potrebné sa začať intenzívne venovať, a mojím problémom je ešte aj kumulovanie dvoch funkcií. Môj pracovný deň začína už o šiestej hodine doma, kedy najčastejšie s rannou kávou začínam vybavovať e-mailovú poštu. V dnešnej dobe majú ľudia pocit, že elektronická komunikácia je najvhodnejším a aj najrýchlejším prostriedkom pre riešenie problémov, no oveľa viac sa dá vyriešiť pri osobnom stretnutí, kde vzájomná interakcia vám nielenže prinesie odpovede na potrebné otázky, ale aj spätnú väzbu k navrhnutým možným riešeniam. Na fakulte bývam spravidla od ôsmej hodiny do osemnástej. Môj pracovný program pozostáva z bežných činností ako výučba, porady, kolégiá dekana, konzultácie a pod. Po odchode z fakulty sa však obvykle moja práca ešte nekončí. Okrem uvedených činností pracujem v dvoch ESF projektoch, píšem vedecké štúdie a publikácie. Mám rada poriadok a systém v práci, a tak každý deň ukončím sumarizáciou toho, čo som urobila, a do diáru napíšem úlohy, ktoré ma čakajú zajtra.

Máte na konte niekoľko projektov a grantov – čím sa zaoberáte momentálne? Akú máte motiváciu?

V súčasnosti sa v rámci projektov venujem dvom oblastiam, ktoré veľmi úzko na seba nadväzujú. Prvou je vzdelávanie vysokoškolských učiteľov. Úloha a postavenie vysokoškolského učiteľa sa zmenila tak, ako sa zmenila úloha učiteľa na nižších stupňoch vzdelávania. Vplyv vedecko-technického pokroku najmä v oblasti informačno-komunikačných technológií priniesol so sebou nové možnosti prístupu k informáciám ako bola v minulosti tlač kníh. V súčasnosti je potrebné naučiť študentov pracovať s informáciami a rozvíjať kompetencie nevyhnutné pre ich aktívny osobný i profesijný život, ako sú encyklopedické poznatky, ktoré sa nielen rýchlo zabúdajú, ale aj neustále menia. Potrebné je zamerať sa najmä na kreativizáciu a axiologizáciu osobnosti, rozvíjať schopnosť pracovať v tíme a s tímom či flexibilne sa prispôsobovať meniacim sa podmienkam spoločnosti.

Druhý projekt sa venuje otázkam pregraduálnej prípravy učiteľov. Nadväznosť je teda jednoznačná. Ak budeme mať kvalitne vzdelaných vysokoškolských učiteľov aj v oblasti pedagogicko-psychologickej, a nielen v odbornej a vedeckej erudícii, a s tým realizovať aj kvalitný a efektívny edukačný proces, budú tým pádom aj adekvátne pripravení budúci učitelia. Toto zjednodušené konštatovanie je však potrebné doplniť aj o ďalšie dôležité faktory, ktoré pregraduálnu prípravu ovplyvňujú. To je edukačné prostredie, organizácia a formy edukačného procesu, zrelosť osobností a obsah študijného programu.

Čo momentálne ponúka katedra pedagogiky pre uchádzačov? Aké sú plány katedry do najbližšej budúcnosti?

V súčasnosti katedra pedagogiky ponúka vzdelávanie v dvoch študijných programoch. Prvým a nosným je učiteľstvo akademických predmetov a druhým je sociálna pedagogika. Učiteľstvo akademických predmetov realizujeme v dvoch stupňoch vzdelávania. V bakalárskom i magisterskom a sociálnu pedagogiku iba v bakalárskom stupni. Sociálnu pedagogiku však katedra neplánuje v budúcnosti ponúkať vzhľadom k nečakanému

odchodu garantky študijného programu. Naším hlavným cieľom bude neustále skvalitňovať pregraduálnu prípravu učiteľov nielen v bakalárskom a magisterskom stupni, ale aj v rámci doplnujúceho pedagogického vzdelávania.

Rudolf Steiner, filozof a mysliteľ, založil v roku 1919 na podnet istého majiteľa továrne Waldorfskú školu. Jednými uznávanú, druhými zavrhanú. Aký je váš názor na waldorfskú pedagogiku?

Waldorfská škola je postavená na základoch antropozofickej filozofie, ktorej zástancovia veria, že prítomný život je opakovaním iných, predošlých životov a že človek žije svoj súčasný život vďaka procesu prevtelovania duší. Od tejto filozofie sa potom odvíja i organizácia vyučovacieho procesu, spôsoby práce učiteľa a metódy hodnotenia žiakov. Nielen na Waldorfskú školu, ale aj na ostatné alternatívne školy mám negatívny názor. Podstata všetkých alternatívnych škôl je v poskytnutí slobody a priestoru pre rozvoj osobnosti dieťaťa, čo je možné vnímať pozitívne, no deti pripravujeme na život v spoločnosti, ktorá sa riadi normami a pravidlami. Deti z týchto škôl majú problémy s adaptovaním sa vo vyšších stupňoch vzdelávania, kde sa kladie dôraz na disciplínu. Systém práce je organizovaný a dieťa nemá voľnosť v činnostiach tak, ako malo predtým. Mnohí sa domnievajú, že takto potláčame tvorivosť u detí, no pravda je taká, že aj v klasickej škole rozvíjame tvorivosť detí používaním správnych vyučovacích metód.

Ročne opúšťajú univerzitu stovky absolventov, aby prijali rolu učiteľov. Aký by mal byť podľa vás „dobrý“ pedagóg? Akými vlastnosťami by mal disponovať?

Dobrý učiteľ je profesionál s ľudskou tvárou. Dobrý učiteľ je ten, ktorý s láskou vykonáva svoje povolanie, ktorý sa neustále vzdeláva a flexibilne prispôsobuje metódy svojej práce požiadavkám súčasného edukačného procesu, a najmä svojim žiakom. Z toho vyplývajú aj vlastnosti, ktorými by sa mala osobnosť učiteľa vyznačovať. Medzi najdôležitejšie považujem spravodlivosť a rovnaký prístup ku všetkým žiakom, empatiu ako základ pre pochopenie a riešenie problémov žiakov,

kreativitu ako predpoklad nielen tvorivého prístupu k práci, ale aj pre žiakov zaujímavej realizácie výučby... No a už začínam prednášať (smiech)

Dnes sa čoraz častejšie stretávame v školách s problematikou „konfliktov s rodičmi a ich riešenia“. Akým spôsobom by sa podľa Vás mali konflikty riešiť a akú formu dialógov, najmä v prípadoch, kedy ide o znemožnenie učiteľa a výrazné oslabenie jeho autority, by bolo vhodné zvoliť?

Prepáčte, ale teraz začnem trochu zo všeobecnosti. V súčasnosti sa ako najzávažnejší problém školstva nejaví financovanie či legislatíva, ale najmä vnímanie samotnej profesie učiteľa. Nielen rodičia, ale celkovo spoločnosť by si mala uvedomiť, že učiteľ je vysokoškolsky kvalifikovaný odborník na realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu, a takto by sa mal aj samotný učiteľ prezentovať. Pokiaľ však rodičia nebudú vnímať učiteľa ako profesionála a ako sprievodcu na ceste formovania osobnosti ich detí, budú konflikty neustále vznikať. Preto je potrebné realizovať otvorenú komunikáciu, či už prostredníctvom osobného kontaktu alebo pomocou elektronických nosičov. Pre realizáciu otvorenej komunikácie je však nevyhnutné vytvoriť potrebný priestor, a to najmä spoločnými aktivitami detí, rodičov a učiteľov.

Máte životné motto, ktorým sa riadite?

„Deťom treba dať korene, ale aj krídla. Korene, aby vedeli kam sa môžu vždy vrátiť, a krídla, aby mohli nájsť svoje šťastie“. Tak ako aj ja som dostala korene v podobe výchovy od mojich rodičov, tak aj ja v pozícií matky a učiteľky sprevádzam svoje „deti“ na ceste životom a pomyselné krídla im podávam v podobe vytvorenia tvorivého a slobodného priestoru pre získavanie životných skúseností. Využívam krídla, ktoré som dostala, a neustále tvorím a hľadám nové možnosti sebarealizácie v práci i v záľubách.

Veľmi pekne Vám ďakujem za rozhovor a prajem Vám za celú redakciu a aj našich čitateľov veľa osobných aj pracovných úspechov.

Katedra

P e d a g o g i k y

Katedra pedagogiky vznikla 1.11. 1998. Odčlenila sa spolu s katedrou psychológie Ústavu sociálnej komunikácie s pracovným zameraním na pedagogickú prípravu študentov študijného odboru učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov. Od začiatku katedry do roku 2004 bol jej vedúcim prof. Ján Danek. Od roku 2004 do súčasnosti je jej vedúcou dr. Marianna Sirotová. Katedra zabezpečuje študijný program Učiteľstvo akademických predmetov v bakalárskom i magisterskom stupni.

Pedagógovia:

Vedúca katedry: Mgr. Marianna Sirotová, PhD.

marianna.sirotova@ucm.sk

Zástupca vedúcej katedry: prof. PaedDr. Ján Danek, CSc.

jan.danek@ucm.sk

Tajomníčka katedry: PaedDr. Eva Frýdková, PhD.

eva.frydkova@ucm.sk

Sekretariát: Mgr. Miroslava Kozárová

miroslava.kozarova@ucm.sk

Členovia katedry:

prof. dr. hab. Krysztóf Mariuzs Rubacha,

prof. Dr. Zoroslav Spevák,

Mgr. Martin Droščák, PhD.,

Projekty:

- Skvalitnenie vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry na ZŠ a SŠ s vyučovacím jazykom národnostných menšín pomocou metód výučby cudzích jazykov na FF UCM v Trnave

- Podpora rozvoja ľudských zdrojov vo výskume a vývoji na FF UCM v Trnave

Katedra pedagogiky bola koordinátorom v riešení medzinárodných medzirezortných

projektov. K najvýznamnejším patrí projekt Prevencia kriminality v prostredí detí a mládeže (2005-2007, spoločný projekt Slovenskej a Českej republiky ministerstiev školstva a ministerstiev vnútra oboch krajín, zodpovedný riešiteľ doc. PaedDr. Ján Danek, CSc.).

Pracovníci katedry riešia vedecko-výskumné problémy i v rámci projektov grantových agentúr MŠ SR. V minulosti sa pracovníci katedry ako spoluriešitelia venovali i otázkam občanov SR v kontexte integrujúcej sa Európy (VEGA 2/3009/23), otázkam cestovateľskej gramotnosti ako súčasť funkčnej gramotnosti (VEGA 1/2528/05), dejinám najstarších učiteľských ústavov na Slovensku (VEGA 1/2522/05).

V súčasnosti riešia projekt Hodnotová orientácia detí a mládeže a podiel výchovy a vzdelávania na jej ovplyvňovaní (VEGA 1/0238/11).

Celouniverzitné projekty:

Výsledky týchto projektov napomáhajú zvyšovaniu kvality a efektívnosti nielen výchovno-vzdelávacieho procesu, ale v konečnom dôsledku i samotného vysokoškolského vzdelávania. Medzi najvýznamnejšie patria projekty:

- Motivácia, adaptácia a vzťah študentov k štúdiu na vysokých školách (2000-2002, zodpovedný riešiteľ doc. PaedDr. Ján Danek, CSc.),

- Inovácia pedagogicko-psychologického vzdelávania vysokoškolských učiteľov (78/10/VVČ, 2009-2011, zodpovedný riešiteľ Mgr. Marianna Sirotová, PhD.).

Zdroj/Viac na: <http://kped.ff.ucm.sk/sk/aktuality/>

Všetko, čo prežívame, nám pomáha dozrieť a pochopiť, čo je v živote dôležité

Rozhovor s doc. PhDr. Tatjanou Grigorjanovou, CSc.

text:
Kate S.

Dnes sa mi naskytla príležitosť porozprávať sa s vedúcou katedry rusistiky, s pani docentkou PhDr. Tatjanou Grigorjanovou, CSc. Pani docentka je autorkou niekoľkých slovníkov, učebníc a mnohých vedeckých prác. Je súdnou tlmočnicou a prekladateľkou, členkou redakčných rád odborných časopisov a komisií pre obhajobu dizertačných a habilitačných prác.

archív: Tatjana Grigorjanová

Pani docentka, som veľmi rada, že ste si našli čas a prijali pozvanie na rozhovor pre náš časopis. Čo rada robíte a čím sa zaoberáte, ak práve neprednášate?

Voľného času mám dosť málo, ale v rámci možností sa snažím venovať ho rodine a blízkym ľuďom. Veľmi rada si prečítam nejakú dobrú knihu alebo si idem zaplávať. Občas si zahrám na klavíri alebo idem do divadla. V lete rada relaxujem pri práci v záhradke.

Čo si na sebe najviac ceníte?

Toto je otázka, na ktorú je ťažké odpovedať. Objektívne by ma asi vedeli zhodnotiť ľudia z môjho okolia (príbuzní, priatelia, kolegovia aj študenti). No snažím sa žiť tak, aby som nikoho neobmedzovala a bola oporou pre tých, čo ma potrebujú.

Aký je váš vzťah k prírode?

Čo sa týka môjho vzťahu k prírode, tak ten je veľmi kladný. Aj keď sa do prírody nedostanem tak často, ako by som chcela. No dovolenky trávim vždy v horách, kde dokážem skutočne relaxovať.

A čo cestovanie? Kam rada cestujete a prečo?

S cestovaním to je o niečo lepšie. Som šťastná, že sa mi podarilo spoznať veľa krajín, aj vzdialených a exotických. Cestovanie je pre mňa zdrojom veľkého vnútorného obohatenia, spoznávanie iných ľudí a kultúr je úžasný zážitok. Prajem každému mladému človeku, aby mal možnosť veľa cestovať. Sú to skúsenosti, ktoré vám nedá žiadna škola. Možno by sme potom mali aj menej predsudkov, viac si vážili svoju krajinu a viac si pomáhali.

Máte citovú väzbu k niektorej krajine? Ak áno, prečo?

Citovú väzbu mám hlavne k Slovensku, aj keď mi mnohé veci nevyhovujú. Študovala som päť rokov v Rusku, takže určitý vzťah k tejto krajine mám. Príjemne som bola prekvapená Belgickom, ktoré mi v mnohom pripomínalo Slovensko. Veľmi som si poopravila stereotypný názor o Američanoch, ktorí sa ukázali ako veľmi srdeční, spontánni a ochotní pomáhať. Dobre mi padlo prehodiť pár slov s neznámymi ľuďmi, vymeniť si s nimi úsmev bez akýchkoľvek „následkov“. Naposledy som bola v Spojených arabských emirátoch. Išla som tam trochu s obavami, ale boli úplne zbytočné.

archív: Tatjana Grigorjanová

Vaše meno a priezvisko svedčí o ruskom pôvode a korešponduje s Vaším povoláním. Dalo by sa očakávať, že ste nositeľka ruského jazyka. Trochu som sa teda obávala prísť bez tlmočníka. Tak ako je to s vaším menom?

Ruský pôvod nemám aj napriek menu a priezvisku, takže sa opäť potvrdzuje, že zdanie klame. Mala som sa pôvodne volať Soňa, ale zmenilo sa to v deň môjho krstu na výslovnú žiadosť krstného otca, ktorý mal na to nejaký osobný dôvod. Tak som na poslednú chvíľu dostala meno Táňa. Priezvisko som získala vydajom, nie je však ruské, ale arménske. V živote sa stávajú aj také náhody, ale na druhej strane sa hovorí Nomen est omen – čiže meno je osudové znamenie, tak možno to nebola až taká náhoda, ktovie...

Opíšete mi váš vzťah k Rusku, ruskému jazyku a literatúre?

Na Rusko mám pekné spomienky ešte zo študentských čias. Raz som ako dieťa počula reláciu o Lomonosovovej univerzite, a tak sa mi to zapáčilo, že som hneď pojala túžbu tam študovať, no pripadalo mi to vtedy úplne nemožné. Potom som na to zabudla a až na gymnáziu som si len tak podala žiadosť o štúdium v zahraničí, no nemyslela som si, že prejdem náročným konkurzom. Ruský jazyk

sa mi vždy páčil a pripadal mi ľahký, aj keď to nie je tak. Venujem sa mu už skoro tridsať rokov a ešte stále ma niečím prekvapí. Práca s jazykom (cudzím aj vlastným) je celoživotná záležitosť. Bez pozitívneho vzťahu k nemu by to ani nešlo. Ruská literatúra je nespornou súčasťou svetovej literatúry a jej poznanie patrí k všeobecnému vzdelaniu.

Prejdime ku katedre, na ktorej pracujete. Radi by sme našim čitateľom priniesli novinky, ktoré na katedre rusistiky chystáte, informácie o aktuálnych aj plánovaných študijných programoch a iných aktivitách.

Na katedre máme akreditované dva študijné programy (Bc., Mgr.) - Ruština v odbornej komunikácii a Učiteľstvo akademických predmetov - ruský jazyk a literatúra v kombinácii. Zatiaľ neuvažujeme o ďalších nových programoch.

V máji tohto roka katedra organizuje medzinárodnú vedeckú konferenciu na tému Súčasné vývinové tendencie v slovanských jazykoch a už teraz máme prihlásených viac ako sto účastníkov z rôznych krajín. Tešíme sa na toto reprezentatívne podujatie, ktoré pomôže spropagovať nielen našu katedru, ale aj univerzitu.

archív: Tatjana Grigorjanová

Teraz niečo k Vašej práci. Vieme, že ste úspešne dokončili grantový projekt Slovensko-ruský slovník v dvoch zväzkoch. Čomu sa venujete momentálne?

Momentálne mi najviac času zaberá komplexná akreditácia. V súčasnosti pracujem na grantovom projekte VEGA Súčasné vývinové tendencie v slovanských jazykoch, v rámci ktorého organizujeme aj spomínanú konferenciu. Katedra podala žiadosť o ďalšie dva grantové projekty Ministerstva školstva KEGA, ktoré by mali byť čoskoro schválené.

Ako vnímate momentálnu situáciu a postavenie ruštiny vo svete – alebo to zúžme, v Európe? Je ovládanie ruského jazyka výhodou? Oplatí sa vedieť komunikovať v tomto jazyku?

Postavenie ruštiny vnímam pozitívne. Nie je preferovaná ako v minulosti, ale má rovnocenné postavenie medzi ostatnými svetovými cudzími jazykmi. Mnohí mladí ľudia sa ju dobrovoľne učia, pretože to vnímajú ako súčasť všeobecného vzdelania, a zisťujú, že sa s ňou celkom dobre dohovoria v mnohých krajinách. Myslím si, že kombinácia ruština – angličtina, ktorú poskytuje naša katedra, je veľmi perspektívna a absolventi s dvomi svetovými jazykmi (východným aj západným) sa bez problémov uplatnia na pracovnom trhu, vrátane zahraničného.

Dnes už každý študent hovorí anglicky. Ako ponímate postavenie ruštiny v školských osnovách?

Myslím si, že ruština by mala byť v ponuke výučby cudzích jazykov, tak ako každý iný svetový jazyk.

Keďže som externá študentka, veľmi by ma zaujímal váš názor na externé štúdium.

Sama osobne nemám s touto formou štúdia skúsenosť, ale musí to byť veľmi náročné študovať popri zamestnaní. Ale na druhej strane je to príležitosť pre tých, čo si chcú splniť svoj sen o štúdiu, ktorý z nejakého dôvodu nemohli realizovať v predchádzajúcom období. Týchto ľudí si veľmi vážim a držím im palce, aby to zvládli a mali radosť z poznávania.

Aký je Váš názor na prácu denných študentov?

Pokiaľ je to iba občasná brigáda, tak je to v poriadku. Ale ak ide o stály pracovný pomer, tak to môže byť vážnou prekážkou v štúdiu.

Je miesto na svete, ktoré Vás niečím doteraz najviac uchvátilo?

Uchvátilo ma veľa miest, no naposledy to bola púšť. Tento zážitok bol pre mňa úplne nečakaný - na mieste, kde akoby nie je život a všade dookola je samý piesok. Ja som tam však pocítila úžasnú pohodu, ľahkosť bytia, niečo ťažko definovateľné, ale priala by som to zažiť každému.

Ak by ste vo svojom živote mohli niečo urobiť inak, čo by to bolo a prečo?

Edith Piaf svojho času spievala Non, je ne regrette rien (Nič neľutujem). Všetko, čo prežívame, dobré aj zlé, správne aj nesprávne, nám pomáha dozrieť a pochopiť, čo je v živote dôležité. Keby som mohla vrátiť čas, tak len preto, aby som si znovu mohla vychutnať obdobie, keď boli deti malé. Ale to nie je možné, takže nič neľutujem.

Pani docentka, ďakujem Vám za rozhovor a do ďalšieho života Vám prajem veľa osobných aj pracovných úspechov.

archív: Tatjana Grigorjanová

Katedra

R u s i s t i k y

Katedra rusistiky vznikla pôvodne ako Oddelenie slovanských jazykov v roku 1997 v rámci Katedry slovenského jazyka a literatúry. V roku 2003 vznikla samostatná Katedra slovanských filológií a od roku 2013 nesie názov Katedra rusistiky. V súčasnosti má katedra 9 zamestnancov. Vedúcou katedry je doc. PhDr. Tatjana Grigorjanová, CSc.

Katedra rusistiky realizuje denné štúdium v týchto akreditovaných študijných odboroch:

Ruský jazyk v odbornej komunikácii – bakalárske (Bc.) a magisterské štúdium (Mgr.) poskytuje poslucháčom teoretické vedomosti o systéme a fungovaní jednotlivých rovín ruského jazyka (fonetiky a fonológie, morfológie, lexikológie, syntaxe, štylistiky), ale aj poznatky z teórie a praxe prekladu a tlmočenia. Absolventi študijného programu sa môžu uplatniť v hospodárskej a kultúrnej sfére, štátnej správe, medzinárodných spoločnostiach, prekladateľských a tlmočnických agentúrach či v špecializovaných oblastiach komunikácie (ekonomika, obchodná korešpondencia, cestovný ruch, obchodné a finančné právo atď.).

Učiteľstvo akademických predmetov – ruský jazyk v kombinácii – bakalárske (Bc.) a magisterské štúdium (Mgr.) je zamerané na prípravu učiteľov v predmetových špecializáciách pre nižšie a vyššie sekundárne vzdelávanie a je súčasťou štruktúry vysokoškolských študijných odborov krajín celej Európy. Absolventi štúdia majú možnosť pracovať ako učitelia základných, stredných a vysokých škôl, ako kultúrni i osvetoví pracovníci či zamestnanci orgánov štátnej správy, redakcií, súkromných

finančných inštitúcií, prekladateľských agentúr atď.

Po skončení 5-ročného štúdia katedra ponúka možnosť absolvovať rigorózne konanie (PaedDr.).

Pedagógovia:

Vedúca katedry: doc. PhDr. Tatjana Grigorjanová, CSc.

tatjana.grigorjanova@ucm.sk

Zástupca vedúcej katedry: PaedDr. Lenka Čemová

lenka.cokinova@ucm.sk

Tajomník katedry: Mgr. Lukáš Gajarský

lukas.gajarsky@ucm.sk

Členovia katedry:

prof. Elena Michajlovna Markova, DrSc.,

doc. PhDr. Josef Dohnal, CSc.,

Mgr. Róbert Horňák, PhD.,

PaedDr. Marianna Figedyová, PhD.,

Projekty:

- Slovensko-ruský slovník I. (2003-2005)
- Slovensko-ruský slovník II. (2006-2009)
- Rusko-slovenské kultúrne kontakty (2005-2007)
- Tetraevangelium Hanigoviensis (2007-2009)
- Teoretická a edukačná transformácia rusistického vzdelávania na I. a II. stupni vysokoškolského štúdia (2007-2009)
- Hlavné vývinové tendencie v lexike súčasných spisovných slovanských jazykov (na materiáli ruského a slovenského jazyka) (2013-2015)

Zdroj/Viac na: <http://krus.ff.ucm.sk/sk/aktuality/>

Odjakživa som chcela byť učiteľkou

Rozhovor s doktorkou Evou Smetanovou

text:
Veronika Planková

Foto: Katka Kováčová

Pani doktorka Eva Smetanová sa narodila 24. 8. 1972 v Trenčíne a vyrástla v Novom Meste nad Váhom. V Nitre vyštudovala učiteľstvo anglického jazyka a literatúry a tam aj spravila rigoróznú skúšku (PaedDr.). Na Trnavskej univerzite ukončila svoje doktorandské štúdium. Na UCM nastúpila v roku 2003 a behom času sa stala vedúcou katedry anglistiky a amerikanistiky.

Povedzte nám niečo o sebe. Čo vás motivovalo k takejto profesii?

Ja som odjakživa chcela byť učiteľkou, aj keď sa ma moja rodina pokúšala odhovoriť od tohto rozhodnutia. Jednoducho som vedela, že chcem učiť.

A to ste mali aj nejaký vzor?

Nie, to nie.. Mňa bavilo to, že niečo viem a posuniem to ďalej. V rodine som bola tá najstaršia. Starala som sa o mladšiu sestru, sesternice a bratrancov a to bol taký krdlik okolo mňa. A ja som mala taký pocit, že to, čo viem, ich musím naučiť.

To sa nestáva často, že človek, ktorý si niečo vysníva, tak pri tom aj zostane.

Je to zaujímavé. K učiteľskému povolaniu som sa dostala rôznymi okľukami, chvíľu som dokonca pracovala vo výrobe, potom na oddelení pre zahraničné vzťahy. Nakoniec som začala učiť na základnej škole, potom na strednej, až nakoniec som skončila na univerzite. Dokonca som počas materskej vyskúšala aj učiť malinké deti v materskej škôlke, Takže myslím, že to mám už „zmáknuté“ v každej oblasti.

A prečo angličtina?

To je dobrá otázka. Prišla som k nej úplne náhodou. Angličtina sa mi vždy páčila. V čase, keď som ešte chodila do školy, angličtina sa vôbec neštudovala. Preto som chodila na kurzy ku známym a všetci si klopali na čelo pýtajúc sa ma, načo mi to bude. Nakoniec ma to živí.

V dnešnej dobe fráza „načo ti angličtina bude“ znie smiešne..

To je pravda, ale ako hovorím... V tom období, kým všetci spolužiaci chodili po diskotékach, tak ja som chodila na kurzy angličtiny.

Ste boli taká bifloška..

(smiech) Áno, presne tak. Bola som ten typ, čo má rád knihy a taký svoj pokoj. Nič iné ma nezaujímalo. Doma som mala také svoje

miestečko a zásobu kníh. Na akú som mala náladu, po takej som siahla.

Takže ste nemali nejaký obľúbený žáner?

Nie... Myslím si, že by som čítala aj telefónny zoznam.

Čo vás vlastne doviedlo sem, na UCMku?

Prišla som sem akosi náhodou. Bola som na materskej a uvažovala, že by sa mi hodi-la nejaká zmena. Predsa len, desať rokov som bola na strednej škole. Uvažovala som, že by ma potešilo dostať sa jedného dňa na vysokú, lebo som mala kolegyňu, čo takto tiež prešla a hovorila mi, že je to zaujímavá práca. Vyskúšala som to, poslala životopis a po čase ma pozvali na pohovor. Šokujúcou udalosťou potom bolo, keď mi prišla pozitívna odpoveď.

Ste vedúca katedry. Ako ste sa k tomu dostali?

Už si netrúfam povedať, že to bola ďalšia náhoda. Skúsila som to. Bolo voľné miesto a podala som prihlášku do konkurzu. Mávam v sebe také stavy. Buď musím pomáhať, učiť, alebo niečo zviechať. Vtedy to na mňa prišlo tiež a chcela som dokázať, že je vo mne niečo viac.

Musí to byť ťažká práca.

Je to práca s ľuďmi, a tá je vždy náročná. Každý je úplne iný, a tak treba mať ku každému iný prístup. Ale je to pekné. Osobne by som si nevedela predstaviť byť niekde zatvorená v kancelárii medzi štyrmi stenami a prekladať. Nenapĺňalo by ma to.

Počula som, že sa chystá doktorandské štúdium. Ako to s ním vyzerá?

Teraz nám to nevyšlo, hoci spis bol pripravený, ale niekde zostal. Uvažujeme však o tom, že ideme do toho znova v ďalšom kole. Opäť ho zaktualizujeme a podáme znova. Je to veľký záväzok, ale ľudí máme kvalitných. Jediné, čo nám možno trošku chýba, sú

medzinárodné projekty. Ale nedá sa naraz dohnať všetko.

Čo teda plánujete v súvislosti s projektami?

No, okrem doktorandského štúdia, ktoré je teraz našou veľkou víziou, pracujeme na nových akreditačných spisoch v rámci komplexnej akreditácie. Chceme štúdium zmodernizovať, aby bolo atraktívne pre študentov a zahŕňalo väčšie prepojenie s praxou, aby študenti nemali pocit, že im škola nič nedala. Na druhej strane musím povedať, že vysoká škola nie je na to, aby študenta pripravila len pre prax, ako si mnohí myslia. Študent by mal získať ešte niečo extra, iný pohľad na rôzne situácie, kritické myslenie, nadhľad, sebadisciplínu a stretávať sa s inými ľuďmi, ...

Možno by bolo dobré mať viacero možností pri výberových a povinne voliteľných predmetoch...

Presne tak. Takto je spravený už nový akreditačný spis. Smolou je, že tento kreditový systém nie je pravým kreditovým systémom. Síce sa tak nazýva, ale ním nie je. Gro by malo byť na študentovi, aby si sám zvolil predmety nielen podľa atraktívnosti, ale aj podľa vyučujúceho tak, ako mu vyhovujú.

Sú nejaké predmety, ktoré by mohli študentov zaujať? Nejaké novinky?

Určite. Napríklad angličtina pre komerčnú prax, právo, cestovný ruch, zdravotníctvo či angličtina pre Európsku úniu. Budú to predmety, ktoré teraz hýbu svetom, aby aj tí, ktorí robia napríklad s projektmi pre úniu,

sa vyznali v rôznych oblastiach, napríklad aj v terminológii. Chceme teóriu poprepájať s praxou.

Spravili sa nejaké zmeny aj v učiteľských kombináciách?

Určite áno. Z povinných predmetov niektoré odpadli, a hlavne sa zmenila kreditová dotácia. Učiteľské gro zostalo a všetky ostatné sa presunuli do povinne voliteľných a výberových predmetov. Najmä v magisterskom stupni je veľa didakticky zameraných predmetov, ako testovanie či moderné vyučovacie metódy, dráma vo vyučovaní alebo využitie IKT. Škoda je len to, že zmeny sa začnú až v roku 2016.

Dostali sme sa k záveru nášho rozhovoru a preto by som sa vás ešte rada spýtala. Čo také by ste odkázali našim študentom?

Čo by som im odkázala? Aby nebrali štúdium ako samozrejmú, pretože samozrejmé byť nemusí. Aby sa nevzdávali pri prvých prekážkach, pretože sa dajú prekonať, keď človek veľmi chce. Aby ho nebrali ani na ľahkú váhu, lebo nikdy nevedia, ako sa im môže skomplikovať. Aby mali oči a uši otvorené, ale aby poznávali predovšetkým srdcom. Aby sa nedržali predsudkov, ale tvorili si vlastný názor. Aby vždy hľadali aj druhú stranu mince, aby nestrácali empatiu, radosť zo života, zdravú dravosť či ambicióznosť meniť svet, pretože toto mladým patrí. Aby uniesli bremeno zodpovednosti, a hlavne aby boli dobrými ľuďmi a mohli sa vždy a každému bez ostychu pozrieť do očí.

Katedra

ANGLISTIKY A AMERIKANISTIKY

Katedra anglistiky a amerikanistiky je samostatnou katedrou od r. 2004. V období rokov 1997 – 2004 bola súčasťou Katedry moderných filológií a nazývala sa Oddelením anglického jazyka a literatúry.

V súčasnosti ponúka:

- bakalárske a magisterské štúdium v študijnom programe Anglický jazyk a kultúra v odbornej komunikácii (jednoodborové štúdium);
- bakalárske a magisterské štúdium v študijnom programe Učiteľstvo anglického jazyka a literatúry v kombinácii s druhým aprobačným predmetom. Obidva študijné programy je možné študovať dennou prezenčnou i externou formou.
- ďalej ponúka Rozširujúce štúdium pre učiteľov základných a stredných škôl, ktorí si rozšíria aprobáciu akademických predmetov o nový predmet: anglický jazyk a literatúru;
- v spolupráci s Katedrou filozofie a Katedrou pedagogiky KAA zabezpečuje i rigorózne konanie. Po úspešnom absolvovaní rigorózných skúšok a obhajobe rigoróznej práce získava absolvent akademický titul „doktor filozofie“ (PhDr.) alebo „doktor pedagogiky“ (PaedDr.).

Spolupráca so zahraničím: možnosti výmenných pobytov v rámci programu LLP Erasmus pre študentov i učiteľov (Nemecko, Turecko, Portugalsko, Lotyšsko, Česká republika, Dánsko) – plánuje sa rozšírenie bilaterálnych zmlúv s Poľskom, Chorvátskom a ďalšími krajinami, spolupracuje na vedeckej úrovni aj s univerzitou v Kyjeve a pod.

Na katedre prednášali významní hostia nielen z partnerských univerzít zo Slovenska a zahraničia, ale i vedci a odborníci v oblasti lingvistiky a literatúry zo vzdialených krajín, ako je napríklad Thajsko. V apríli navštívi našu katedru a zrealizuje prednášku i mladý vedec a pedagóg z Univerzity na Srí Lanke. Dokonca sme hostili i umelca z Talianska, ktorý na našej pôde zrealizoval výstavu obrazov.

Plány:

Získať akreditáciu pre PhD. program (tretí stupeň štúdia) v čo najkratšom čase v študijnom programe Anglický jazyk a kultúra v odbornej komunikácii.

Naši študenti zaznamenali mnohé úspechy, napr.: v ŠVOČ – 1. miesto v celoslovenskej súťaži získala Zdenka Poláková a zároveň aj 2. miesto v celouniverzitnej súťaži; Mária Csemezová, poslucháčka 3. ročníka študijného programu Anglický jazyk v odbornej komunikácii získala v testovaní (jazykový test TOEIC) ako vôbec prvá absolventka testu v histórii testovania na Slovensku plný počet bodov.

Pedagógovia:

Garantka štúdia: Prof. Oľga Byessonova, DrSc.

olga.byessonova@ucm.sk

Vedúca katedry: PaedDr. Eva Smetanová, PhD.

eva.smetanova@ucm.sk

Zástupkyňa vedúcej katedry: PaedDr. Stanislava Hrotková

stanislava.hrotkova@ucm.sk

stanislava.hrotkova@ucm.sk

Tajomník katedry a koordinátor štúdia:
PhDr. Jozef Pecina, PhD.

jozef.pecina@ucm.sk

Koordinátorka projektov: PhDr. Gabriela
Siantová

gabriela.siantova@

ucm.sk

Koordinátorka pre rigor. konania: PhDr.
Božena Petrášová, PhD.

bozena.

petrasova@ucm.sk

Administrátorka katedrovej web stránky:
PaedDr. Lucia Rákayová, PhD.

lucia.

rakayova@ucm.sk

Sekretariát katedry: Bc. Beata Veiglová
beata.veiglova@ucm.sk

Lektori:

Mgr. Katarína Grofiková,
Bc. Simon Dawson

Externí spolupracovníci:

Prof. PhDr. Anton Pokrivčák, PhD.
Mgr. Juraj Miština, PhD.

Ďalší členovia katedry:

doc. Daniela Petříková, PhD.

doc. PhDr. Pavel Kvetko, mim. prof.

doc. Adam Wojtaszek, PhD.

doc. Pawel Jedrzejko, PhD.

Mgr. Edita Hornáčková Klapicová, PhD.

Mgr. Anna Hurajová

PhDr. Marianna Hudcovičová – na MD

foto: http://farm7.staticflickr.com/6156/6239047181_69a47e0fc8.jpg

Kvalitné CVčko – cesta k úspechu

Text: Klaudia Kovalovská

http://farm6.staticflickr.com/5131/5550538320_b1dbf152d1.jpg

Začiatkom minulého mesiaca som sa zúčastnila jednej prezentácie týkajúcej sa zlepšenia životopisu. V starej, architektmi zabudnutej, prednáškovej sále som si našla miesto v strede a v rukách zvierala svoj životopis. Pár vecí by som v ňom zmenila a od prednášky som očakávala, že mi v tom pomôže. Miera mojej spokojnosti bola osem na stupnici od jeden do desať.

Moja konečná reakcia po prednáške ma prekvapila. Personalistky zo známej firmy ma svojím prednesom presvedčili, že môj pôvodný životopis nebol zďaleka taký dobrý, ako som sa domnievala. Počas prezentácie nepadlo veľa doplňujúcich otázok, každý so zatajeným dychom počúval dve mladé ženy a snažil sa zapísať si čo najviac poznámok o tom, čo zlepšiť a čomu sa naopak vyvarovať.

Keď som nakukla do životopisov dievčatám, čo sedeli predou mnou, mali taktiež poškrtný takmer celý papier. Ku koncu som sa pridala k potlesku pre prednášajúcich a odchádzala s pocitom, že toto bola moja najlepšie strávená hodina za posledné obdobie.

V článku by som Vám chcela pomôcť zatriťvať vaše CV-čko tak, aby tromflo tie ostatné.

So životopisom sa prvýkrát stretáva personalista. Údajne je to len sedem sekúnd, ktorých venuje vášmu CV-čku, a potom ide na ďalšie. Ak chcete uspieť, mali by ste mať taký životopis, ktorý by sa mu dostal do povedomia. Pravidlo číslo jeden znie, odlišiť sa. Je dobré prekvapiť niečím, čo nie je u nás bežné. Napríklad doložiť vlastnú fotografiu a doložiť farby.

Mať či nemať fotku? Áno, pokiaľ vyzeráte dobre (ste slušne oblečený, máte za sebou jednofarebné pozadie). Fotka odfotená na toaletách by zrejme veľký dojem neurobila. Pravidlom číslo dva, azda najdôležitejším, je úvod. Sú to prvé riadky, ktoré personalista číta. Úvod tvorí hlavička so základnými informáciami. Zväčša obsahuje dátum a rok narodenia. Je to prijateľné, ale neodporúča sa to. Prečo? Pretože veľakrát môže prísť k podceňovaniu uchádzača na danú pozíciu práve kvôli veku a personalista môže automaticky prejsť k ďalšiemu životopisu.

Ako pravidlo číslo tri by som mohla uviesť – urobiť dobrý dojem. Je to krátke predstavenie v 2-3 vetách o sebe hneď na začiatku. Tieto vety by sa mali niesť v štýle zodpovedania na otázku „prečo by sme si mali vybrať práve vás?“ Písané by to malo byť v tretej osobe jednotného čísla.

Štvrtým bodom by mal byť kvalitne spracovaný obsah. Ak máte relevantnú prax, teda nejaké pracovné skúsenosti už za sebou, určite ich do životopisu uveďte. Pokiaľ ste navštevovali nejaké kurzy alebo ste boli hviezdou na tréningoch a visí vám doma na stene certifikát, podelte sa o to s personalistom.

Tip navyše: pridajte vedľa firmy, v ktorej ste pôsobili, aj jej logo. Zaujme na prvý pohľad a prinúti personalistu, aby podrobnejšie preskúmal váš životopis.

Dajú sa nejako zvýšiť moje šance?

Oplatí sa mi niečo vymyslieť?

Častou dilemou je: použiť či nepoužiť nepravdivé informácie?

Uvediem príklad: chalan chce urobiť dobrý dojem a niektoré informácie si jednoducho v životopise prikrášli. Príde na miesto pohovoru, a keď sa ho spýta personalista na danú nepravdivú vec viac do hĺbky, mladík nevie reagovať. Nepríjemná vec pre obe strany. V neposlednom rade - ak máte pocit, že určitá sekcia je vo vašom životopise ochudobnená, vyzdvihnite viac druhú sekciu a detailnejšie ju rozpíšete.

Posledný bod sa netýka životopisu, ale pôsobenia na sociálnych sieťach. Viete vôbec, čo všetko máte na facebooku sprístupnené cudzím ľuďom? Veľa personalistov si práve takýmto spôsobom „čekne“ budúcich kandidátov. Statusy, odvážne fotky z dovolení, skupiny aké like-ujete... Radšej si zablokujte veci, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť vašu reputáciu.

Dúfam, že tento článok splní svoj účel – pomôcť ku kvalitnejšiemu životopisu a väčšiemu záujmu personalistov. Držím vám palce!

Školský systém vo svete

text:
Beáta Magátová

Vo svete sa žiaci a študenti učia rôzne. Odlišujú sa tým, ako daná škola vyzerá, kde sa nachádza, akým spôsobom sa tam vyučuje, ako chodia žiaci oblečení, z čoho sa učia atď. O tom, ako to chodí, nám porozprávali cestovatelia, študenti, či ľudia žijúci v danej krajine.

Thajsko

Škola sa nachádza na plávajúcej dedine, ktorá má približne 350 rokov. Učia sa tu prevažne moslimské deti a výučba prebieha v arabčine. Aj keď je dedina na vode, tak je tam čisto, pretože odpad prísne separujú a odvážajú. Za bielymi dverami sa nachádzajú triedy. Nachádza sa tu aj čisto ženská trieda, kde sú všetci v habitoch, a učia sa o ženách. Zvyšné triedy sú zmiešané. Knihy nemajú, len zošity a perá. V strede školy je telocvičňa. Všade sa musia vyzúvať. Starší žiaci sa učia pomocou televízie a videa. Deti sa prekrikujú jedno cez druhé a stále sa smejú. Každému

turistovi dovoľia byť na vyučovaní, pokiaľ si zaplatí malý poplatok. Pre 7 ľudí to vyšlo asi 5 eur.

Taliansko

Taliani majú základnú školu ako na Slovensku, no potom je tam druhý stupeň a volá sa vyššia stredná škola. Dá sa tiež študovať na všeobecnej strednej škole. Neskôr sa rozdelia podľa toho, čo chcú ďalej študovať. Do školy sa chodí aj v sobotu. Letné prázdniny trvajú 3 mesiace. Mladší žiaci nosia rovnošaty. O svoje zážitky z Thajska a Talianska sa s nami podelil cestovateľ Samuel z Martina.

Bulharsko

V Bulharsku trvá bakalársky stupeň 4 roky. Potom sa pokračuje druhým stupňom vysokej školy, kde sa dá získať titul magister alebo doktor. Študenti píšú menej seminárnych prác a projektov ako na Slovensku. Celkovo nie sú zahlcovaní písomnými formalitami. Vyučovacie hodiny trvajú kratšie ako na Slovensku, no v Bulharsku je na hodinách menšia interakcia medzi študentmi a profesorami. O svoje skúsenosti sa podelila Naďa z Bulharska, študentka psychológie. V rámci programu Erasmus študovala na UCM v Trnave.

Mali (Afrika)

V Mali trvá základné vzdelanie 9 rokov. Potom nasledujú 3 roky s maturitou na záver. Hovorí sa tomu Bacaloret. Ďalej je možnosť pokračovať na jednej z asi 30-tich vysokých škôl. Nie každé dieťa má možnosť ísť do školy. Je potrebné zaplatiť poplatok vo výške približne 3 eur. Rodič tiež musí zabezpečiť všetky pomôcky, knihy, zošity, perá a pod. Väčšina obyvateľov Mali na to nemá dostatok finančných prostriedkov. Problémom je uživiť dieťa. Vzdelanie je druhoradé. Deti navštevujú školy od pondelka do piatku, tak ako aj na Slovensku, a prázdniny majú tiež podobne. Rovnošaty nosiť nemu-

foto: Samuel z Martina

sia. Výnimkou sú moslimské školy, kde musia všetky dievčatá chodiť zahalené. Inak je krajina veľmi liberálna.

V súčasnosti vzdelanie v Mali upadá. Učiteľia nie sú rešpektovaní a deti si robia, čo chcú. Po vysokej škole nájde uplatnenie v Mali len veľmi malá časť absolventov.

O Mali nám porozprával Ibi Maiga, spevák, ktorý prežil časť života na Slovensku, no momentálne sa vrátil do rodnej vlasti.

(foto https://assets.helvetas.chimgma_11_demarmels_mg_3814_341.jpg)

Turecko

V Turecku je primárne, sekundárne a vyššie vzdelávanie. Je možnosť študovať na štátnych, súkromných, regionálnych internátnych, ale aj špeciálnych školách. Na základných školách žiaci nosia uniformy. Dostávajú diplom o ukončení. Stredné školstvo je rozdelené na dva stupne. Nižšie a vyššie stredné vzdelávanie. Vyššie stredné vzdelávanie je nepovinné a trvá tri roky. Aby sa študenti dostali na vysokú školu, tak musia absolvovať skúšku. Tá je pre všetkých v celom Turecku rovnaká (niečo ako náš Monitor). Na základe tejto skúšky sú prijímaní na vysoké školy.

Turecký vzdelávací systém je o niečo náročnejší než v iných krajinách. Vzdelávanie však nie je drahé, pokiaľ študujete v štátnych školách. Štátne univerzity sú vždy lepšie než súkromné. Majú lepšiu úroveň. Študujú tam tiež členovia bohatých rodín. Vyššie vzdelávanie obsahuje 4 stupne. Je to nadstavbové štúdium, ktoré trvá dva roky. Potom bakalársky program, ktorý trvá tiež dva roky, magisterský 4 roky a doktorandský rovnako 4 roky. O Turecku a jeho školskom systéme nám porozprával Necmi, študent z Izmiru.

Grécko

Základná škola trvá 6 rokov. Povinná školská dochádzka končí v 15-tich rokoch. Keďže

v lete je v Grécku veľmi horúco, tak žiaci i študenti nosia letné oblečenie a flip flopy. Nemôže byť teda reč o uniformách. Po základnej škole sa prechádza na gymnázium, neskôr na lýceum. Učiteľia veľmi pomáhajú študentom, ktorí majú problémy s učením. Lýceum slúži ako príprava na univerzitu. V poslednom ročníku lýcea si študent popri bežných hodinách musí zvoliť aj extra hodiny. Sú to humanitné, exaktné a technické vedy. Jednu z nich si študent vyberie a potom sa pripravuje na testy na univerzitu.

V Grécku to funguje tak, že keď vláda povie, že potrebujeme 500 lekárov, tak škola musí prijať 500 lekárov. Ak povie, že potrebuje len troch, tak prijme troch. Pokiaľ sa teda prihlásia len traja, tak musia zobrať aj tých, čo na úspešné štúdium nemajú predpoklady. Podstatné je naplniť kvótu.

Informácie nám poskytol Shpendi z gréckeho ostrova Skiathos.

Portugalsko

Na portugalskej vysokej škole je voľnejší prístup zo strany pedagógov. Študenti nemajú povinnú dochádzku. Môžu si vybehnúť počas hodín aj k moru. Ak však treba odovzdať nejakú prácu, tak žiadna siesta neplatí. Profesori však chodia na vyučovanie načas, ak nemôžu, tak to dajú s dostatočným predstihom vedieť.

Študenti sa nestretávajú s tými istými ľuďmi, nakoľko predmety sú porozhadzované do rôznych skupín. Študenti tak musia chodiť po celej škole. Študijné materiály a prezentácie sú prístupné na školskom portáli. Skúšky prebiehajú ústne aj písomne. Štipendium leďva vystačí na pokrytie základných potrieb, no o ubytovanie je postarané. Internáty sú na

Jedálieň na voľnom priestranstve pri kampuse univerzity v Portugalsku

(foto: jedálen na voľnom priestranstve pri kampuse univerzity v Portugalsku)

veľmi dobrej úrovni. Ak však chcete bývať na nejakom priváte, budete mať problém.

Rusko

Základná škola trvá v Rusku až 11 rokov. Klasická stredná škola tu vôbec nie je. Hneď sa prechádza na vysokú školu alebo na tzv. college, kde si študenti vyberajú špecializáciu. Vysoké školy sa delia na tri typy: vysoké školy, univerzity a akadémie. Ak pedagógovia na vysokej škole vidia, že študent sa snaží, tak ho majú hneď radšej a venujú mu pozornosť. Na štúdium stačia prednášky. V škole trávajú študenti veľa času, pretože každý deň dostávajú úlohy. V ročníku je približne 40 študentov. Mínusom ruskej školy je menšia technická vybavenosť, ale samozrejme, že každá škola je na tom inak. Skúšky prebiehajú väčšinou písomne.

Uniformy sa nosia len do piatej triedy na základnej škole. S ubytovaním tu nie je problém. No internáty sú na nízkej úrovni, preto je lepšie zohnať si privát. Štipendium postačuje na pokrytie všetkých nákladov, ba dokonca zostane aj niečo navyše.

So svojimi skúsenosťami z Portugalska a ruského mesta Samara sa s nami podelila Júlia, študentka ekonomickej fakulty v Českej republike.

Zaujímavosti z ďalších krajín

Južná Kórea – Rodičia sú až posadnutí tým, aby dostali svoje dieťa na vysokú školu, a sú ochotní pre to obetovať množstvo finančných prostriedkov. Učiteľ je tu veľmi vážený a „nesmie sa stúpiť ani na jeho tieň“. Študenti na vysokých školách málo spia a veľa študujú. Už počas štúdia si musia hľadať prácu, inak

nemajú šancu uplatniť sa medzi obrovskou konkurenciou.

India – Stredná škola trvá len dva roky. Slúži ako príprava na vysokú školu. V krajine sú dva typy škôl. Britské katolícke školy a štátne indické školy. V britských sa nosia uniformy a režim je prísnejší. Vzdelanie v týchto školách je veľmi drahé.

Egypt – Na základnú školu nastupujú už v piatich rokoch. Všade sa nosia uniformy. Je tu povinné vyučovanie náboženstva. Pred vyučovaním vztyčujú vlajku a spievajú hymnu. V niektorých triedach sa učia osobitne dievčatá a chlapci. Študenti maturujú z ôsmich predmetov.

Venezuela – Nie je tu určené, v ktorom veku majú deti nastúpiť do školy. No zvyčajne je to medzi piatym a deviatym rokom. Pokiaľ test napíšu pod 30%, tak sa musí opakovať, pretože to učiteľ nenaučil správne. V súkromných školách vládne „anarchia“. Učiteľ je pre žiakov, tak musí „poslúchať“. Na vysokých školách môžu opakovať skúšku koľkokrát chcú, ale potom si za to platia. Kvalitou predbehnú naše.

Vysoká škola vo Veliko Tarnovo - Naďa z Bulharska

Novinky na fakulte

pripravil: Ján Rímeš

Náš časopis zozbieral pre čitateľov zaujímavé informácie o dianí na univerzite či už z minulého, či nasledujúceho mesiaca. Veríme, že budú pre vás tieto informácie užitočné.

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Pokyny pre záujemcov o študijný jednosemestrálny pobyt na Højskolen Østersøen Aabenraa (Dánsko):

1. Všetci záujemcovia musia prejsť výberovým konaním, ktoré organizuje KAA v dvoch

termínoch: pre zimný semester do 15. júna a pre letný semester do 30. novembra.

2. Záujemcovia sa musia prihlásiť u vedúcej katedry.

3. Vybraní uchádzači sú povinní požiadať vedúcu katedry o individuálny harmonogram štúdia najneskôr do 30. júna, resp. do 15. decembra.

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií

Festival Etno jaro 2014 - 14.01. - 10.06.2014

Festival Etno jaro sa koná od roku 2007 každoročne so zameraním na etnickú hudbu. Poslucháči sa môžu zoznámiť s hudobnými štýlmi od afrického kontinentu cez hudbu Keltov až po tvorbu Balkánu. V minulosti na festivale vystupovali napríklad Tubabu, Ahmed má hlad, Mijactic Orkestar a i. Na tomto ročníku festivalu bude možné počuť a vidieť hudobníkov z Poľska, Ruska a Srbska. Miesto konania : Štefánikova 8, Brno - <http://www.starapekarna.cz>

Svet tajomných Baltov - výstava

Výstava s podtitulom "Cesty bohů od svatého Vojtecha po Jagellonce" v Moravskom zemskom múzeu v Brne mapuje stredoveké dejiny a kultúru Litvy, Lotyšska, Estónska a Poľska so zameraním na vzťahy k Čechám. Medzinárodná expozícia je rozdelená do siedmich tematických častí : Cesty dávnych bohov, V kmeňových spoločenstvách, Christianizácia krížom a mečom, Pod plachtami za obcho-

dom, Litva medzi Carihradom a Rímom, Na poli Grunwaldskom a Jagellovci. Samostatným výstavným projektom bude inštalácia venovaná najstarším dejinám baltského priestoru od začiatkov osídlenia - cca pred 12 000 rokmi až po rozvoj regiónu v dobe bronzovej.

Viac na <http://www.kudyznudy.cz/Aktivita-a-akce/Akce/Vystava-Svet-tajemnych-Baltu-v-Brne.aspx>

Katedra filozofie

Erasmus+

FF UCM v Trnave vypisuje v rámci programu ERASMUS+ výberové konanie na semestrálne študijné pobyty, ktoré sa uskutočnia v akademickom roku 2014/2015 na partnerských univerzitách v Brne (ČR), Katowiciach (PL), Toruni (PL), Rhodose (GR) a na univerzite Veliko Turnovo (BG).

Katedra psychológie

Psychologický klub UCM

Je študentská organizácia aktívnych študentov pôsobiaca na Katedre psychológie FF UCM. Hlavným cieľom klubu je skvalitniť študentský život prostredníctvom organizovania a zastrešenia mimoškolských aktivít a diania na katedre. Členovia klubu sú predovšetkým študenti katedry, ktorí popri štúdiu pracujú na svojom odbornom raste a podieľajú sa na organizácii rôznych prednášok, diskusií, voľnočasových aktivít a iných podujatí. Psychologický klub privíta každý originálny nápad, podnet zo strany študentov a ponúka pomoc s realizáciou študentských projektov.

Každý, kto má záujem podieľať sa na študentských aktivitách organizovaných klubom, pomáhať študentom a pracovať na sebe, sa môže prihlásiť prostredníctvom e-mailu na:

psycho.klub@gmail.com

V prípade otázok nás môžete osloviť aj pomocou facebooku na profile Psychologický klub UCM.

Katedra rusistiky

Vás pozýva na medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom *Hlavné vývinové tendencie ruského jazyka a iných slovanských jazykov v súčasnom svete*, ktorá sa uskutoční 15. – 16. mája 2014 na Filozofickej fakulte UCM v Trnave.

Katedra slovenského jazyka a literatúry

Katedra každoročne organizuje medzinárodnú filologickú konferenciu študentov, doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov zo Slovenska a zo zahraničia „Na kus reči“. V poradí už XI. ročník sa tento rok uskutoční v dňoch 16. – 17. 4. 2014 v priestoroch Filozofickej fakulty UCM v Trnave.

Cieľom konferencie je umožniť študentom, doktorandom a mladým vedeckým pracovníkom slovenských a zahraničných univerzít a vedeckých pracovísk, aby prezentovali výsledky svojho štúdia a vedeckej práce v oblasti jazyka a literatúry. Sprievodným programom konferencie je aj zoznámenie sa študentov a doktorandov s mestom Trnava a jeho osobnosťami prostredníctvom náučno-poznávacej trasy zákutiami mesta Trnava. Účastníci sú z Banskej Bystrice, Bratislavy, Košíc, Nitry, Prešova, Trnavy, zo zahraničia býva veľa účastníkov z Českej republiky (z Brna, Liberca, Olomouca, Ostravy, Prahy, Ústí nad Labem a i.), ďalej z Poľska (z Krakova, Torune, Varšavy a i.), Maďarska (z Budapešti), Chorvátska (zo Záhrebu) a pod. Prezentujú výsledky svojich výskumov v jazykovednej a literárnovednej sekcii. V diskusií si vymieňajú skúsenosti, porovnávajú výsledky svojich prác a nadväzujú kontakty. Ide o medzinárodnú konferenciu, ktorá má

už svoje meno, pravidelne vychádza recenzovaný zborník RARA AVIS.

Katedra histórie

Tézy a okruhy na štátne skúšky sú zverejnené na stránke katedry na linku: <http://khist.ff.ucm.sk/sk/aktuality/>

Časopis *Via Historiae* oznamuje, že je k dispozícii nové číslo ich časopisu.

K dispozícii tu: <http://ff.ucm.sk/sk/studentske-casopisy/>

Katedra germanistiky

Spolupráca s univerzitou v Innsbrucku

Posledný februárový týždeň (24.02. – 01.03. 2014) strávili doktorandi Katedry germanistiky Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave na pôde Univerzity v Innsbrucku, aby spoločnými silami našli čo najviac možností pre podporu mobilít doktorandov a postdoktorandov venujúcim sa problematike z oblasti humanitných vied, ako aj možností finančnej podpory projektov realizovaných len/ aj za ich účasti. Táto nemalá úloha bola o to náročnejšia, že niesla so sebou i potrebu konkretizovať projekt/y, ktorý/é by prichádzali do úvahy jednak z pohľadu problematiky riešenia, a jednak z pohľadu šancí uspieť v konkurencii...

Viac na: <http://ff.ucm.sk/sk/2402-01032014/>

Zdroj: stránky katedier a fakulty

foto: ucm.sk

22 Countries 29 Cities

We take your research further

www.euraxess.org

EURAXESS on tour

mobilise your research career

TLAČOVÁ SPRÁVA

3. marca 2014 v Bruseli

EÚ vyráža na cesty pomáhať výskumným pracovníkom s hľadaním práce

Európska komisia dnes spúšťa paneurópsku informačnú kampaň na pomoc výskumným pracovníkom, ktorí hľadajú profesijné poradenstvo a prácu prostredníctvom iniciatívy [EURAXESS](http://www.euraxess.org). Roadshow „EURAXESS – Researchers in Motion“ navštíví 29 európskych veľkomiest v 22 krajinách a ponúkne výskumníkom aj ľuďom so záujmom o vedeckú kariéru poradenstvo v oblasti práce, písania životopisu a zamestnaneckých práv. Očakáva sa, že táto dvojmesačná kampaň so silným zastúpením sociálnych médií osloví približne 100 000 študentov a mladých výskumníkov.

Pri odhalení kampaňového autobusu v Bruseli európska komisárka pre výskum, inovácie a vedu Máire Geogheganová-Quinnová uviedla: „Portál EURAXESS sa stal vyhľadávaným miestom pre výskumníkov, ktorí sa snažia získať prácu v Európe. EURAXESS ponúka výskumníkom konkrétne informácie a poradenstvo od hľadania práce až po možnosti financovania. Portál EURAXESS, ktorý ponúka vyše 40 000 voľných pracovných miest ročne a za posledné štyri roky vybavil vyše milióna otázok spojených s mobilitou, je základným zdrojom informácií v období, keď nezamestnanosť predstavuje našu najväčšiu ekonomickú výzvu.“

Na podpore iniciatívy EURAXESS sa zúčastňuje 40 krajín v celej Európe. Prostredníctvom svojho portálu poskytuje nielen jednoduchý prístup k informáciám medzi krajinami, ale aj individuálnym potrebám prispôbenú pomoc vyše 530 zamestnancov vo viac než 260 servisných centrách.

V roku 2013 zaznamenala webová lokalita EURAXESS takmer 950 000 jedinečných návštev, čo je trikrát viac než v roku 2010, a takmer 9,6 milióna pozretí. V sekcii EURAXESS Jobs je aktuálne zaregistrovaných vyše 7 700 výskumných organizácií (firiem, univerzít, MSP a pod.). Cieľom tejto kampane je vyvolať ešte širšiu účasť.

Informácie o vzniku

Turné sa organizuje v úzkej spolupráci s národnými centrami EURAXESS v jednotlivých krajinách, ktoré navštívime. Na každej zastávke sa budú konať interaktívne akcie, ako sú semináre s odborníkmi, diskusné fóra a science slamy. Okrem toho sa budú konať aj porady o kariérach, ktoré prebehnú v spolupráci s oddeleniami ľudských zdrojov jednotlivých univerzít.

Ďalšie informácie

EURAXESS: www.euraxess.org

EURAXESS On Tour: www.facebook.com/EURAXESS.OnTour

European Research Area (ERA): http://ec.europa.eu/research/era/index_en.htm

EURAXESS on tour

mobilise your research career

22 Countries 29 Cities

We take your research further

www.euraxess.org

Kontakt pre tlač

Dátumy turné

Utorok 4. marca	Brusel/BE	Vrije Universiteit Brussel
Streda 5. marca	Londýn/UK	Queen Mary University of London
Utorok 11. marca	Kodaň/DK	Kodanská univerzita
Streda 12. marca	Lund/SE	Lundská univerzita
Piatok 14. marca	Poznaň/PL	Univerzita Adama Mickiewicza
Pondelok 17. marca	Varšava/PL	Varšavská univerzita
Utorok 18. marca	Vroclav/PL	Vroclavská technická univerzita
Streda 19. marca	Praha/CZ	Národná technická knižnica
Štvrtok 20. marca	Viedeň/AT	Viedenská univerzita
Piatok 21. marca	Bratislava/SK	Univerzita Komenského v Bratislave
Pondelok 24. marca	Budapešť/HU	Korvínova univerzita v Budapešti
Streda 26. marca	Bukurešť/RO	Polytechnická univerzita v Bukurešti
Štvrtok 27. marca	Plovdiv/BG	Plovdivská univerzita Paisija Chilendarského
Piatok 28. marca	Sofia/BG	Sofijská univerzita sv. Klimenta Ochridského
Pondelok 31. marca	Thessaloniki/GR	Aristotelova univerzita v Thessalonikách
Utorok 1. apríla	Niš/SR	Nišská univerzita
Streda 2. apríla	Banja Luka/BIH	Univerzita Banja Luka
Štvrtok 3. apríla	Záhreb/HR	Národná a univerzitná knižnica
Piatok 4. apríla	Ľubľana/SL	Ľubľanská univerzita
Pondelok 7. apríla	Trieste/IT	AREA Science Park
Utorok 8. apríla	Miláno/IT	Milánska univerzita
Streda 9. apríla	Zürich/CH	ETH Zürich/Zürišská univerzita
Štvrtok 10. apríla	Štrasburg/FR	Štrasburská univerzita
Utorok 15. apríla	Maastricht/NL	Maastrichtská univerzita

VELKONOČNÉ SVIATKY

Utorok 22. apríla	Luxemburg/LU	Luxemburská univerzita
Streda 23. apríla	Brémy/DE	Brémska univerzita
Štvrtok 24. apríla	Hamburg/DE	Deutsches Elektronen Synchrotron
Pondelok 28. apríla	Kolín/DE	Kolínska univerzita
Utorok 29. apríla	Liège/BE	Univerzita v Liège
Streda 30. apríla	Brusel/BE	Záverečné podujatie Université libre de Bruxelles

Esej o kumšte

text:
Peter Takáč

Začiatok hereckého a divadelného umenia v Európe, jeho priamy a nezameniteľný zrod bol v antickom svete. Kolískou by sme mohli pokojne označiť staroveké Grécko. Gréci mali na divadlo patent. Divadelná dramaturgia a scéna boli jedinečné. Herci v antike používali kostýmy, na tvárach mali masky, ktoré odrážali charakter postavy, ktorú stvárňovali. V amfiteátroch sa hrali prevažne tragédie. Zo života bohov a ľudí, ospevovali sa príbehy, aby sa na ne nezabudlo. Predovšetkým sa ale velebil kult hrdinov. Ich činy, ktoré otriasli spoločnosťou v pozitívnom aj negatívnom slova zmysle, stvárňovali profesionálni herci. Herci museli byť nadaní nielen pohybovo (bola veľmi obľúbená pantomíma), ale aj rečovo. Herci v antickom svete smeli byť iba muži, ktorí hrali aj ženské postavy. Sociálne otázky však v antike zostávali mimo hlavný prúd na doskách (kameňoch), ktoré znamenali v tej dobe svet. Svet fantázií a príbehov zo starých bájí naplno opantal srdce a dušu antického diváka.

Prielom nastal v stredoveku, kedy v Európe o kultúre začala rozhodovať cirkev. Cirkev mala veľmi odmietavý postoj k divadlu a k zábave vôbec. Pramenilo to z nového náboženstva a z náboženského učenia, ktoré sa šírilo Európou. Divadelné a herecké umenie bolo úspešne z hlavného prúdu vytlačené spolu s hrami a saturnáliami. Boli označené ako pohanská minulosť, ktorá už v novorodiackej sa kresťanskej spoločnosti nemala miesto. Z budov určených na divadelné aktivity sa museli herci vytratiť. Tie sa pretavili do kočovných divadiel a potulných súborov, no svoj repertoár museli prispôbiť tak, aby mohli prežiť v novom svete a s novými požiadavkami.

Do popredia sa dostávali iné hodnoty, duchovný život a životy svätých dostávali prím. Takéto predstavenia sa hrali pri náboženských sviatkoch, hlavne pri oslave Veľkej noci – tie niesli názov „veľkonočné trópy“. Pre bežný ľud boli pri fašiangoch a sviatkoch hrané predovšetkým ľudové romantické príbehy o láske, rytierskych činoch

a hry s mravným a etickým obsahom. Mali viesť ľud k osvojeniu si nových hodnôt a náboženstva, ktoré bolo silne zamerané na skutky, a hlavne na posmrtný život v raji v Božej prítomnosti ako odmene za strastiplný život, ktorý odžili na zemi. Veľmi obľúbenými a žiadanými boli aj predstavenia, ktoré predstavovali časti Biblie, ako zrod sveta, prvého človeka, prvotný hriech a nádej na spásu duše.

V stredoveku sa divadlo zmenilo na potulný cirkus s predstaveniami a kuriozitami. Sociálne otázky neboli v hlavnom prúde, hlavným prúdom bola romantika. Zmena a väčší rozsah hereckého umenia prišli až s príchodom humanizmu a renesancie. Boli znovuobjavení antickí autori, hrali sa hry s historickým a sociálnym podtextom, herci sa vymanili z jednotvárnej témy a ich umenie mohlo napredovať. Kvalitní dramaturgovia a spisovatelia písali divadelné hry, ktoré už reflektovali vo svojej podstate na vtedajšie problémy v spoločnosti. Svet divadla sa zmenil. Kostýmy, ktoré boli dovtedy strohé, nahradila pompa. Divadelná scéna dostávala štruktúru. A s čoraz silnejšou ekonomickou situáciou, zbohatnutím obchodných miest sa objavovali mecenáši divadla v podobe bankových domov a znudenej šľachty žijúcej v prepychu a prahnúcej po zábave.

Na scénu sa tak dostala komédia. Ľahší žáner, ktorý pretrval až do dnešnej doby, kedy sa stal jediným absolútne úspešným. Smiech z komédie dokázal vytlačiť aj náboženskú strnulosť, a priestor dostáva naplno svetský život so svojimi radosťami aj strasťami.

To konieckoncov vidíme aj v štruktúre dnešnej zábavy, divadla a v prvom rade filmu, kde príbeh, a takisto pointa, sú ľahko sledovateľné. Takže oproti prvopočiatkových zámeroch divadelného umenia, kedy bol divák nútený premýšľať o predstavení a bol aj vyzývaný na priamu reakciu, sa karta obracia na z diváckeho pohľadu pasívnejší druh zábavy. V období renesancie sa zrodil počiatok konzumu, ktorý úspešne narástol do miery, akú vidíme dnes.

Fanfiction - cultural phenomenon of the 21st century

Text:
Silvia Bohunická

The topic of cultural differences which is being explored in this issue of our magazine could be approached from many directions. I decided to point out the generational differences in the approach to writing of fiction, which is now more open to the general public than ever. One does not need to limit himself to the brand of “the writer” to be perceived as one, we no longer need to be labelled as professional authors in our resumes to contribute to the amazing world of fiction. All you need is an internet connection, some source material to be derived from and boundless imagination. Possessing those three aspects, your journey as a writer of fiction can begin. Literary writing has undergone multiple changes since the dawn of mankind, being one of the most important forms of recording and passing information. One of the most significant functions of the literature is the aesthetic one, embedded in the prose, or work of fiction; its roots delving back to the early antiquity. Literature has a certain structure, written as well as unwritten rules; it has been encoded in a system since this primeval development of artistic tendencies of society. This and more is explored in detail by literary history and criticism, however, with the rise of the age of digital technology and internet media, the borders of the „one universally correct mode of writing“ have been trespassed in many different directions. Each generation has its own language, cults and icons upon which they built their future paradigms, but only after the rise of the internet could phenomenon called fanfiction come to life.

As the term fanfiction itself suggests, it is generally a prose written by fans of certain book series, TV show or a movie. Fans do not

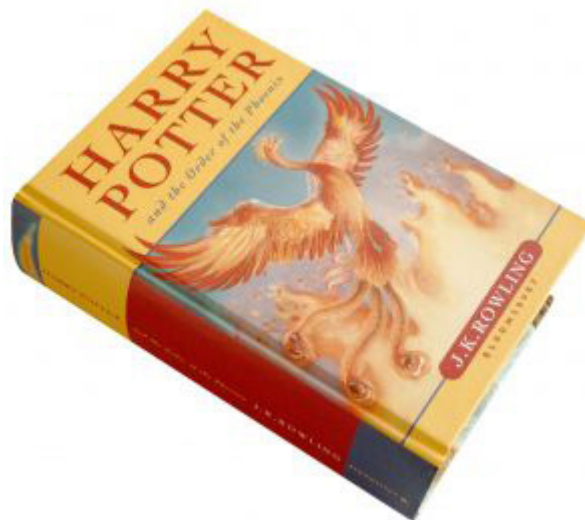
foto: http://static.tumblr.com/pwt-cre5/mZiHwmp/random_-_004.jpg

labor over the thousands - word long stories for money; they do not do it for fame either, therefore, the whole concept of fanfiction might be wrongly perceived as a mere copying of the original material. However, it is so much more than that.

Authors of fanfiction are the most dedicated cultural critics out there. The source material, such as Harry Potter books, is taken, reshaped, remolded and put back together only to produce even better, more refined piece of artwork than the original concept. It is not just the stealing of the ideas and building new characters; for the fans, it is fulfillment of their secret dreams and desires. When the official author J.K Rowling paired Ron Weasley with Hermione, masses of discontented fans were screaming with the audacity about the error of this situation. Instead of just sobbing passively over their “broken ship”, they took action and suddenly, hundreds of thousands short stories emerged on the internet forums, where Hermione gets her ending with other male characters, preferably Harry Potter. The fans corrected the alleged mistake of the author, who is after all only one individual – the closure Rowling had envisioned in her mind is just that – her concept, not everyone else’s.

Fanfiction is derivative to some degree, but frequently, the fans take the source material and inflict changes so profoundly significant on it, that they have created completely new fictional universes with the previous characters.

History of fanfiction dates back to the 60s of the 20th century, when Star Trek series emerged from television void and swept all sci-fi enthusiasts like a tidal wave. Despite hundreds of episodes of this iconic series, multitude of comic books and several movies, the producers simply could not satisfy the whole fan base sufficiently. Fans who expected certain plot developments only never to receive it utilized their disappointment and wrote their own amateur scripts. These were published periodically in a magazine called Spockanalia, and voila – the foundation for the first fanfiction was laid. Characters such as Spock, or captain Kirk came to life in the situations and plots which the dedicated fans desired; but did not receive from the showrunners as a part of the canon. This term has its meaning explained in the Bible, as the original word of god which is not to be disputed or negotiated, it can be only accepted.

Hence, canon in the sphere of fictional universes means the original work precisely as written by its true author. What the authors of fanfiction do is mostly adding or extracting certain elements in the canon to suit their particular tastes of the fandom.

What is the stance of original authors to this new peculiar occurrence in the field of literature? The attitudes contrast greatly. Some authors, such as the aforementioned J.K Rowling, author of the best seller Harry Potter series, gave their blessings, even going as far as praising some of these works. On the other hand, others are less thrilled about fanfiction. Queen of vampire gothic novels, Anne Rice, flat out banned fans from creating fanfiction based on her characters that she considers her own intellectual property. Even if some fanfiction works are met with the cold reluctance of the original creators of the canon, they have definitely reached the point of global recognition. Fifty shades of Grey trilogy is just one of the examples of what may arise from the properly developed fan concept of a novel. E.L. James, the author of the Fifty shades of Grey originally wrote a fanfiction based on Twilight novels and when it later took its own successful course, she established her own brand new trilogy of Anastasia Steele's spicy endeavors. We do not necessarily have to claim that this book is a literary masterpiece, in fact, the opposite. Some critics trashed it in their derisive reviews. Nevertheless, the fact remains, that one fan who loved Twilight series had written her own prose, based on the teen vampire saga, and this fanfiction reached the pinnacles of success which could not be possible

foto: <http://amazingstoriesmag.com/>

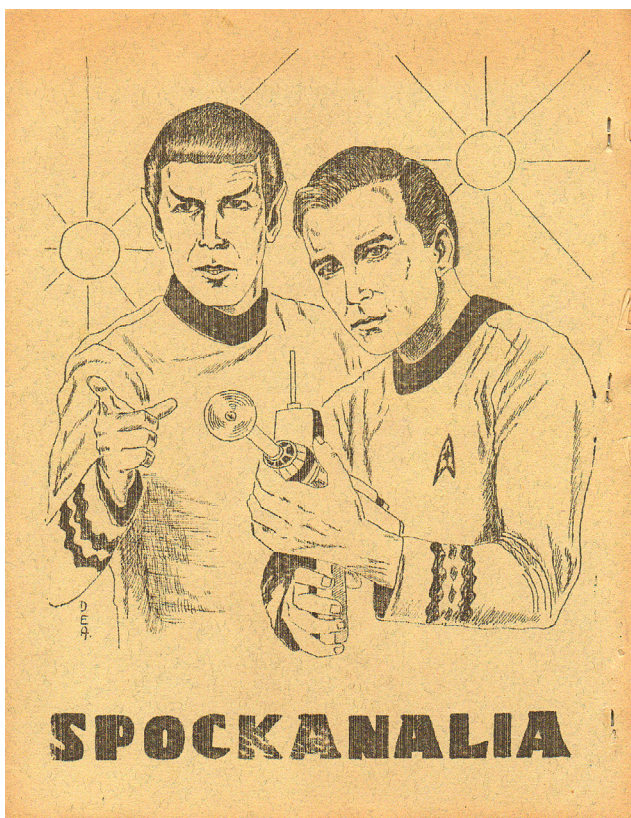

foto: <http://www.freeimages.com/sets/2/12560/harry-potter-book-5-33439-m.jpg>

without the distinct cultural approach to this phenomenon.

While this is the rare case, maybe one in a million, when fanfiction unravels into its own original franchise, the works of fans do not remain in the oblivion of their computer folders. Whole platforms had been developed to serve as a center of fanfiction postings, webs, such as www.fanfiction.com, are places where fanfictions are published and enjoyed by millions.

To summarize this interesting, and relatively new concept of fans creating new art for other fans would generate another lengthy article, or even two. Let's just say, that the generation capable of producing such new, often quality and noteworthy literary works is certainly a part of different culture than the ones before. This culture is no longer passive and receptive, but active, aggressive in its own view of art, and unafraid to convey its message and opinions to the whole world.

Glossary

fanfiction – the fiction written and published by the fans of a certain art – a book, show, movie

fandom – a group of fans belonging to the

same fan base, meeting on the online forums or at comic conventions, discussing the object of their interest
ship – a relationship between two characters who are romantically involved
shipping – engaging in the activity of discussing the relationship of the two characters, making art or videos about the development of their relationship
smut – fanfiction rated as mature, containing explicit sexual content

foto: <http://www.freemages.com/assets/2/19385/coffe-book-session-451851-n.jpg>

foto: http://farm9.staticlickr.com/8045/8098435973_9dc726ee52.jpg

IZRAEL

text:
Jozef Oravec

Izrael je krajinou, ktorú rozhodne odporúčam navštíviť každému. Je to krajina mnohých protikladov, no skrýva v sebe čaro, a zážitky odtiaľ ostávajú na celý život. Izrael funguje ako parlamentno-demokratická republika, jeho menou je nový šekel a hlavným mestom Jeruzalem. Najviac obyvateľov tvoria Židia (4/5). Z ostatných sú to moslimovia (1/7), kresťania, Arabi a iní. Z informácií podávaných médiami si človek môže myslieť, že Izrael je krajina plná vojakov, tankov, neustálych demonštrácií a bojov. Málokto však vie, že Izrael je krajina plná krás, hotelov, nádherných pláží, služieb a miest vhodných na turistiku či spoločenské alebo kultúrne vyžitie.

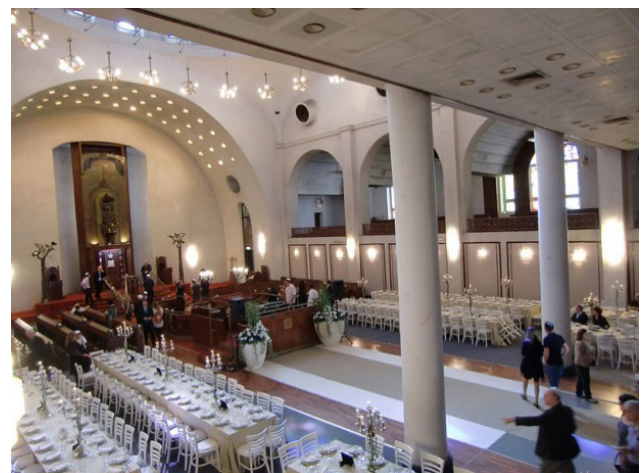
pochváliť viac ako dvesto múzeami, a to mu vynieslo prvenstvo vo svete. Tie najhlavnejšie múzeá sa nachádzajú v Jeruzaleme, Haife a v Tel-Avive. V Tel-Avive sa napríklad nachádza tiež päťsto štyridsaťštyri synagóg, z ktorých najvýznamnejšia je Veľká Synagóga. Ďalšia vec, ktorú by si nikto nemal nechať ujsť v Tel-Avive, je mestský trh (Carmel Market), čo predstavuje približne tri kilometre dlhú ulicu preplnenú obchodníkmi s oblečením, suvenírmí či miestnymi špecialitami. Všetky nápisy a tabule v mestách sú písané hebrejsky, arabsky a anglicky.

Pri prechádzke izraelskými mestami je na bežnom poriadku, že môžete vidieť na ulici okrem umelcov, veriacich či obchodníkov tiež vojakov, a dokonca vojačky. V Izraeli totiž platí povinná vojenská služba ako pre mužov, tak aj pre ženy, pričom muži majú povinnú vojenskú službu tri a ženy jeden a pol roka. Predstavte si, ako sa vyberiete na nákupy a na rohu ulice stojí vojak či vojačka v uniforme držiac samopal či pušku. Všetko je to, samozrejme, potrebné na zaručenie bezpečnosti pre turistov, o ktorých nie je počas celého roka v Izraeli núdza. Novinkou na izraelských letiskách je napríklad detektor klamaní. Podľa tónu pasažiera pri kladení otázok od colného alebo letiskového pracovníka vie prístroj odhaliť potenciálnych

Múr nárekov a Skalný dóm, Jeruzalem

Izrael je jedinou krajinou na svete, v ktorej sa spoločenský a kultúrny život odvíja od židovského kalendára a je úzko spojený s judaizmom. Dni v týždni sú označené ako prvý, druhý, tretí a pod. Siedmy deň v týždni má samostatný názov Šabat (sabat, šábes,), ktorý je dňom odpočinku, modlitby a celkovej telesnej i psychickej regenerácie a meditácie. V judaizme patrí Šabat k najdôležitejším sviatkom a domáci ho berú naozaj vážne. Na uliciach badať omnoho menej áut ako obvykle, výťahy v hoteloch a panelákoch nejazdia vôbec alebo len v úsporných režimoch a skoro všetky obchody sú zatvorené. Čo môžem vidieť v Izraeli? Izrael sa môže

Veľká synagóga, Tel-Aviv Jafó

Hummus

Falafel

teroristov, pasažierov či inak bezpečnosť ohrozujúcich ľudí.

Turisticky najviac navštevované mesto je jednoznačne Tel-Aviv Jafo. Tel-Aviv je mnohými krajinami sveta považované a brané za hlavné mesto Izraela a mnohé z týchto krajín, napríklad aj Slovensko, tu má svoju ambasádu. Ako prímorské mesto sa môže popýšiť nádhernými piesočnými plážami. Nočný život v Tel-Avive je neuveriteľne úžasný, plný farieb, svetla a zábavy. Kluby na pobreží i v centre mesta sa do skorých ranných hodín tešia vysokej návštevnosti nielen turistov, ale i domácich. Ako každé väčšie mesto v Izraeli, tak aj Tel-Aviv Jafo ponúka mnoho služieb pre turistov. Nachádza sa tu množstvo kancelárií, ktoré sprostredkujú poučné výlety do turisticky žiadaných oblastí, ako je Mŕtve more, Jeruzalem, Betlehem, Masada či Safed. Domáci obyvatelia sú veľmi príjemní a nápomocní ľudia, ktorí sa často síce lámanou angličtinou či ruštinou, ale s nadšením, snažia pomôcť turistom. Radi navštevujete kasína či lietate? Mesto Tel-Aviv ponúka naplnenie oboch týchto vášní

súčasne, pretože tu je možnosť navštíviť lietajúce kasíno! Trikrát denne Boeing 747 vzlietne z tel-avivského letiska a turisti majú možnosť stráviť štvorhodinový let ponad Stredozemným morom v luxusnom kasíne. Izraelským investorom sa tak podarilo obísť tuzemské zákony o zákaze kasín a hazardu, ktoré presadili silné nábožensky orientované politické strany.

Izraelská kuchyňa je ako každá kuchyňa svojská, plná chutných a zaujímavých pokrmov. Židovskí veriaci smú konzumovať len tzv. košer jedlá, čo sú jedlá pripravované a vyberané podľa ustanovení v Tóre (židovské náboženské učenie). V uliciach miest si turisti môžu dopriať tradičné jedlá, ako falafel, hummus, kebab, šašlik či švarma.

Izrael je teda vyhľadávanou a obľúbenou dovolenkovou destináciou. Je krajinou, ktorá dýcha históriou a náboženstvom. Krajinou, na ktorú sa nezabúda.

Svetové centrum Bahá'í v Haife

Pevnosť Masada

Krajina pyramíd a faraónov

text:

Veronika Žáková

Áno, všetci ho poznáme už z dejepisu zo základnej školy vďaka pyramídam, faraónom, bohom so zvieracími hlavami a múmiám. Ale pre tých, ktorí o ňom nevedia, je to prímorská krajina, ktorá sa nachádza medzi Stredozemným a Červeným morom. Asi 90% obyvateľstva tvoria moslimovia a obyvateľstvo sa vďaka rozrastajúcej sa púšti sústreďuje prevažne v údolí Nílu. Egypt je bohatá krajina, aj keď väčšina jeho obyvateľov si to neuvedomuje. Dovoľte mi opísať vám Egypt a jeho obyvateľov z pohľadu turistu, ktorý tam za 15 dní zažil skutočne veľa. Dokonca vyskúšal neuveriteľnú tvrdosť egyptskej sadry, pri ktorej si náš slovenský doktor zlomil jedny kliešte a musel použiť pílu.

Keď priletate do Egypta, pod vami sa rozprestiera len púšť. Nič iné, len piesok. Kde-tu vyrastá z neúrodnej piesočnatej pôdy mesto alebo hotelový rezort. Egyptania boli pre mňa veľmi zaujímavým národom. Stále sa usmievajú, neberú veľa vecí až tak vážne. Napríklad idete po púšti asi 100 km/h v starej toyote RAW4, ale váš egyptský šofér nemá problém sa k vám otočiť, rozprávať sa s vami a nedávať pozor, kam ide.

Tešia sa, keď prší. Tak, ako je u nás každý vonku, keď je nádherné teplé počasie, oni sú všetci vonku, keď prší. Je to pre nich sviatok, pretože im naprší možno trikrát za rok. Keď sa horúčavy vyšplhajú na 56°C, majú síce zákaz pracovať, no väčšina to ignoruje. Skutočne vám neradím dávať si čokolíky z vajička, pretože Egyptania nemajú problém vajcia nechať stáť aj pol dňa na slnku.

foto: Veronika Žáková

Úžasné na Egypte je to, že hoci nemajú absolútne žiadne dopravné pravidlá, cesty a diaľnice sú v skvelom stave a ceny palív sú také nízke, že nám sa o nich môže len snívať. Napríklad za liter nafty zaplatíte 0,12 EUR. Egyptania sú úžasne úsporní, z dvoch jazd-

ných pruhov vedia urobiť štyri. Vodičský preukaz robíte asi týždeň, a aj to štýlom, že vám ukážu, kde je volant, pedále a najdôležitejšia vec, klaksón, pretože hlavne tým sa dorozumievate na vozovke. Teoretická časť neexistuje. Ak nechcete trčať týždeň s inštruktorom v autoškole, zaplatíte si len 200 dolárov a oni vám dajú papiere bez toho, aby vás trápili autoškolením a naučili, kde je volant. Svetlá nepoužívajú ani v noci. Veď prečo? Mesto je osvetlené dostatočne, prečo používať ešte aj svetlá na aute? Detská sedačka? Nepoznajú, môžete pokojne dieťa posadiť aj nepripútané na sedadlo spolujazdca alebo sebe na kolená, keď šoférujete, a nikto vám nedá pokutu. Chceli by ste si zahrať karty? Prečo nie práve v strede križovatky? Svietať vo dne? A načo, keď svieti slnko? Svietať v noci v meste? Veď svietia pouličné lampy, načo zbytočne zapínať svetlá? A keď si ich aj omylom zapnete, auto v protismere vám zabliká, že máte zapnuté svetlá a máte si ich vypnúť.

Chcete sa odviezť taxíkom? Pozor na to, koľko si od vás taxikár vypýta. Taxameter je totiž starostlivo skrytý pod kožušinou, ktorá pokrýva celú palubnú dosku, a nájsť ho vie len vodič. Ženu za volantom nevidíte vôbec. Moslimské ženy majú niektoré činnosti zakázané; nemôžu napríklad šoférovať auto, jazdiť na bicykli, na koni, ľava je však dovolená, a ak má žena ako gynekológmu muža, musí byť pri každom vyšetrení prítomný jej manžel. V hotelovom rezorte chytnú nenájdete. Vždy vám bude upratovať izbu len muž.

Tamojšie ženy chodia vždy zahalené, tak, ako im to prikazuje náboženstvo. 90% oby-

vateľstva Egypta sú totiž moslimovia a silne veriaci, ktorí sa modlia 3-5 krát denne a k modlitbe ich zvoľáva muezín. Ženy, kým sa nevydajú, nosia tzv. nikáb, ktorým majú zakrytú buď takmer celú hlavu, ale tvár im môžete vidieť. Ak sa vydajú, musia chodiť zahalené buď úplne, alebo môžu mať odokryté len oči. Preto sú aj egypťskí muži takí citliví na oči, keď ich požiadate, aby vás odfotili. Odfotia vás zblízka, a hlavne oči. Ale, samozrejme, ak sa prechádzate po pláži v plavkách, určite si vás odfotí do mobilu nejaký ten Egypťan a skončíte v galérii jeho fotiek, najmä ak ste plavovláska s modrými očami.

Ich náboženstvo silne vplýva na ich zákony. Funguje u nich polygamia, ktorá je v Európe nepredstaviteľná a nepochopená. Dokonca zo zákona muž môže mať maximálne 4 manželky. To však ale za predpokladu, že sa o všetky dokáže postarať rovnako - ako finančne, tak aj po iných stránkach. To, či všetky miluje rovnako, nie je v zákone, pretože Alah hovorí, že lásku nemožno rozdeliť. Samozrejme veľmi dôležitá podmienka je, že s tým musia súhlasiť aj ostatné manželky.

Náš sprievodca po Káhire nám rozprával jeden príbeh, ktorý sa v tom meste odohral. Istý muž už jednu manželku mal a pýtal si od nej dovolenie vziať si inú. Manželka mu to nedovolila, tak si druhú ženu vzal tajne a tajne za ňou chodil pod zámienkou, že chodí na služobné cesty. Lenže prvá manželka na to prišla. Raz, keď sa manžel vrátil zo „služobnej cesty“, ho napadla nožom, zabila, telo rozrezala, nahádzala do tašiek na odpad a vyhodila vonku do kontajnera. Samozrejme, po chvíli sa na to prišlo. Čo sa s ňou stalo, to sme sa už nedozvedeli.

Ak sa vyberiete do potravín alebo len tak do obchodu, predavači budú na vás volať, pokrikovať, pozývať vás do obchodu na kávu či ibiškový čaj. Hlavne ženám budú lichotiť a nezáleží, či je s nimi muž alebo nie. Ak nie je, sú ešte dotieravejší, lichotivejší a budú vás zahŕňať pozornosťou a rečami typu: „Si taká sladká, že ty si nemusíš ani kávu sladiť cukrom, stačí ti omočiť v nej prst.“ Budú vás pozývať na diskotéku a miestne zábavy. Dievčatá, nikdy s nimi nechodte, neviete, či sa ešte vrátite. Nenechajte sa obalamútiť rečičkami. Ak vás predsa len nejaký ten pre-

davač vtiahne do obchodu, aspoň nechodte sami. Budú sa s vami chcieť odfotiť, alebo vás vyzliecť a potom sa s vami odfotiť, a na veku im nejako nezáleží.

Musím vás však upozorniť ešte na jednu vec, ak sa vyberiete nakupovať. Nikde nemajú pevné ceny, preto nikde nevidíte na žiadnom výrobku cenu, tú si proste musíte dojednať. A čo sa týka nápojov, radšej si kupte colu alebo nestea, džúsy, pretože cena vody je vždy vyššia. Egypt je možno bohatý na ropu a cena pohonných látok je skutočne u nich taká nízka, že o takej my môžeme len snívať, ale voda je drahá, pretože jej nie je veľa.

foto: Veronika Žáková

Mena v Egypte je síce egyptská libra, ale môžete platiť aj eurami alebo americkými dolármi. Každý Egypťan vám bude chcieť nahovoriť, že päť eur sa rovná piatim americkým dolárom. Za všetko, čo pre vás budú naoko chcieť urobiť miestni, chcú „bakšiš“ (po našom prepitné). Chcete odnieť kufor, nie je problém, ale musíte zaplatiť hneď po tom, čo to pre vás muž urobí. Bude naozaj nástojčivo trvať na tom, že to nebolo zadarmo. No ak necháte pár dolárov pre mužachyžnú, odmení sa vám tým, že vám nielen úžasne uprace izbu, ale ešte vám ako pozornosť z uterákov pripraví krásne labute.

Hovorí sa, že kto nevidel pyramídy v Gíze, akoby ani v Egypte nebol. Do tých vás, samozrejme, pustia len za poplatok, a to chvíľu po tom, čo zaplatíte vstupné, aby ste sa k nim dostali aspoň na dotyk. Ďalšími pamiatkami chránenými UNESCO sú napríklad Údolie kráľov, chrámy v Karnaku, Luxore, Abú Simbel; z obdobia stredoveku (mešity).

Sklamaním bol však Níl. Toľko spomínaná rieka, ktorá toho zažila tak veľa, je dnes už len stokou, na ktorej sa živia krásne vtáky ibisy posvätné. Najviac je to vidieť, keď prechádzate Káhirou. Krokodíly by ste v Níle určite nenašli kvôli hroznému znečisteniu.

V Káhire máte taktiež možnosť navštíviť výrobnú a obchod s parfumami výlučne egyptského pôvodu. Pripravené sú podľa starej egyptskej receptúry. Majú údajne záruku niekoľko tisíc rokov vďaka tomu, že v hrobkách niektorých faraónov sa tieto parfumy našli. Vonné oleje, ktoré ešte stále nádherne voňali, boli použiteľné a nespôsobovali na pokožke žiadne vyrážky ani iné komplikácie.

V Egypte žije ešte aspoň 10% obyvateľstva ako beduíni. Žijú v púšti vo svojej vlastnej, ak sa to dá tak nazvať, dedinke, majú vlastnú mešitu, ktorá im slúži ako škola. Nesmela sa fotiť. Do školy a do mešity nikdy nevstupujú obutí. Žijú len z toho, čo si sami vyhovajú, zabijú, upečú, vypestujú a z predaja výrobkom z kameňa či dreva, z ktorých mnohé majú sexuálny podtón.

Áno, je to síce národ obrovských protikladov a nedokázala by som tam žiť, ale určite ešte raz by som sa tam vrátila. Kvôli ich kultúre, múzeám, pamiatkam, a hlavne ich usmievavej, optimistickej a bezstarostnej povahe. Ak sa vyberiete do Egypta, určite si kúpte toľko výletov, na koľko budete mať peňazí. Stojí zato vidieť kus ich sveta, iného, než je svet v hotelovom rezorte, či už to bude kus púšte alebo priezračné more s morskými koníkmi a delfínmi.

foto: Veronika Žáková

Vzdelávanie v starovekom Grécku a dnes

text:

Matúš Horváth

21. storočie prinieslo do života modernej civilizácie neuveriteľné výdobytky modernej technológie, pokrokové názory a postupy v oblasti medicíny, vedy a techniky a zasiahlo aj do sféry vzdelávania, možno viac, ako by si mnohí želali.

Za posledné storočie sa spôsob, akým sa generácia po generácii pripravuje do života, zmenil takmer od základov. Moderná doba, uponáhľaná a dynamická, priniesla so sebou veľa pozitívnych novín, a zopár aj takých, ktoré postupom času nahľadávajú poctivé meno učiteľského povolania.

Ak by sme mohli cestovať v čase a z lavíc modernej základnej školy sa presunuli do čias antiky, možno by nás šokovali rozdiely, ktorých by sme boli svedkami. Antický svet a svet 21. storočia si ponechávajú jednu spoločnú črtu, a tou sú učitelia, ktorí napriek mnohým strastiam ako poslovnia vedomostí pre nasledovné generácie nevyhynuli.

Prenesme sa teraz do čias starovekého Grécka, do čias antických Atén. Buďme si vedomí, že tam kdesi za hranicami leží Sparta, my však chceme pozorovať prácu učiteľov tu, v Aténach, meste slobodných občanov, v meste múdrosti a umenia.

Aténski učitelia v starovekom svete sa podľa moderných učebníc netešili veľkej popularity, zvlášť z pohľadu remesla a peňazí. Mnohí historici uvádzajú, že učiteľské povolanie bolo síce šlachetné, ale málo vyhľadávané práve z ekonomických dôvodov (Freeman, str. 33).

Školy v Aténach v starovekých časoch navštevovali výhradne iba chlapci, kým diev-

čatá zostávali doma, zaúčané matkami do domácich prác, aby sa tak stali plnohodnotnými ženami pre svoje budúce rodiny. Pre chlapcov začínala povinná školská dochádzka od siedmich rokov.

V Aténach sa dbalo na výučbu čítania, písania a počítania, veľkou súčasťou Aténčanov však bola aj hudba – preto medzi ďalšie predmety v škole patrilo vyučovanie hudby a hry na hudobný nástroj, ktorým bola najčastejšie píšťala vyrobená z dreva alebo kosti, dvojité flauta alebo veľmi obľúbená lýra. Každý vzdelaný Aténčan musel ovládať hru na lýre.

V tomto mestskom štáte sa dbalo na vzdelanie budúcich generácií. Najmä cez umenie sa snažili učitelia vychovať inteligentných mužov, ktorí boli schopní plynule čítať zákony vyryté do kamenných tabúl, ovládali poéziu a učili sa vnímať autority.

Ani v Aténach nezabúdali na fyzickú zdatnosť chlapcov. Dôraz na kondíciu a vytrvalosť síce nebol taký veľký ako v starovekej Sparte, ale predsa len k procesu učenia patrila aj telesná výchova, ktorá sa vyučovala v takzvanej *palestre* – v hale, kde sa trénovali olympijské disciplíny pod dozorom učiteľa, vždy samozrejme s dôrazom na akýsi antický princíp *fair-play*. Telesná zdatnosť bola dôležitá aj preto, aby mladí muži mohli efektívne slúžiť v armáde.

Toto všetko mali na starosti učitelia, ktorí si svoje výchovné predmety delili medzi sebou. Učiteľ predstavoval automatickú autoritu, bol vzorom a vodcom pre žiaka, ktorý vyrastal v dobe skalopevných princípov tvoriacich základný kameň gréckej civilizácie. Povedomie, v ktorom chlapci vyrastali, im nedovolilo stať sa rebelom len preto, aby

získali obdiv a uznanie od spolužiakov.

Určite aj v tej dobe existovali výnimky, ale z čítania o starovekých školách a civilizáciách a v porovnaní s modernou dobou to bol zjav skôr raritný než pravidelný. Učiteľ predstavoval symbol vzdelania a budúcnosti, a táto idea nebola nijako zidealizovaná.

Okrem všeobecných učiteľov, ktorí učili vo verejných školách, existovali aj súkromní učitelia, ktorí cestovali po Grécku a stávali sa mentormi mladých Aténčanov. Základný princíp takéhoto vzdelávania bol taký, že súkromný učiteľ bol zvyčajne oslovený rodičmi – čím dlhodobejšie skúsenosti mal, tým lepšie mal šance sa zamestnať.

V tomto smere sa aténsky a spartský systém vzdelávania veľmi nelíšil. Niektorí súčasní aj doboví historici však uvádzajú niekedy až ironické narážky na aténsky systém vzdelávania, ktorý im v porovnaní so spartským – zameraným na silnú telesnú schránku a fyzickú dokonalosť – pripadal jemný a príliš zameraný na umenie.

Spartskí učitelia boli spravidla prísni vojaci, ktorí neuznávali podľa všeobecného princípu žiadne nedokonalosti. Chlapci boli odoberaní matkám vo veku 6 rokov a vychovávaní v prísnom armádnom duchu s každodenným tréningom vytrvalosti a odolnosti. Zároveň sa chlapec učil hodnotám pevného priateľského zväzku, ktorý bol cementom pre spartskú armádu.

Z tohto pohľadu boli niekedy Aténčania nazývaní ako „milovníci chlapcov“, pretože v Sparte neexistovali platení súkromní učitelia, ktorí by cez poéziu, umenie a veľmi blízke osobné priateľstvá s chlapcami pripravovali budúce generácie do života.

Táto časť aténskeho vzdelávania ešte aj dnes vyvoláva rozpaky a znepokojenie. Súkromný učiteľ sa často stal chlapcovým druhým otcom, bol rešpektovaný a zároveň milovaný. Atény boli štátom, kde láska medzi dvomi mužmi nebola chápaná tak ako dnes – ako snáď rozmar či niečo nemorálne. Láska vo všeobecnosti bola triviálnym princípom, ktorý zahŕňal všetko: vzdelanie – lásku

k múdrosti a umeniu a medziľudské vzťahy – lásku ľudí bez rozdielu pohlavia.

Tento princíp bol veľakrát zosmiešňovaný spartským ľuďom. V skutočnosti však historické záznamy a zdroje uvádzajú, že Sparťania, rovnako ako Aténčania, boli tiež „milovníci chlapcov“ – v prísnych vojenských školách, kde chlapci od svojich siedmych rokov nepoznali nič iné len mužské priateľstvá, to bolo prirodzené. Láska muža k mužovi viedla k úcte, sebapoznaniu a dôvere.

Tento antický prístup k vzdelávaniu sa však v modernej dobe stal neviditeľným a nepríjemným precedensom, strašiakom, ktorý máta po školách a hrozí narušením klasických dogmatických prístupov.

Čo bolo v Aténach alebo Sparte prirodzené – ľudský prístup k žiakovi, prísny, ale srdečný – je v modernej dobe 21. storočia veľakrát označované za perverzné a nemorálne. Každý pozná zdravé hranice priateľstva, a my nehovoríme o extrémoch. Tento staroveký princíp sa stal zdrojom pre paranoju a niektorí jedinci si z neho urobili vynikajúci dôvod, ako ešte viac znevažovať a podceňovať povolanie učiteľa v dnešnej dobe.

Čo mohlo byť v antike pre učiteľa náročné, je dnes pre učiteľa takmer neprekonateľný problém. Je známe, že ani dnes sa na učiteľské remeslo nepozera pozitívne, najmä a opäť z finančných dôvodov. Je tu však viac dôvodov, ktoré robia z učiteľstva také neatraktívne povolanie – ak v starovekých Aténach boli triedy žiakov tvorené malými skupinkami detí, ktoré uznávali authority, pre naplnenie svojho postavenia čestného občana dychtili po vzdelaní a vážili si priateľské zväzky, tak dnes možno pozorovať pravý opak – v každej základnej škole sú desiatky tried, naplnené dvadsiatimi a často aj tridsiatimi žiakmi, ktorí zväčša nerešpektujú prirodzené authority, nedychtia po vzdelaní, kŕmení výdobytkami modernej technológie, ktorá im sľubuje úspech a slávu aj bez potenciálneho vzdelania.

Ak sa nájde nejaký učiteľ, ktorý by snáď po vzore starých aténskych pedagógov chcel

učíť srdcom, narazí na prekážky v podobe žiakov alebo aj systému, do ktorého je každý pedagóg 21. storočia hodený bez možnosti niečo zmeniť.

V súčasnej dobe nejstávajú žiadne vznešené princípy alebo ideály, za ktoré by sa civilizácia hnala vpred s rozvahou a rozumom. Svet naplnený násilím a neistotou takto odráža svoje negatívne vyznenie aj v predstaviteľoch mladej generácie.

Preč sú ušľachtilé učiteľské vzory, neexistujú priateľské vzťahy medzi učiteľom a žiakom, úcta a rešpekt sa už takmer úplne stratili a otázkou zostáva – kam smeruje toto neatraktívne, ale predsa len krásne a šľachtité remeslo? Kto bude vzdelávať a pripravovať do života deti 21. storočia? Oklieštení a vystrašení učitelia, ktorí radšej podliehajú normám a tabuľkám a vyhýbajú sa kontaktu so žiakom zo strachu z obvinenia z obťažovania? Alebo nastane zmena a vrátia sa do škôl antické princípy?

Možno to znie naivne, ale sú prípady, kedy tieto princípy nevymreli a ich uplatnením na konkrétnej škole vzniká nové povedomie, uvoľnená atmosféra, posilnená morálka a upevnený rešpekt voči autoritám.

Zo vzťahu učiteľ - žiak môže vzísť tá kladná stránka, že žiak sa cíti uvoľnenejšie, ľahšie sa zdôverí s problémom priateľovi ako armádnemu veliteľovi. Takýto žiak sa viac teší do školy, zvlášť ak je ten či tamten predmet prednášaný zaujímavým nestereotypným spôsobom. Takýto žiak sa stáva vernou podobou toho antického žiaka, ktorý snáď v trochu zidealizovanej podobe predstavuje ideálny materiál pre pedagóga – do otvorenej nádoby sa leje olej ľahšie ako do zatvorenej, nepriepustnej.

V 21. storočí sa môže zdať, že už neexistuje miesto pre staré ideály. S rýchlou, akou sa rúti naša civilizácia vpred, sa toto tvrdenie zdá byť správne a na mieste, paradoxne však práve základňa pokroku – vzdelanie, školy a vzdelávacie inštitúcie – sú zatlačované k zemi skostnatými pravidlami a dogmami, ktoré sa v minulosti často zo sociopolitických dôvodov vynucovali v praxi a ešte aj

dnes sa považujú za smerodajné a záväzne správne.

Zmenu však nedokáže urobiť jeden učiteľ, ba ani milión učiteľov. Zmenou musí byť idea, myšlienka a presvedčenie, že antika – najmä v oblasti vzdelávania a umenia – bola oveľa pokrokovejšia. Vtedy umožňovali národu napredovať mílovými krokmi, zatiaľ čo súčasná civilizácia 21. storočia sa vystrašene krčí pod starými viac-menej politickými vychovávateľskými dogmami, neschopná sa vymaniť z krčú, ktorý ju zráža na kolená a kontraproduktívne vracia celý vývoj nazad.

S úpadkom telesnej aktivity žiakov, s ochabnutím záujmu o umenie – literatúru, maľbu a s pravidlom „nakrmíme mládež odpadom v podobe hudby a násilných filmov, veď to jej dnes stačí“, sa nemožno vybrať ďalej.

Vrátenie starých princípov do škôl a vzdelávacích inštitúcií by rozhodne bol beh na dlhú trať, ale aspoň by sme sa o to ako spoločnosť mali pokúsiť, pretože každý zmarený pokus o zmenu k lepšiemu, ktorý je udupaný pod lavínou vyhrážania sa a zasťahovania zo strany rodičov, kolegov a celej spoločnosti, je len ukázkou našej slabosti.

Snáď nám druhá polovica 21. storočia prinesie väčšiu nádej, že mladí kreatívni učitelia, ktorí sa vedome i nevedome riadia antickými zásadami priateľského zväzku a vyučovania srdcom, nebudú zatlačovaní do kúta, ale dá sa im väčší priestor k realizácii.

Zdroje:

<http://www.studymode.com/essays/Athens-Vs-Sparta-On-Education-121056.html>
FREEMAN, Charles: *Starí Gréci*, Lienka, 1996, str. 32-33

Práva a úlohy žien v antickom Ríme

text:
Sindy Straková

Úloha ženy v Ríme bola zaistiť plynulý chod rodiny. Odmala bola vychovávaná podľa tradičných rímskych predstáv. Žena mala byť upravená a čistá (*casta*), zbožná (*pia*), skromná (*pudica*), a zručná v tkaní a pradení (*lanifica*). Žena mala reprezentovať svoju rodinu a manžela. Taktiež sa musela vedieť postarať o rodinu a dom, často to bola práve ona, kto spravoval celú domácnosť, zatiaľ čo sa muž venoval časovo náročnému verejnému životu, z ktorého bola žena vylúčená. Žena sa tak stala hlavou rodiny. „*Mulier familiae suae et caput et finis est.*“ (Žena je začiatkom aj koncom svojej rodiny.)

Žena podliehala moci *pater familias*, čo v praxi znamenalo najstaršiemu mužskému členovi rodiny. Všetci, ktorí podliehali moci *pater familias*, tvorili *genus* (rod). Zlučovaním jednotlivých príbuzných rodov vznikla *curia* (kúria). Spojením viacerých kúrií vznikol *tribus* (kmeň). Podľa zaradenia do jednotlivých etnických skupín sa rozdeľoval aj *status* slobodných. *Status civitatis* označoval rímskych občanov, a bol to najvyšší status. Zvyšok niesol *status peregrini* (cudzinci). Spolu tvorili *status libertatis* (slobodní) alebo *ingenui* (slobodní od narodenia). Do skupiny slobodných radíme aj *libertini* (prepustení). Slobod-

né ženy mali práva a v daných prípadoch mohli aj samostatne rozhodovať. Statusom neslobody boli označovaní *servi* (otroci). *Status* dieťaťa bol do značnej miery ovplyvnený statusom matky. Pokiaľ bola slobodná alebo aspoň daný čas, počas tehotenstva, niesla *status* slobodnej, aj dieťa sa narodilo ako slobodné. Išlo o *favor libertatis* (prospech slobody). Treba podotknúť, že deti narodené v riadnom manželstve preberali status otca a stali sa *iusti filii* (len deti). Nedá sa opomenúť prípad, kedy sa dieťa narodilo *concupine*, v takom prípade mal otec nad ním *patria potestas* (otcovskú moc) a dieťa nieslo *status liberi naturales* (vole, prírodné). *Concupinatus* (konkubinát) bolo voľné spolunažívanie, pričom žena nesúca *status concubina* nebola označovaná ako *meretrix* (prostitutka) ani vystavená izolácii či opovrhnutiu verejnosti.

Ženám sa dostávalo vzdelania podľa majetkových pomerov ich rodiny. Rozdiel bol v tom, či išlo o verejné alebo súkromné vzdelávanie. Hlavne ženy z vyšších spoločenských vrstiev (*feminae honestae*) sa začali vzdelanostne približovať mužom. Okrem základného vzdelania mohli študovať históriu či filozofiu. Postupom času sa pretváralo postavenie i právo žien. Cnosti, ku ktorým boli vedené, sa vytrácali a ženy sa stávali čoraz viac sebestačnejšie a na mužoch

nezávislé. Svoje ambície si začali presadzovať pomocou detí už počas ich výchovy. Značný úpadok rodiny pozorujeme na sklonku republiky v 1. st. pred n. l., hlavne u vznešenejších rodín sa začínajú vyskytovať manželstvá uzatvárané z politických dôvodov a na upevnenie postavenia rodinných vzťahov.

Zásnuby v Ríme boli bežné, no častejšie práve u bohatších rodín bol súčasťou aj svadobný dar, s ktorým mohla žena narábať až po skončení manželstva. Pre akt zásnub nebola žiadna predpísaná forma. Pôvodne boli označované *sponsiones*, z čoho bol odvodený výraz *sponsalia* (zasnúbenie). Zásnuby mohli prebehnúť iba so súhlasom obidvoch *pater familias*. „*Nuptiae consistere non possunt nisi consentiant omnes, id est qui coeunt quorumque in potestate sunt.*“ (Manželstvo nemôže byť uzavreté bez súhlasu všetkých zúčastnených strán, to znamená ľudí, v ktorých moci sú.) Bolo možné zasnúbiť aj nedospelé deti (*infantia maiores*), dokonca v niektorých prípadoch aj bez súhlasu nevesty. Pokiaľ by však došlo k zásnubám počas už trvajúcich zásnub, postihlo by ich *infamii* (ohováranie). K tomu, aby samotný akt manželstva mohol prebehnúť, bolo potrebné *ius concubii* (právo na manželstvo). Toto právo nemali otroci, duševne chorí, adolescenti, už žijúci v manželstve a impotentní. Taktiež za prekážku pri uzavretí manželstva bolo považované spáchanie trestného činu, ako aj cudzoložstvo. V cisárskej dobe boli prijaté opatrenia, ktoré znemožňovali štátnemu úradníkovi vykonávajúcemu službu v danej provincii oženiť sa so ženou žijúcou v danej provincii.

Manželstvo bolo spoločenskou udalosťou s právnymi dôsledkami, uzatvárané skôr *de facto* ako *de iure*. Muž a žena sa stávali manželmi z vôle spoločne žiť, a nie na základe určitého ceremonálu. Úlohou ženy bola sexuálna zdržanlivosť počas celého trvania manželstva, zatiaľ čo táto povinnosť sa nevzťahovala na muža. Podľa *iuris civilis* (právo na manželstvo) mohlo byť uzavreté *matrimonium legitimum* (legitímne manželstvo) alebo *iustae nuptiae* (zákonné manželstvo), iba ak muž a žena mali *ius combii* (právo na manželstvo).

Rímske manželstvo bolo považované za monogamné, no právne rozlučiteľné. Pre ženu znamenal vstup do manželstva zánik otcovskej moci, pričom nadobudla moci manželskej. Tento typ manželstva sa nazýva *matrimonium cum in manum conventione* (manželstvo s mocou nad ženou). Teda takzvané prísne manželstvo. Daný typ manželstva bol výhodný pre ženu, nakoľko sa stávala *mater familias*, čo jej umožňovalo po smrti manžela dediť spolu s deťmi. Už na prelome 3. až 2. st. pred n. l. sa začalo vyskytovať takzvané *matrimonium sine in manum conventione*, teda manželstvo, v ktorom manželka nepodliehala manželovej (*manus*) moci, nakoľko zostávala v moci svojho *pater familias*, čiže podliehala moci otca (*potestas*). Toto manželstvo nazývame voľné. Žena v tomto manželstve bola označovaná len ako *uxor* (manželka). To v praxi znamenalo, že vo vzťahu k manželovi nevystupovala ako manželka, ale ako dcéra, a s deťmi bola vo vzťahu ako sestra.

Zánik manželstva mohol nastať buď v následku smrti (*mortem*) jedného z manželov, straty slobody (*amissio libertatis*), rozvodom (*divortium*) alebo zavrnutím (*repudium*). K rozvodu nebolo potrebnej žiadnej ceremónie, rovnako ani neprichádzalo k spoločenskému pohoršeniu. Žena sa mohla po uplynutí smútočnej doby, čo bolo spravidla desať mesiacov, znova vydať.

Postavenie žien bolo komplikované. Boli chápané len ako dcéry, manželky a matky rímskych občanov. To ale neznamená, že boli opovrhované. Pokiaľ sa vznešenejšia žena rozhodla opustiť dom, primerane oblečená a zahalená svojmu postaveniu, bola váženejšia než bežný občan. Ale ani napriek tomu ženy nemohli zastávať žiadnu funkciu. „*Feminae ab omnibus officiis civibus vel publicis remotae sunt.*“ (Ženy nemôžu zastávať žiaden občiansky alebo verejný úrad.) Muži sa snažili ženy obmedzovať aj vo verejnom živote. Nemohli sa zúčastňovať na atletických hrách, pokiaľ súťažiaci boli nahí, a od Augustovej reformy mohli sledovať hry len z vyšších miest na tribúnach. Muži priradzovali ženám negatívne vlastnosti ako *levitas* (ľahkosť), *infirmitas* (slabosť), *fragilitas* (krehkosť). Dokonca rímsky právnický teoretik Gaius sa vyjadril: „*Nam quae vulgo creditur, quia levitate*

animi plerumque decipiuntur et aequum erat eas tutorum auctoritate regi, magis apeciosa videtur quam vera; mulieres enim quae perfectae aetatis sunt ipsae sibi negotia tractant et in quibusdam causis dicis gratia tutor interponit auctoritatem suam“ (Ten, ktorý sa bežne uvádza, že pre ľahkosť ducha sa často mýlia, bolo dobre, aby ich viedla autorita; ženy vyššieho veku sa zaoberajú záležitosťami svojimi a poručník zasahuje iba akoby.)

Vestálky mali v spoločnosti zvláštne postavenie. Boli to kňazky bohyne Vesty, ktoré z vyšších spoločenských vrstiev (*feminae honestae*) vyberal *pontifex maximus*. Celkovo ich bolo šesť pod vedením najvyššej vestálky *virgo Vestalis maxima*. Ich úlohou bolo udržiavať posvätný oheň vo Vestinom chráme na *Foru Romanu*. Do úradu nastupovali ako šestočné. Po tridsiatich a viac rokoch sa ich služba končila a mohli vstúpiť do manželstva. Počas služby boli viazané sľubom čistoty. Porušenie sľubu bolo trestané pochovaním zaživa. Vestálky nepodliehali moci *pater familias*, nemuseli mať poručníka ako ostatné ženy. O tom svedčí ich špecifické postavenie v rímskom práve.

Už druhý rímsky kráľ Numo Pompilio dal Vestálkam isté privilégia. Mohli spísať závet počas života otca. Slobodne spravovať svoj majetok bez toho, aby im bol určený poručník. Pokiaľ Vestálka porušila sľub čistoty a bolo preukázané, že je tehotná, nemohla byť pochovaná zaživa do pôrodu. V období dominátu bol vydaný zákon, podľa ktorého ak by niekto navrhol kňaznej sobáš, bol by odsúdený na smrť. Augustova reforma rodinného práva *lex Iulia et Papia Poppaea* zvýhodňovala ženy, ktoré mali tri alebo štyri deti. Rovnako ako Vestálky, pokiaľ boli *sui iuris*, po smrti svojho manžela mohli spravovať svoj majetok bez poručníka. Augustus tiež nariadil, aby ženy mohli pozeráť na hry iba z vyšších miest na tribúnach, zatiaľ čo Vestálky mali svoje miesto špeciálne vybrané.

Postavenie a právo žien v antike bolo komplikované, no ženy sa dokázali presadiť pomocou svojich manželov či synov. Hlavne v neskoršom období principátu a potom dominátu môžeme sledovať tieto vplyvy.

Harmónia japonskej duše s prírodou. Pravda, či mýtus?

Metafory štyroch ročných období

text:
Lenka Wuscherová

„Komukoľvek je prezentovaná esencia Japonska – turistom, umelcom, obchodníkom či študentom – v akejkoľvek forme, obal bude s najväčšou pravdepodobnosťou obsahovať alúziu prírody.“
(Kalland a Asquith 1997:2)

Krajina mnohých tvárí, krajín tradícií a úcty. Krajina ľudí, ktorých duša je uviaznutá v stredoveku avšak technika sa modernizuje závratnou rýchlosťou. Každý, kto kedy vstúpil na japonskú pôdu a rozprával sa s ľuďmi žijúcimi v tejto krajine, zostane udivený vysokou mierou úcty prechováanej voči ľuďom, prírode i veciam. Odkiaľ však pochádza táto úcta? Prečo je japonská kultúra taká spätá s kultúrou? Kde môžeme tieto znaky prírody pozorovať?

Dôležitým zdrojom informácií pri písaní tohto článku bolo dielo profesora japonskej literatúry a kultúry, univerzity v Columbii, Shirane Haruo. Fakty ohľadom japonského náboženstva *shintō* sa opierajú o články uvedené v knihe *Náboženstvá v Japonsku*, konkrétne od Ueda Kenji. Veľmi nápomocné bolo aj dielo od nórskeho profesora Arne Kalland a Pameley J. Asquith.

Späťosť japonskej kultúry s prírodou je badať už v jedenástom storočí, v najstaršom japonskom románe *Príbehy princa Genjiho* (*Genji monogatari*), kde napríklad väčšina ženských postáv je pomenovaná po prírodných objektoch (Shirane 2012: 1).

Japonská kultúra si zakladá na estetické, kráse a pomínutelnosti vecí. Do toho je tiež zakomponovaný vplyv náboženstva, v Japonsku prevažne náboženstvo *shintō*. Práve *sintō* a jeho blízkosť k japonskému vnímaniu estetická je možné pozorovať napríklad aj v prípade *kami* (božstvo), ktoré reprezentuje spiritualitu, pocit bázne a je premietané do prírodných objektov (Kalland a Asquith 1997: 2). Túto prírodnú spiritualitu vnímame aj v japonskom budhizme, ako argumentoval i William LaFleur v roku 1989, vo svojom diele *Saigō a budhistický pohľad na prírodu*.

Elementárnym poznatkom pri definícii „prírodnej japonskej duše“ je príroda samotná. Čo vlastne je príroda? Slovo *príroda* zahŕňa v sebe množstvo definícií, od najmenšej bunky na svete, cez lesy a rieky až po správanie a pudy. Latinský preklad pre prírodu je *natura*, čo pochádza z latinského trpného prídavného slova *nasci-* „byť narodený“ (Kalland a Asquith 1997: 10). Podstatné meno v angličtine je *nature*, čo zahŕňa v slovenskom preklade nielen prírodu, ale aj správanie, vlastnosti a pod. Z tohto anglického slova sa odvodzuje aj slovo *native*- pôvodný. V tom prípade poníma slovo príroda (*nature*) v západnej kultúre široké spektrum významov. Raymond Williams tieto významy zhrnul do troch základných (Williams 1976:184):

1. esenciálna kvalita a charakter niečoho
2. vrodené nutkanie, ktoré udáva smer človeku, svetu alebo obom
3. materiálny svet ako taký, vrátane alebo vylučujúci ľudí (nie kultúra)

Čím však je príroda ako taká v Japonsku? Tá je totiž interpretovaná rôznymi spôsobmi. Čo majú spoločné, je dynamika, akou je príroda opisovaná. Ako píše Kalland a Asquith, koncepty sa menia do nových dimenzií, nové dimenzie a interpretácie nahrádzajú staré, napríklad mesiac, opisuje, ako sú farmári ovplyvnení turistami z miest. *Ikebana* tiež interpretuje dynamiku a zmenu. Nie je trvác a tým naznačuje japonské vnímanie nestálosti a v tom vidí pravú krásu. Zo starého môžeme vytvoriť nové. Tým japonská spoločnosť, hoci má tradície stále v úcte, môže rýchlejšie napredovať vo vývoji.

V japončine neexistuje výraz, ktorý by zahŕňal všetky tri Williamsove významy.

Vplyv prírody na náboženstvo v Japonsku

Rovnako ako je náročné definovať prírodu samotnú, je náročné definovať *shintō*. Prvopočiatky *shintō* siahajú do minulosti, ešte do dôb, keď bolo Japonsko iba osídľované. *Shintō* ani nie je celkom možné definovať ako náboženstvo. Dodnes nie sú spísané žiadne pravidlá, ktoré by definovali akékoľvek dogmy, ktorými by sa *shintō* riadilo.

Ueda vo svojej práci tvrdí, že „...*shintō* je ako náboženský systém rozdelený do štyroch foriem: *shintō* cisárskeho domu (*kōshitsu shintō*), *shintō* svätýň (*jinja shintō*), sekty *shintō* (*kyōha shintō*) a folklórne *shintō* (*minkan shintō*)“ (Ueda, 1996:27).

Hlavným prúdom shintoizmu je práve *jinja shintō*. V tomto prúde sa využíva príroda a jej prostriedky na praktizovanie tradičných rituálov očisty. Samotná svätýňa nie je v *shintō* chápaná ako miesto, kam ľudia prichádzajú uctievať svojich bohov. Nie je ani miestom, kde sa ukládajú pozostatky mŕtvych. Je to sväté miesto, kde *kami* prebýva, keďže sa verí, že *kami* bol kedysi človekom. V dávnych dobách neboli ani len pevné miesta týchto svätýň (Ueda, 1996: 31).

Japonské chápanie posvätných miest zahŕňa viac ako svätýňu samotnú. Zahŕňa samotné miesto, kde sa nachádza, teda prírodné okolie. Väčšinou sú svätýne lokalizované práve v lone prírody, niekedy vysoko v horách, inokedy blízko vodopádov, dôležité je, aby bola lokalizovaná, hoci aj umelo, v prírode (Ueda, 1996: 32).

Tradičné rituály očisty sa tiež odohrávajú v prírode, mimo civilizácie. Išlo niekedy o priam komplikovaný systém niekoľkodňovej očisty a uctievania vysoko v horách v (už neskôr stálych) svätyniach, čo bolo tiež spojené s duševným tréningom. Tieto tradičné spôsoby uctievania sú praktizované dodnes v niektorých rurálnych oblastiach Japonska.

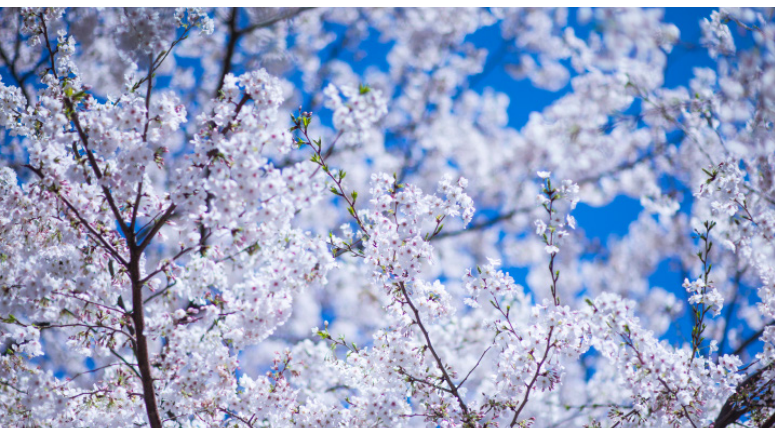
V Japonsku sa mnohí shintoisti hlásia i k budhizmu. Keďže však dodnes existujú ne-

zhody ohľadom otázky, či budhizmus patrí medzi náboženstvá, alebo je iba filozofiou, sa budhizmu ako náboženstvu nebudeme venovať.

Samotná japonská spiritualita pochádza práve z prírodného okolia, ktoré si Japonci veľmi cenia. S vysokou pravdepodobnosťou je *shintō* ako také priam uctievanie prírody samotnej.

Japonská poézia

Citeľný je vplyv obdivu prírody práve v japonskej poézii. Príroda je využívaná prevažne ako metafora, nie však v takom význame ako v západnej literatúre. Všetky základné formy japonskej poézie využívajú prírodné témy vo veľkom rozsahu. V japonskej spoločnosti možno badať vplyv

ročných období, a teda prírody samotnej, i vo formálnej komunikácii. Je nesmierne dôležité napísať správne *kisetsu aisatsu* (úvod do listu), ktorý musí obsahovať odkaz na aktuálne ročné obdobie. Napríklad na jeseň sa odkazuje „Začalo obdobie, keď sa listy sfarbujú do ohnivej červenej, ako sa máte?“. Niekedy je však veľmi náročné napísať správne *kisetsu aisatsu* a v dnešnej dobe s tým má veľa mladých Japoncov problémy. Nie je to totiž až také jednoduché. Čo napíše človek, keď je už koniec leta, ale ešte nenastala skutočná jeseň? Cez deň je možno ešte horúco, ale noci sú chladné, nemôžete napísať to isté ako na začiatku leta... Prečo je však správne vystihnúť situáciu počasia daného ročného obdobia, alebo správne použitá metafora ročného obdobia pri písaní formálneho listu? V Japonsku je to totiž prejav intelektuálnej vyspelosti. A môže to mať vplyv na

spoločenské uznanie jedinca. Takéto úvody do formálnych listov sa píše, ak píšeme vyššie postavenej osobe, od nájomcu bytu až po profesora na univerzite, alebo konkrétnej osobe na úrade. Z tohto dôvodu má veľa mladých strach písať tieto listy, aby sa vyhli prípadným nepríjemným situáciám. *Kisetsu aisatsu* s odkazom na ročné obdobia sa píše iba vo formálnej listovej forme. V elektronickej forme komunikácie (e-mail, chat) sa nepoužíva.

Forma poézie, ktorá sa najčastejšie asociovala s prírodou, je *waka*, 31-slabičný verš, klasická japonská poézia. Po prvý raz sa začala vyskytovať v období *Nara* (710 – 784 n. l.). Asociovala sa so štyrmi ročnými obdobiami, neskôr bola opäť definovaná a systematizovaná v období *Heian* a *Kamakura* (1185 – 1333), predtým, než ju prevzala *renga* (klasický spo-

jený verš) a neskôr rozšírená do známejšieho *haikai* (populárny spojený verš). Spájanie poézie s premenlivosťou ročných období sa spomína už v *Kojiki* (Japonské mýty) a *Nihon Shoki* (Kronika Japonska), najdôležitejších japonských dielach (Shirane 2012: 27).

V týchto dielach sa prevažná pozornosť venovala jari a jeseni, s veľmi malým obsahom tém, konkrétne kvitnúcim stromom sliviek, čerešní, jesenný mesiac a pod. Tieto básne sú nesmierne krátke. Mali vyzdvihnúť samotné témy, nie obdobie ako také (Shirane 2012: 27-32).

Z viacerých aspektov japonskej kultúry sa zdá, že zakorenenosť úcty k prírode sa vyvíjala už od prvých písomných zmienok o Japonsku (*Kojiki*, *Nihon Shoki*). Už v prvých literárnych dielach sa prejavovala priam

posadnutosť obdivu meniacich sa ročných období, ktoré majú v Japonsku vďaka polohe a rozlohe veľmi dobré podmienky. Tým, že Japonci dodnes používajú niektoré formy úcty k danému ročnému obdobiu alebo konkrétnemu *kami*, by sa mohlo uzavrieť, že japonská kultúra je svojím spôsobom skutočne spätá s prírodou a jej neustále sa meniacim kolobehom. Japonci oslavujú rôznymi *matsuri* (festivalmi) príchod jednotlivých ročných období a tým prechovávajú úctu ku každému z nich a ku každému príslušnému *kami*. Japonská úcta voči ľuďom je takisto v úcte k okoliu a rýchlo sa meniacemu rytmu a cyklu prírody. Či už je to vytvárané umelo, alebo je to skutočne tak, Japonsko je krajinou, ktorá je často spájaná so spiritualizmom a pokorou.

Pozn. autorky: Všetky japonské mená sú písané konvenčným japonským spôsobom – priezvisko nasledované menom. Japonské názvy miest a zvykov sú písané (romanizované) medzinárodným prepisom, zaužívaným v takmer celej Európe. Všetky citáty použité v tomto článku sú preložené mojou osobou.

Použitá literatúra SK

Asquith, Pamela J. a Arne Kalland
1997 „Japonské vnímanie prírody: ideály a ilúzie“. *Japonské obrazy prírody: kultúrne perspektívy*. Pamela J. Asquith a Arne Kalland (vyd.). Veľká Británia: Severský inštitút ázijských štúdií, s. 1 – 36.

La Fleur, William R.
1989 „Saigō a budhistický pohľad na prírodu“. J.B. Callicott a R.T. Ames (vyd.). Albánsko:Štátna univerzita New York Press, s. 183 – 209.

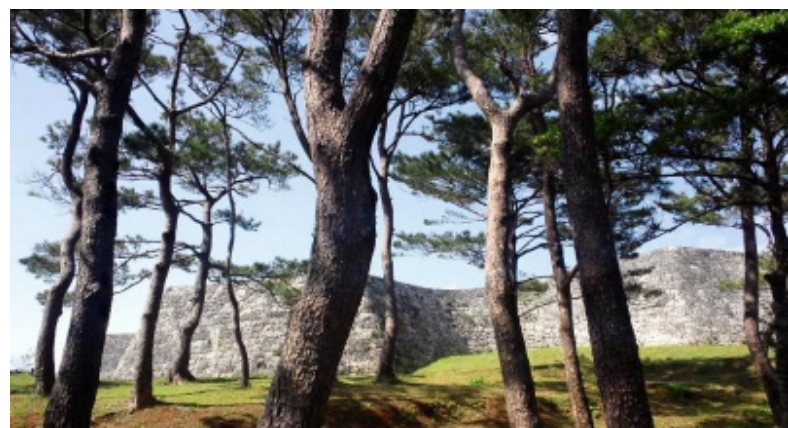
Shirane, Haruo.
2012 *Japonsko a kultúra štyroch ročných období*. New York: Columbia University Press.

Ueda, Kenji
1996 „*Shintō*“. *Náboženstvo v Japonskej kultúre*. Noryoshi Tamaru a David Reid (vyd.). Japonsko: Kodansha International, s. 27 – 43.

Williams, Raymond
1976 *Kľúčové slová*. Londýn: Fontana Books.

Použitá literatúra ENG.

Asquith, Pamela J. and Arne Kalland
1997 „*Japanese perceptions of nature: ideals and illusions*“. *Japanese images of nature: cultural perspectives*. Pamela J. Asquith a Arne Kalland (eds.). Great Britain: Nordic institute of asian studies, pp. 1 – 36.

La Fleur, William R.
1989 „*Saigō and the buddhist view of nature*“. J.B. Callicott and R.T. Ames (eds.). Albany:State university of New York Press, pp. 183 – 209.

Shirane, Haruo
2012 *Japan and the culture of the four seasons*. New York: Columbia University Press

Ueda, Kenji
1996 „*Shintō*“. *Religion in japanese culture*. Noryoshi Tamaru and David Reid (eds.). Japan: Kodansha International, pp. 27 – 43.

Williams, Raymond
1976 *Keywords*. London: Fontana Books.

Knihy, ktoré zmenili svet

text:

Karol Horníček

Rozmýšľam, môže kniha skutočne zmeniť svet? Podľa všetkého môže. Len musí mať primeraný obal a tiež neublíži, keď je podľa nej nakrútený nejaký hollywoodsky film.

Jeden z mojich obľúbených titulov je kniha *The Perks of Being a Wallflower*, po slovensky preložená ako *Charlieho malé tajomstvá*, po česky *Ten, kto stojí v kúte*. A tu – hneď na úvod prichádza moje priznanie. Keby som knihu nepoznal a uvidel jej slovenské vydanie, určite by som nedodržel prvé prikázanie – nesúď knihu podľa obalu – a utekal by som od daného exempláru veľmi ďaleko. Vydavateľstvo sa na titulku slovenského prekladu rozhodlo osloviť čitateľov fotkou malého chlapca s rukami schovávajúcimi si tvár. Nič proti tomu, no toto skôr na mňa pôsobí ako nejaká príručka typu *neboj sa, tie vyrážky ti niekedy aj zmiznú*.

O čom však príbeh v skutočnosti je? Charlie sedí vo svojej izbe a píše list imaginárnemu priateľovi. Nemôže spať, pretože zajtra sa pre neho všetko zmení. Od zajtra totiž začne chodiť na strednú školu. A čo môže byť strašidelnejšie ako ocitnúť sa na novom mieste, kde nikoho nepoznáte a kde, ak sa rýchlo neadaptujete, máte problém? Charlie sa však zatne a rozhodne sa, že si predstaví, akoby sa cítil v škole posledný deň na konci strednej školy. No dovtedy ešte musí pretrpieť 1385 dní.

Príde deň D a Charlie sa v škole naozaj cíti nesvoj. Nejde o to, že by ho niekto šikanoval, no potrebuje priateľov a tí nikde na dohľad. Začne písať listy imaginárnemu priateľovi, v ktorých mu všetko opisuje. Školu, svoje pocity, profesorov, spolužiakov. Charlie rád číta, čoho sa rýchlo chopí učiteľ angličtiny a začne zadávať Charliemu tituly na referáty. Prečítaných kníh pribúda, no konto priateľov sa akosi nezvyšuje. Charlie sa však neplánuje vzdať. Na futbalovom zápase vidí spolužiačka z hodiny Patricka a pustí sa s ním do reči. Patrick je ten typ, čo nepokazí žiaden fór a rozhodne si neberie servítku pred ústa.

Charlie je jeho energiou očarený, no len do chvíle, kým k nim nepríde mladá dievča. Sam je to najkrajšie stvorenie, aké Charlie kedy videl a napriek tomu, že Sam je pravdepodobne Patrickova priateľka, Charlie sa do nej zalúbi na prvý pohľad. Odvtedy sa všetko zlepšuje.

Patrick a Sam sa stanú jeho najlepšimi kamarátmi. Predstavia mu všetky cool miesta, svojich dobrých známych, ich spoločné rituály a hudbu. Charlie sa postupne dozvedá o ich živote. Sam a Patrick netvorí pár. Sú to nevlastní súrodenci a obaja neuveriteľne vďační, že sa ich rodičia našli a dali dokopy. Na knihe je úžasné to, že detailne zobrazuje každodenný život študentov. Musia chodiť na vyučovanie, písať si domáce úlohy, no vždy im ostane čas i na záľuby, kamarátov a hlavne hudbu. Tá totiž zohráva veľkú úlohu. Príbeh sa odohráva v časoch walkmanov, kaziet a počúvania pesničiek cez rádio. Vo voľnom čase Sam a Patrick účinkujú v predstavení *Rocky Horror Show*, ktoré ešte stále vzbudzuje kontroverzné reakcie po celom svete.

Teraz má Charlie konečne všetko – čas na svoje knihy, záľuby, ale predovšetkým partiu, ktorá ho berie takého, aký je. Po čase si nájde frajerku a každý ich považuje za dokonalý pár. No nič netrvá večne, o čom sa presvedčí i Charlie. Jediným skutkom pokazí všetko to, o čom tak dlho sníval. A odrazu to vyzera, že Charlie sa opäť raz musí spoľahnúť len na seba. Autor geniálne vykreslil svoje charaktery a človek si niekedy nemôže pomôcť a stotožňuje sa s niektorými ich činmi či názormi viac, akoby si priateľ.

V Amerike či Kanade sa kniha stala kultovou, preto mi je ľúto, že na Slovensku ostala takmer nepovšimnutá. No naozaj stojí za to neodignorovať ju.

WELCOME TO THE WILLOWBROOK!

A GUIDE OF THE MOST INTERESTING SMALLER CITIES IN THE UNITED STATES OF AMERICA

text:

Lucia Matúšková

Let me introduce you another small city, this time it will be in Illinois, the Willowbrook. In 1960 it became to be on of the state's smallest city. You will find out why this city is called Willowbrook and which legend holds over 70 years here! And I will tell you about some customs and traditions as well.

It all had been started in 1959 when a homeowner's group called the Ridgemoor Homeowners Association decided to incorporate as a village in order to be able to guide the development of farmland which surrounded their homes. Changes in the law scheduled to become effective January 1, 1960, which would require a population of 400 for incorporation, caused this group of 167 people to expedite its request to be made a Village. In fact, while the case for incorporation was

before the court, the attorney for the homeowners association called the association's president, Anton Borse, frantically asking for a name of the new village. Borse looked out his window and saw the willow trees along the creek at the back of his property and promptly gave the village its name. Willowbrook became one of the state's smallest villages on January 18, 1960.

The first Village Hall was an old brick bungalow near 72nd Street and Madison Street in unincorporated Hinsdale, Illinois. The offices were on the first floor of the house and the file room for the Village files was the bath tub. The Police Department was in the basement of the house and one of the basement posts was used to handcuff prisoners to it. If the police were called out on an emergency, they would yell and the office staff would

have to bend over so that the officer can jump over them to get out the door in a quick manner.

Off historic Route 66, Willowbrook is a growing industrial and retail center with hotels, motels, stores and shopping centers lining Route 83, the village's main artery. This bustling thoroughfare leads to the Willowbrook Town Center, a dynamic center with a vibrant mix of retail stores, restaurants and banks. Willowbrook is also home to famous Dell Rhea's Chicken Basket. Willowbrook has also some unique traditions. Leading role represents Santa Claus. I'm talking about the Annual Tree Lighting Event and the Children's Holiday Party. Actually this is a free event with families asked to bring non-perishable food items to be donated to a local food pantry. Snacks, crafts, and entertainment have been enjoyed by all. Santa then arrives with special gifts for the children. And in 2014, the Village will be hosting its first annual 5K Fun Run.

LOCAL MYSTERY

One of the most popular and enduring ghost stories in the Chicago area involves the spirit of Resurrection Mary, who supposedly wanders the streets around Resurrection Cemetery in the city's southwest suburbs. In the 1920s and '30s, there were several popular dance halls along Archer Avenue, not far from the cemetery, and a few still remain, including the Willowbrook Ballroom, just a short distance south of the cemetery.

According one version of the legend, Mary enjoyed going to the dance halls. One night in the early 1930s, she left one of the halls and tried to cross busy Archer Avenue. She was hit by a passing car and killed, and was buried in her favorite dancing clothes in nearby Resurrection Cemetery.

Ever since, there have been reports of a ghostly female figure wandering along the road near the cemetery. But, unlike most ghosts who prefer to keep their distance and not make contact with people, Resurrection Mary seems to enjoy human contact. Some of the most popular and oft-repeated stories about Resurrection Mary come from men who meet an attractive woman at one of the dance halls. After spending the evening with her, they offer to give her a ride home. She

tells them that she's the daughter of the cemetery caretaker and lives on the grounds, so they drive her to the cemetery. They stop the car, Mary gets out -- and disappears.

Some have reported that she walks toward the locked cemetery gates and fades away. Others have said they get out of their car to open the door for their passenger but, when they reach the other side of the car, she's gone.

Others have reported seeing the ghostly figure walking along Archer Avenue. Some have reported that she jumped out in front of their cars and was hit -- a "residual haunting" in which the victim re-enacts, over and over, the events of their death. When the drivers stop to see if the woman they hit has been injured, they find no one there.

For those who believe in Resurrection Mary, she has left behind absolute proof of her existence. According to this story, in the mid-1970s, a cab driver was passing the gates of Resurrection Cemetery late at night when he saw a young woman standing inside the locked gates, with her hands on the bars. Thinking that she had been accidentally locked inside and couldn't get out, the cab driver called the police. When the police arrived, however, they found no sign of the trapped woman -- but they did discover that two of the bars of the cemetery gate had been pried apart, and the metal was seared with the permanent impressions of a pair of small, delicate hands. One of the bent bars can still be seen on the main gate of Resurrection Cemetery, but there is no sign of the small handprint. Cemetery officials explain the incident by saying that a truck driver accidentally backed into the gate.

There have also been reports that Mary returns to dance at the Willowbrook Ballroom. Men at the dance hall reportedly meet an attractive, mysterious woman wearing clothes from the 1920s. The woman is usually described as having long blonde hair and wearing a flowing white dress. After dancing and spending some time with her, they turn away briefly. When they look back, the woman is gone.

The legend of Resurrection Mary has endured for more than 70 years. And the sightings and stories continue.

España

mekka dobrej nálady a slnkom zaliatych pláží

text:
Mgr. Petra Raffayová

foto: www.yaencontre.com

Článok je venovaný mojej celoživotnej láske (hneď po mojom manželovi), ktorá ma naučila už pomerne skoro prežívať, milovať, ale aj trpieť a pocítiť odlúčenie. España – Španielsko, je tou láskou. Dovolím si podeliť sa s vami o mojich pocitoch, zážitkoch a skúsenostiach s touto očarujúcou krajinou. Treba o nej vedieť viac, stojí za to. Španielsko patrí ku krajinám v kategórii životných cieľov „Vidieť a umrieť“.

Salsa, merenge, flamenco, tango... víno, šunka, slnko, more... piesok, láska, vôňa pomarančovníka, smiech, návaly šťastia, život, fiesta, chuť podľahnúť... podľahnúť všetkému, čo som doteraz vymenovala, **chuť - mať chuť**. Mať chuť tešiť sa zo života, mať chuť tancovať, mať chuť ležať na pláži, kým mi more štekľí končeky prstov na nohách. Mať chuť do života!!! Každý z hore uvedených atribútov neomylnne patriacich k nákazlivej krajine preplnenej smiechom a energiou pri večernej prechádzke rušnými uličkami spôsobuje, že sa jednoducho musíte zamilovať. Áno, Španielsko bude na mňa vždy pôsobiť ako luxusná droga, ktorá časom prináša svoje obete, ale pokiaľ si ju môžete dovoliť pravi-

delne vychutnávať, ostávate očarení. Z útrobov vášho tela sa opätovne pýta von **chuť na ďalšiu dávku španielskeho života**. Cítite to? Už aj na vás začína pôsobiť malá porcia, ktorú som vám teraz naservírovala? Nebojte sa, práve preto vás idem aspoň na chvíľu nasýtiť zaujímavými faktami o tejto neuveriteľnej krajine. Nebudem vám rozprávať to, čo o nej už viete, ale ukážem vám ju z trochu inej perspektívy, tej mojej...

Ludia milujú španielske slnko, kuchyňu a jedinečný španielsky temperament. To, čo väčšinu turistov na Španielsku priťahuje (vrátane mňa), je jeho dezorganizácia, chaotickosť a spontánnosť. Nikdy neviete, koho stretnete, akú situáciu zažijete a kam sa zatúlate. Veľkým hriechom by bolo, keby ste si v tejto takej záhadnej zemi nevyskúšali zažiť vaše malé-súkromné dobrodružstvo. Ak sa na chvíľku stratíte z bežne vytýčenej turistickej trasy do zvädzajúcich úzkych uličiek v Barcelone, Granade alebo Madride, vtedy môžete povedať, že ste si pričuchli k Španielsku. Uličky, v ktorých prirodzené sady tókate oboch strán kamenných domčekov s výklenkami a cítite ich storočnú históriu, balkóny prehýbajúce sa pod ťarchou ružových voňajúcich kvetov, od

ktorých si večer pri česaní nájdete lupienky vo vlasoch a samozrejme španielske opálené tváre oddychujúce pri pohári vína v tieni pod vyblednutým slnečníkom vychutnávajúce si popoludňajšiu siestu. Pokiaľ máte odvahu a podľa mňa aj šťastie, narázite na typické španielske „**patia**“ (**el patio de la casa**). Sú to malé útulné nádvoríčka vykladané keramickými kachličkami odrážajúcimi sa vo svetle slnka a hrajúce všetkými dúhovými farbami. Prvé, čo pocítite, keď vstúpite na nádvorie, je vôňa tisícich kvetov. Ružové, fialové, žlté, biele, oranžové, všetky, ktoré by ste si mohli želať. Všetky visia, ťahajú sa po balkónoch alebo sa pokyvávajú vo vlne jemného teplého vánku. Je ich tak veľa, že ťažko cez ne vidíte do malých útulných okienok s drevenými rámami. Vovzduchusaniesmiecha vrava. Obyvatelia malebných príbytkov zaregistrujú váš pohyb na nádvorí, pričom upútate ich pozornosť a neukojiteľnú španielsku zvedavosť. Po pár minútach sa prichytíte, ako sa nákazlivo smejete, v ruke držíte pohár vína a úpenlivo debatujete. Španiel s láskavými očami sa vám výraznou artikuláciou umocnenou búrlivými gestami snaží povedať, že je naozaj rád vašej návšteve. A vy? Po pár pohárikoch vína a presmiatom popoludní máte rovnaký pocit radosti ako on. A v tom je ich sila a nákazlivosť. Radosť, energia a spolupatričnosť sú príčinou závislosti. Kto by to nechcel dostávať v pravidelných dávkach? Preto sa do Španielska každý rok príde pozrieť zhruba 60 miliónov turistov z celého sveta. **Španielsko sa nachádza na štvrtom mieste v rebríčku najnavštevovanejších krajín.** Na prvých troch pozíciách je Francúzsko, Spojené štáty americké a Čína. Spolu so spomínanou zábavou, smiechom, energiou a neutíchajúcou životaschopnosťou Španielov súvisia aj ich preslávené „**Tour de bar**“, čo doslova znamená „lozenie po baroch“ spojené s ochutnávkami miešaných nápojov. V malých slamených baroch na pláži, ale aj v luxusných drahých baroch na známych španielskych uliciach (napr. Las Ramblas v Barcelone) predvádzajú svoje „šejkerské“ umenie barmani s horiacimi pohármi a tancujúcimi fľašami v niekoľkých metroch nad hlavou svojich obdivovateľov. Keďže nočný život v Španielsku je vyhľadávanou atrakciou turistov, krajina

sa tomu patrične prispôsobila. V súčasnosti majú Španieli najväčší počet barov v celej Európe a radi sa nimi pochvália, resp. nemáte šancu sa im vyhnúť a potkýnate sa o ne na každom rohu.

Búrlivé španielske noci sa väčšinou končia dlhým a výdatným spánkom až do času obeda. V tomto prípade je dlhý spánok naozaj výhodou a nemusíte mať výčitky svedomia, že ste celé doobedie prespali, pretože väčšina domácich vykonávala tú istú aktivitu spolu s vami. Ak by ste aj chceli ísť na obed v Španielsku o pol dvanástej, ako je u nás zvykom, rovno na to zabudnite. **Obed sa podáva okolo druhej až tretej hodine poobede.** Typickým španielskym jedlom je „La paella“ (ingrediencie: 500 g guľatej ryže, 500 g malých homárov (celých a neošúpaných), 250 g kreviet (celé a neošúpané), 500 g mušlí, 250 g slávky jedlej, 200 g chobotnice alebo sépií (nakrájané na kocky alebo kolieska), šafran, soľ, olivový olej, 2 paradajky, 2 menšie cibule, červená paprika, hrášok, petržlenová vňať, ml. červená paprika, 1 l vývaru). Španielsko je horúca krajina s južanskou náturou, kde sa pracuje väčšinou v čase, keď slnko až tak nepáli, a to podvečer (po poobedňajšej sieste) a v noci.

Po výdatnom obede môžete urobiť niečo pre svoje zdravie, a tiež aby vám vytránilo pred ďalšou búrlivou nocou, a na to vám poslúžia krásne pláže zaliate slnkom a pieskom. Nebojte sa, že sa budete zrážať s protiúdcimi chodcami ako v Bratislave na Obchodnej ulici. Pláže sú široké a veľmi dlhé, takže sa skutočne poprechádzate. **Španielsko má viac ako 8000 km dlhé pobrežie.** A nadôvažok, morská soľ, ktorú more vyparuje, pozitívne pôsobí na váš dýchací systém.

V závere dňa a po dlhej prechádzke ste určite opäť vyhladli. Ak máte pocit, že ste o siedmej večer už nestihli večerné menu, ste naozaj zábavní... Haló! Ste predsa v krajine posunutého času. O siedmej hodine večer ešte španielski kuchári len vyberajú ingrediencie z chladničky. **Večera sa podáva až okolo deviatej až desiatej večer.** Potom sa môžete ísť opäť baviť, pretože skutočná party

sa začína až po polnoci. Niektoré diskotéky otvárajú najskôr o druhej hodine ráno.

V závere mojej „ódy“ na Španielsko by som už len stručne chcela spomenúť niekoľko zaujímavých faktov z rozličných oblastí tejto jedinečnej kultúry.

Španielsko poznáme aj pod prívlastkom „**Krajina býčích zápasov a futbalu**“. Znáмым španielskym národným športom sú býčie zápasy nazývané „Corrida de torros“ (po špan. je corrida – beh a torros – býci, takže je to v podstate beh býkov). Modernú podobu známej corridy začali predvádzať v mestečku Ronda už v roku 1784. Corrida de torros je veľmi nebezpečným a často aj surovým športom, pretože ročne pri nej zahynie nielen veľa toreadorov a býkov (priemerne 6 000), ale aj náhodných nepozorných obdivovateľov.

Čo sa týka španielskeho **futbalu**, je potrebné zdôrazniť, že v Španielsku nemôžete faníť **!!nikomu inému!!** ako Španielom, pretože ak by ste tak urobili, hodia na vás pohľad ako na teroristického irackého atentátnika v americkom lietadle. Na rozdiel od nás, Španieli považujú futbal za istú formu náboženstva. Španielsko je katolícka krajina. Zaujímavosťou však je, že ku katolíckej viere sa verejne hlási len niečo vyše polovice Španielov, kým vo Futbal s veľkým F, veria všetci. Futbal tu vyvoláva hotové šílenstvo. Azda preto je Real Madrid jedným z najbohatších klubov na svete. Fanúšikovia slávneho katalánskeho klubu FC Barcelona sa prezývajú „Culés“, čo v preklade znamená zadky. Neviem, čo tým chceli naznačiť...

Pojem „Culés“ som nepoužila náhodne, pretože hovoriť o Španielsku a nepovedať pár slov o španielskom jazyku, je doslova trestné. **Španielčina je druhým najrozšírenejším jazykom na svete (44 krajín a 329 miliónov obyvateľov ho používa ako materinský jazyk, viac ako 100 miliónov ako druhý jazyk)**. Samotný jazyk je veľmi príjemný a lahodný uchu poslucháča. Španielčina je mäkká, sem-tam šušľavá, ale pomerne ľahko naučiteľná. Má latinské korene a niektoré slová sú aj nám celkom prirodzené. Kto ju aspoň trošku ovláda, neľutuje. Vrelo odporúčam a najlepšie priamo v Španielsku. V USA začína španielsky ja-

zyk prudko konkurovať tradičnej angličtine. Je pravdepodobné, že o niekoľko rokov bude španielčina v USA dominantným jazykom.

A na zakončenie by som rada ponúkla ešte niečo typicky bláznivé, milé, spontánne, skrátka španielske. Hovorím o paradajkovej bitke známej pod označením „**La Tomatina**“. Paradajková bitka sa v meste Buñol (Valencia) koná pravidelne takmer 70 rokov, a to vždy v poslednú augustovú stredu. Na Sv. Ludvíka sa stretnú nadšenci tejto zábavy a zvyčajne od jedenástej až do jednej hodiny cez obed prebehne krutá paradajková bitka, počas ktorej sa minie vyše 125 ton zrelých paradajok. V tomto momente nadišiel už úplný záver oslavnej eseje na Španielsko, ktoré milujem. Alhambra, Barcelona, Salvador Dalí, všetky tieto nádherné skvosty španielskej kultúry vo mne zanechali hlbokú stopu. Španielsko je mojím druhým domovom, miestom, kam by som sa chcela pravidelne vracieť. Ak by som sa mala druhýkrát narodiť, dúfam, že budem aspoň z polovice Španielka!

Identifikačné údaje o Španielsku

Formálny názov: Španielske kráľovstvo

Lokálny názov: España

Lokálny formálny názov: Reino de España

Lokalita: Juhozápadná Európa

Susedia: Portugalsko, Francúzsko, Andorra, Maroko

Politický systém: parlamentná monarchia

Hlavné mesto: Madrid

Veľké mestá: Barcelona, Valencia, Sevilla, Zaragoza, Valencia

Počet obyvateľov: 46 662 511

Rozloha v km²: 505,370

Mena: Euro

HDP na hlavu (v USD): 33 600

Priemerná dĺžka života: 76,5 rokov muži, 83,5 rokov ženy

Jazyky: španielsky, katalánsky, galícijský, baskický, valencijský

Náboženstvo: katolíci 94 %, ostatné 6 %

Analfabeti: 2,1 %

Nezamestnanosť: 8,3 %

Bezpečnosť v krajine podľa GPI : 28. miesto

Časový posun: CET

Život v moslimskej rodine

text:
Veronika Marunová

„Korán je najväčším darom Boha ľudstvu a jeho múdrosť má celkom jedinečnú povahu. Stručne povedané, účel tejto Knihy je stratiť predchádzajúce zjavenie a obnoviť večnou Božiu pravdu.“
(Korán : 5)

Hlavným prameňom poznatkov moslimov o tom, ako človek vznikol, kým a ako bol stvorený, je Korán. Korán pozostáva z niekoľkých tisícok veršov, ktoré boli zoslané prorokovi Muhammadovi počas viac než dvadsiatich rokov a ktoré boli v čase ich zoslania aj písomne zaznamenané. Korán obsahuje úryvky a správy o tom, ako vznikla Zem, ako sa človek na túto Zem dostal. Obsahuje príbehy niektorých predošlých prorokov ako i zásady, ktoré by mali organizovať a regulovať ľudskú spoločnosť. V Koráne sa objavuje i správa o tom, že existujú aj iné bytosti, ktoré Boh najvyšší stvoril, ktoré sú však pred našimi zmyslami a vnemami ukryté.

Najdôležitejším a najpodstatnejším poznaním, ktoré Korán ako nebeská Kniha (nebeská preto, lebo jej poznanie nemá pozemský pôvod) ľuďom prináša, však ostáva správa o tom, že existuje najvyššia Exis-

tencia, ktorá ľudí i celý okolitý svet, ktorý ľudia vnímajú, nechala vytvoriť, dala mu silu života, prostredníctvom ktorej sa stále zachováva a rozvíja. Táto najvyššia Existencia sa v Koráne nazýva Boh (v arabskom jazyku Allah, čo znamená Uctievaný).

„Veru, každý z vás je opatrovník a každý z vás je zodpovedný za to, čo opatruje. Vodca moslimov je zodpovedný za opatrovanie ľudí, ktorým vládne; muž je zodpovedný za opatrovanie členov svojej rodiny; žena je zodpovedná za opatrovanie domácnosti svojho manžela a jeho detí a otrok je zodpovedný za opatrovanie majetku svojho pána. Veru, každý z vás je opatrovník a každý z vás zodpovedá za to, čo opatruje.“

‘Abdulláh bin ‘Umar

V nasledujúcich riadkoch sa budem venovať islamskému náboženstvu a jeho vplyvu na rodinu. Náboženstvo má veľký vplyv na usporiadanie, funkcie a hodnoty v rodine. S náboženstvom je spätý celý chod spoločnosti, spôsob života jednotlivca, jeho konanie a zmýšľanie. Chcela by som týmto ukázať, ako sa žije v moslimskej rodine, akú majú funkciu

jednotliví členovia, predovšetkým ženy, a za akých okolností sa uzatvára sviatok manželstva a kedy je možné zväzok zrušiť. Nechcem touto prácou teraz obhajovať alebo kritizovať moslimské náboženstvo, snažila som sa skôr stroho a bez emócií popísať poznatky o islamskej rodine, ktoré som načerpala z rôznej literatúry.

Rodina

Všetci nás na hodinách biológie učili, že rodina je základnou bunkou spoločnosti. Má spoločnú rezidenciu, spolupatričnosť, reprodukciu, výchovu a organizáciu. V islamskej kultúre sa na rodinu kladie omnoho väčší dôraz. Rodina je stavebným kameňom spoločnosti a jej základom- keď je rodina zdravá a súdržná, vtedy aj spoločnosť je dobrá, ale keď je rodina zlá a rozdelená, aj spoločnosť je skazená. Z tohto dôvodu islam kladie dôraz na to, aby rodina stála na pevných základoch, ktoré jej zaručia silu a vytrvalosť v plnení jej dôležitej úlohy pri výchove nových generácií, ktoré budú môcť byť užitočné pre islam, moslimskú ummu (obec moslimov) a pre ich krajinu.

Základom všetkého sú pokrvné putá alebo manželské zväzky. Moslimovia uznávajú, že neexistujú prirodzenejšie vzťahy než tie pokrvné. Rodina je v islame chápaná ako základný článok obce veriacich (umma). Obec bude prosperovať, keď bude fungovať rodina, a tá musí byť právne chránená. Rodinné právo, tzv. „otázky osobného statusu“, je súčasťou šaría a tvorí časť právnych predpisov a zákazov, ktoré sa opierajú priamo o podrobné pokyny Koránu. Moslimská rodina je tradične patriarchálna a patrilineárna. „Patrilineárny charakter rodiny spočíva v skladbe osobných mien: dievča dostane dievčenské meno, za ním nasleduje meno jej otca a (otcovho otca), (...) Štátna príslušnosť sa určuje výhradne podľa otca, nie matky.“ (Kropáček 2004: 98)

Muž a žena v islame

Spoločenské a kultúrne prostredie, z čoho sa islam zrodil (tzv. predislamská Arábia), bolo silno patriarchálne, žena bola pokladaná viac menej za majetok muža, a to najprv otca, neskôr manžela. Preto sa praktikovalo tzv. „odkladanie dievčatiek“: narodenie dievčatka znamenalo ekonomickú záťaž pre rodinu,

preto sa ich rodiny niekedy zbavovali tým, že ich odložili a nechali zomrieť. Vzhľadom na tento kultúrny kontext pôsobí Mohamedovo poňatie postavenia a dôstojnosti ženy veľmi revolučne. Zakázal odkladanie dievčatiek, a taktiež zakázal neobmedzenú polygamiu (mnohoženstvo). Je o ňom známe, že povzbudzoval moslimských mužov k láskavosti a ohľaduplnosti voči ženám. Žena v Koráne je vysoko ctená ako matka, vychovávateľka detí a strážkyňa rodinného krbu.

Manželstvo

Zodpovednosť manželov je však omnoho širšia. Táto zodpovednosť obsahuje otázky svetskej i otázky týkajúce sa posmrtného života. Alláh swt hovorí (vo význame): „Vy, ktorí ste uverili, chráňte svoje duše i rodiny pred ohňom, ktorého palivom budú ľudia a kamene, nad ním budú anjeli, tvrdí a silní, ktorí neporušia, čo im Alláh prikázal, a urobí, čo je im prikázané.“ (Zakazovanie 66:6) Tradičný islam dovoľuje mužom inštitúciu tetragynie mať jednu až štyri manželky. V Koráne sa však hovorí o tom, že ich musí všetky rovnako milovať, čo je, ako hovorí Korán na inom mieste, v podstate nemožné. Text 4. súry (súra je kapitola Koránu, Korán má celkom 114 súr, 4. súra sa podrobne zaoberá práve postavením ženy) Koránu vlastne prikazuje monogamiu. Tetragynie je v islamských spoločnostiach v podstate okrajový a zriedkavý jav, drvivá väčšina moslimov si ju napokon nemôže dovoliť z ekonomických dôvodov. Žena v islame však smie mať len jedného manžela. Vzhľadom k tomu, že k jej poslaniu patrí materstvo, islam neschvaľuje ani staropanenstvo, ani celibát (to sa týka mužov i žien). V tradičných islamských spoločnostiach sa dodnes chápe manželstvo ako zmluva medzi dvoma rodinami. Iniciatívni sú v tejto veci často rodičia, nie dvaja mladí zamilovaní ľudia. Požehnanie rodičov je každopádne nesmierne dôležité, nejde len o súkromnú vec dvoch mladých ľudí, ale ide aj o ekonomické riešenie rodiny. Rodina v tradičnom islame je totiž dodnes predovšetkým tzv. rozšírená rodina, teda viacgeneračná skupina príbuzenstva (vrátane strýkov, tiet, bratrancov, sesterníc atď). Aj vtedy, ak sú mladí iniciatívni, vyjednáva ženích podmienky sobáša s rodičmi nevesty. Pretože autorita v rodine patrí jednoznačne

mužom, môže si moslim vziať nemoslimky. Avšak opačne to nefunguje: moslimka si nesmie vziať nemoslima, jedine pod podmienkou, že ženích by konvertoval do islamu. Situácia ženy v islamskej rodine a spoločnosti teda nie je zúfalá či bezvýchodisková.

Postavenie ženy v islamskej rodine

Všimnime si postavenie moslimskej ženy v rodine. Úloha žien v islamskej spoločnosti je vášnivo diskutovaným námetom ako v islamskom svete, tak aj mimo neho. Úloha moslimskej ženy, ktorú jej prisudzuje Korán, je úplne špecifická oproti iným svetovým kultúram. Ženám je v Koráne venovaná jedna z najdlhších súr, súra štvrtá. Žena sa tu objavuje v troch rolách: ako postava v rozprávani o biblickom spasení, ako biologická a sociálna bytosť a ako veriaca. Vo vzťahu k Bohu sú si obe pohlavia rovné. Žena musí plniť päť základných povinností - vyznávať vieru, modliť sa päťkrát denne, dodržiavať pôst v mesiaci ramadánu, platiť náboženskú daň z príjmu a aspoň raz za život vykonať púť do Mekky. Úloha ženy ako veriacej určuje jej predvolenú legislatívnu a sociálnu pozíciu. Formuje jej postavenie v manželstve, pri rozvode, v dedičstve, určuje jej základné práva a povinnosti.

Podľa bežne prijímaného výkladu štvrtej súry o ženách sú si muž aj žena pred Bohom rovní, nie však totožní. Z toho pre oba vyplývajú práva aj povinnosti. Muž rodinu hmotne zaisťuje, žena rodinu vytvára. Vzhľadom na úlohu, ktorú zohrávajú ženy v islamskej spoločnosti, majú muži vo všetkých fázach života povinnosť hmotne ju zabezpečiť. Dcéru musí podporovať otec, matku jej syn, manželku manžel (dokonca ešte rok po rozvode), sestru brat. Ak žena - so súhlasom manžela - pracuje, jej príjmy patria len jej samej a jeho zodpovednosť sa nijako neskracuje.

Z hľadiska dnešného európskeho poňatia je najviac poukazované na ekonomickú závislosť ženy na mužovi, z hľadiska islamskej spoločnosti je jeho najväčším kladom oddelenie starosti o rodinu od jej hmotného zabezpečenia. Európania týmto islamským krajinám vytýkajú pripútanosť ženy k rodine a obmedzenie jej ďalšej realizácie. Moslimovia naopak poukazujú na rozpadajúce sa rodiny v západnej spoločnosti práve z dôvodu

preťaženia ženy, ktorá je nútená zvládať ako hmotné zabezpečenie rodiny, tak jej formovanie.

Právo na rozvod má predovšetkým manžel, avšak v odôvodnených prípadoch môže rozvod iniciovať aj manželka. V zásade stačí, aby manžel trikrát za sebou vyslovil rozvodovú formulu. Avšak rozvod je vnímaný v islamských spoločnostiach veľmi negatívne, o Mohamedovi sa traduje, že rozvod veľmi odsudzoval, preto k nemu nedochádza tak často, ako by sa mohlo zdať. V skutočnosti majú západné spoločnosti mnohonásobne vyššiu rozvodovosť ako krajiny islamu. Manželka sa môže (v prípade domáceho násillia, šialenstva alebo nevery) obrátiť na sudcu a ten môže manželstvo zrušiť, celkovo sú ale možnosti ženy iniciovať rozvod podstatne menšie, než je tomu v prípade muža.

Deti v islamskej rodine

V typickej islamskej veľkorodine je výchova dieťaťa nielen úlohou matky, ale aj svokry, ktorá smie do výchovy detí svojho syna zasahovať. Vzťah medzi matkou a nevestou má zvláštnu povahu a pevne stanovené pravidlá. O dieťa sa teda v islamskej rodine musí starať nielen matka, ale aj babička a sestry manžela a manželiek jeho bratov. O výchovu detí sa zaujíma aj mužská časť rodiny. Vo vidieckych veľkorodinách sú deti vychovávané v domácnosti pohromade, organizácia rodinného života a výchova sa väčšinou riadia predstavami matky synov. Zázemie detí v islamských krajinách je modelované ekonomickými a sociálnymi pomermi. Výchova detí sa má odvíjať v duchu islamu, základní sprievodcovia sú Korán a hadíth. Deti by mali ctiť svojich rodičov a v starobe by sa o nich mali starať, k čomu sú vyzývané aj Koránom. Mnohé stránky klasického poňatia rodiny prežívajú v islamských spoločnostiach dodnes. Vo vidieckych poľnohospodárskych oblastiach pretrváva názor, že dcéry majú byť vychovávané prísnejšie než chlapci, a to z niekoľkých dôvodov. Sú fyzicky príťažlivé, a tým sú zdrojom nebezpečenstva pre celú rodinu, majú nižší stupeň intelektu a potrebujú správne vedenie. Dievčatá by mali byť pokiaľ možno vydaté čo najskôr, partnerov vyberajú otcovia a strýkovia.

Hipoterapia, alebo ako lieči kôň

text:
Veronika Žáková

V nasledujúcom článku sa vám budem snažiť priblížiť, čo znamená slovo hipoterapia, ako pomáha človeku, ako sa vykonáva a čo všetko k nej potrebujete a ukázať vám, že nie len človek môže liečiť.

Čo je to vlastne hipoterapia?

Je to špeciálny terapeutický prístup, pri ktorom sa využíva komplexné pôsobenie koňa na človeka, ako po stránke fyzickej, tak i psychickej. Pri hipoterapii je nevyhnutná spolupráca celého tímu odborníkov (terapeut, hipológ, rehabilitačný lekár, psychológ alebo psychiater a asistent). Kone využívané pri hipoterapií musia prejsť špeciálnym výcvikom.

Pre aké skupiny ľudí je hipoterapia určená?

Terapie sú určené hendikepovaným osobám, prevažne deťom (od 2,5 roka, v opodstatnených prípadoch už od 6 mesiacov) na základe odporúčenia lekára alebo psychológa.

Hipoterapia sa vykonáva v dvoch smeroch: Hiporehabilitácia je vhodná hlavne pri poruchách hybnosti:

1. Neurologické ochorenia (detská mozgová obrna, skleróza multiplex, stavy po traumách, zápaloch, poruchy koordinácie rovnováhy, chôdze, sedu, aktívneho držania trupu, hlavy, pohybových stereotypov, reči, úchopu a pod.) a ortopedické ochorenia (skoliózy, chybné držanie tela, hypermobilita a pod.)
2. Pedagogicko - psychologické jazdenie je určené hlavne deťom s poruchami správania, pozornosti, vnímania, reči, so zmyslovými a duševnými poruchami, poruchami učenia, problémami v emocionálnej a sociálnej oblasti, ako aj ľuďom s problémami ako organické duševné poruchy, schizofrénie, afektívne poruchy, neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresom, poruchy osobnosti, správania a emócií a pod. Hipoterapia ako celok je vhodnou formou terapie pri kombino-

vaných psychomotorických a senzomotorických postihnutiach.

Akým spôsobom hipoterapia pomáha?

Kôň pri chôdzi produkuje pohyb, ktorého parametre sú zhodné s ľudskými. Ak si predstavíme pohyb zadku kráčajúceho koňa, odhalíme podobnosť s pohybom panvy pri chôdzi človeka. Pohyb generovaný konskými zadnými končatinami je prenášaný do panvy, chrbta a je zladený s pohybmi predných končatín a hlavy. Ak posadíme na konský chrbát človeka, je nútený sa tomuto pohybu podriaďovať a prispôbiť, prijať jeho tempo, rozsah, smer a jeho zmeny. Pacientovi to umožňuje zapojiť všetky svalové skupiny, ktoré sú potrebné pri chôdzi, prehĺbi sa dýchanie, telo sa uvoľní. Pri chôdzi priamo vpred konský krok podmieňuje pohyb panvy pacienta, ale súčasne i ramenného pletenca. Pri chôdzi do kruhu chrbát koňa je mierne

ohnutý v tvare kruhu, čo sa na pacientovi prejaví vypuklosťou chrbtice smerom von z kruhu. V tom je celé čaro hipoterapie, ktorá sa snaží maximálne využívať všetko, čo má človek s koňom spoločné: pohyb, kontakt, emócie, prostredie.

Aký kôň je najvhodnejší?

Plemenom to nie je obmedzené, najvhodnejší sú, čo sa týka pohlavia, valasi (teda vykastrované žrebce), žrebce sú najmenej vhodné, a celkom vhodné sú ešte kobyly, ale treba dávať pozor, keď majú ruju. Kôň musí byť špeciálne vycvičený, pokojný, psychicky vyrovnaný, aby zniesol rôzne nekoordinované pohyby pacienta, nesmie byť plachý, musí sa nechať odvieŕať od stáda, ľahko ovládateľný, bez zlozvykov. Keď sú väčší alebo ťažší pacienti, vtedy sú najvhodnejšie chladnokrvné kone, ktoré unesú aj väčšiu váhu. Pri malých deťoch sa využívajú väčšinou malé kone.

OČAMI ETNOLÓGA

To, čo je "v kurze"

text:

Mário Kadlec

Vo Francúzsku existuje oblasť, kde sa pred 800 rokmi rozšírila zvláštna móda. Z nejakých zvláštnych dôvodov začali byť „v kurze“ okcitánske dialekty, takže ak pieseň nebola zložená v okcitánčine, nebola „cool“. Pokiaľ ide o zaujímavú jazykovú minulosť, Albánsko v ničom nezaostáva. Keď sa diskutovalo o tom, či bude uzákonený severný alebo južný dialekt, nikto nepochyboval o severnom. Keď sa však dostal k moci človek, ktorý bol z juhu, zrazu bolo „in“ južné nárečie a kto tak nehovoril, bol „vydlák“. Nemenej zaujímavá v európskom priestore je aj otázka etnicity. V Bulharsku to totiž poňali po svojom. Turkom oznámili, že nie sú a Macedóncom, že síce sú, ale nie to, čo si myslia. Povedali im, že sú Bulhari a jediným problémom je, že inak hovoria.

Nemôžem si pomôcť, ale niečo mi to pripomína. Sociálne inžinierstvo tu vždy bolo a vždy aj bude. Mocní tohto sveta nám diktujú kým sme, čo môžeme a čo chceme. Párkrát tu už boli veľmoci, ktoré priniesli dlho očakávanú „pravdu“. Tá súčasná „pravda“ hovorí, že kultúra je len v našich hlavách a všetko, čo je kultúrne podmienené, je zároveň meniteľné. Stačí si len uvedomiť, že identitu muža som prijal s kultúrou a neexistuje nič ľahšie, ako prestať byť mužom. Je to jednoduché! Stačí si to prestať myslieť.

Je pre mňa trpká-smiešna predstava, že by dnes niekto vyhlásil, že Slováci nie sú alebo že by vyhlásil, že síce sú, ale sú to vlastne Maďari, ktorí hovoria inak. A predsa sa niečo také deje aj dnes. Iné myšlienky, názory, metódy... no dôsledky rovnaké.

EYE OPENER:

Divorce in Judaism: Getting a Get!

text:

Natália Alexandrová

foto: thebeautifulbakery.wordpress.com

Divorce is a difficult, but at times inevitable part of our life. Even in Judaism, where it is believed there's that one perfect match for everyone, cases exist which call for it. As a young woman with Jewish roots who once went through disastrous relationship herself I had a certain urge to write about this matter.

Before talking about the divorce itself, let's briefly introduce Jewish marriage and what it means to be married for a Jewish woman.

Marriage

When a man and woman unite in marriage, their personal union creates a bond of the divine masculine and feminine energies to generate existence, a world, and life. There are of course different obligations these two have towards each other, as marriage also is kind of a "contract" between two people who agreed to become one being.

For observing Jewish woman, besides three main mitzvahs¹ (separating the challah², lighting the Shabbat³ candles and visiting mikveh⁴) there are several other obligations

concerning marriage.

In orthodox and conservative communities, women are obliged to hide their hair and wear a scarf called mitpachat⁵, as a symbol of being married. This has rather logical side to it, as the main reason is to prevent attracting other men and leave this joy for her husband only. Another reason for wearing this accessory is to follow the rules of so called "modest fashion" which is practiced among Jewish women.

However some are still scared by the thought of covering their hair completely (mostly out of the fear how they will look) nowadays it's becoming more and more also matter of fashion, as mitpachats are all unique and beautiful, containing different kinds of cloths and laces and are usually decorated with antique looking hair clips which help to fasten them more securely.

Family is the primary aspect of Jewish life dedicated to women. They are committed to create a home, which is warm, respects the laws of purity and embraces the spirit of religious life. As much as men are involved in matters of prayer and synagogue, women

should be devoted to their family and children.

Divorce

As I mentioned above, when two people get married, they become one whole soul. Separating of these two, equals amputation - forcing one part from other and creating two different ones. As marriage, divorce also shapes them in a way and they will never be the same. As sad as it sounds, there are situations nowadays, when this act cannot be avoided.

In Judaism, the concept of divorce arises from the biblical concept of marriage. The marriage is formed when a man takes a woman and she agrees to be taken. Therefore divorce can only be initiated by a man. The reason is actually quite logic: woman does not take a man, so she cannot give him up.

Divorces are only valid when performed according to the Jewish law, so called civil divorces aren't considered proper. According to Jewish law *beit din*⁶ has to be present during the act of divorce, further two witnesses and of course if possible both spouses.

Very important participant is *sofer*⁷, who writes the *get*: document given to woman by her husband written in arameic stating she is free and can marry any man she likes. Its name may have originated from numeral 12, because the *get* has to consist of 12 lines. This document is central when it comes to divorce as the act itself consists of writing the *get* and handing it over to woman. The reasons of divorce and obligations arising from the separation of the couple are not stated in the *get*, although it has to contain basic details (names, addresses, etc.) to avoid possible misunderstandings. The *get* also has to be written by hand and possible mistakes in the content may end up making to non-valid.

After the act is performed the *get* is slated as a tangible sign it has already been used and cannot be used again.

Agunot

The biblical concept of marriage was once supposed to protect women (in ancient times) when their safety and happiness depended on the protection of their husband. However nowadays it basically takes away all their favours.

A man can divorce a woman without her consent and on the other hand also force her to stay in the marriage against her will. The latter case, when the husband rejects to issue a *get* for his wife produces *agunot*.

Agunah (pl. *agunot*) is a woman not able to remarry because her husband is not willing to let her go, a chained woman.

Even though this situation prevails, through the history rabbis made attempts to help women to be able to divorce, there was a list of certain circumstances (including domestic violence, violent nature of a man...) in which woman could be granted divorce.

Nowadays rabbis also have power to act upon men to force them to release their wives. However there are still men who will obstinately insist on staying in the marriage, these rather give up their freedom and rot in jail then give a writ.

During the past years, there has been much "agunah activism" around the world: aid organizations, scholarly books, films, prayers, conferences, International Agunah Day and more. Prenuptial agreements (to facilitate the giving of a *get* in event of divorce) are now widely promoted.

The Organization for the Resolution of Agunot (ORA) successfully organizes mass rallies against husbands who refuse their wives a *get*. The very word ORA is enough to scare off some from further mischief.

¹ *mitzvah* - one of the Torah's 613 Divine commandments creating a bond between G-d and person who performs it

² *challah* - a special kind of bread forming a central core of a Shabbat meal

³ *Shabbat* - the seventh day of the Jewish week when no work is permitted, starting on Friday 18 minutes before sundown; one should devote this day to the study of Torah and his family

⁴ *mikveh* - ritual bath

⁵ *mitpachat* (also *tichel*, *sinar*) - scarf worn by married observant Jewish woman

⁶ *beit din* - rabbinical court

⁷ *sofer* - scribe

Sources:

chabad.org

haaretz.com

thejewishweek.com

Bulharskí študenti na Slovensku

text:
Andrea Zeliénková

Takže milí študenti a čitatelia! Tento článok sa bude niesť v cestovateľskom duchu. Pozná z vás niekto Bulharsko? Kto z vás si tam zašiel na letnú dovolenku? Čo vlastne o ňom vieme? My v našom článku spomíname krásne juhovýchodné pobrežné mestečko Burgas. S počtom obyvateľov 207 925 tisíc to je štvrté najväčšie mesto v krajine. Je to prístavné mesto s medzinárodným letiskom a množstvom lodeníc. Sú tu aj sanatóriá. Mesto je však známe hlavne ako rekreačné stredisko. My o ňom môžeme prezradiť aspoň to, že k nám stadiaľ prišli študovať psychológiu cez Erasmus dve milé Bulharky. Nižšie Vám ponúkame rozhovor s jednou z našich kolegýň, Milou Yalandzievou. My vieme predsa len niečo o Bulharsku. Ale ako je to naopak? Svoje „slovenské“ dojmy vám už prezradí sama...

Si študentkou 3. ročníka psychológie. O rok by si v Bulharsku končila štúdium. Čo ťa teda priviedlo na Slovensko?

Úprimne, nemala som veľmi veľa možností na výber. Slovensko som si vybrala pre podobnú kultúru a aj jazyk. Okrem iného si myslím, že Erasmus je skvelá príležitosť a nezáleží na tom, kde konkrétne študuješ. Som si však absolútne istá, že pobyt tu bude pre mňa veľmi obohacujúci.

Ako máte nastavený vzdelávací systém?

Je to veľmi podobné ako na Slovensku aj čo sa týka štúdia psychológie. Ľudia skôr veria priateľom, s ktorými idú na pohárik ako psychológom.

Prečo si sa rozhodla študovať psychológiu?
Veľa priateľov sa ma často pýtalo na radu. Chcela som ľuďom radiť profesionálne. Preto sa neviem dočkať, až dokončím štúdium a budem to môcť realizovať.

Prišla si najprv do Bratislavy. Ako si sa cítila v novom meste a inej krajine?

Super. (smiech) Bola som tam hlavne cez noc, keď sme s priateľmi išli na večierok. To, čo som stihla postrehnúť, je krása vášho mesta. Určite sa tam chcem ešte vrátiť a spoznať ho bližšie .

Počula si niečo o Bratislave aj predtým?

Samozrejme. Počula som hlavne o Bratislavskom hrade. O Trnave som nikdy predtým nepočula. Je to aj jeden z hlavných dôvodov, prečo som sem chcela prísť. Každý človek vidí svet očami samého seba, preto veľmi málo dávam na slová druhého a rada sa presvedčím o všetkom na vlastné oči.

Postrehla si už nejaký rozdiel medzi slovenskou a bulharskou mentalitou?

Zatiaľ som sa ešte nemala možnosť dostať k súkromným rozhovorom s ľuďmi. Málo ľudí tu vie anglický jazyk na komunikatívnej úrovni. To sa však zlepší, keď sa ja naučím nejaké slová po slovensky.

A na prvý pohľad?

Študenti sa mi tu zdajú byť vyšší a viac športovo aktívni.

Povedala by si nám niečo o svojom rodnom meste? My ho poznáme len ako známu dovolenkovú destináciu.

Burgas je súčasťou Čierneho mora a je považovaný za jednu z najkrajších turistických destinácií. Máme krásne prístavy, prírodu. Výnimočnosťou mesta sú solné zdroje a veľa minerálov, ktoré sa využívajú v liečebných kúpeľoch.

Ako tam funguje zábava? Je niečo typické pre toto mestečko?

Môžu to byť napríklad rôzne svätyne chránených vtákov. Sme veľmi veľké mesto s veľkou populáciou a množstvom mladých ľudí. Na pláži sa pravidelne koná jeden z najväčších hudobných festivalov.

Aj vy ste sa po prečítaní tohto článku dostali do Bulharska ? Aj vy ste sa nachádzali na slnkom zaliatej pláži Burgasu? Musím sa priznať, že ja áno. Dúfam, že vám tento článok okrem iného priniesol trochu leta a energie do vašich izieb.

MŮZIKÁ

text:

Marián Radošovský

Zdravím fanúšikov dobrej hudby...
...ako u mňa býva zvykom, pred každým číslom sa vydávam „loviť“ rôznych interpretov. Či už po kluboch, skúšobniach alebo jednoducho prostredníctvom internetu. Samozrejme, pre toto číslo boli spočiatku moje plány rovnaké. To sa však zmenilo, keď sme boli oslovení na spoločné turné so skalickou kapelou s trefným a príznačným názvom – Energia.

Už počas našliapaného intra počas úvodu ich koncertu mi bolo jasné, že tentokrát loviť talenty nemusím. Jeden obrovský totiž stál rovno predou mnou a práve začínal koncert, na ktorý som ešte dlho spomínal. Úderná rytmika, výborná práca s elektronikou, zmysluplné texty a nápadité gitary, zavýšené charizmatickým prejavom speváčky, ktorá bola podporovaná nemenej kvalitnými vokálmi. Všetky tieto atribúty spoločne namiešali atmosféru, vďaka ktorej som sa pristihol skákajúci pod pódium, spievajúc chytlivé refrény. Doslova „som žral“ každý

jeden tón a pohyb sršiaci z pódia (a tento pocit sa mne, tak náročnému a kritickému poslucháčovi, teda stáva už len veľmi zriedkavo).

Ak vám teda chutí pop-rock, no ste rovnako ako ja otrávení povrchnou komerčnou tvorbou, rozhodne odporúčam túto mladú skalickú formáciu. Títo ľudia jednoznačne vedia, čo robia a robia to výborne.

Energia je mladá energická skupina zo Skalice fungujúca v zložení:

- Monika Míšová - spev, gitara
- Tomáš Dimmel - gitara, vokál
- Tomáš Tomík - gitara
- Ľuboš Tomaško - basgitara
- Marcel Markuš - keyboard
- Marek Pukančík - bicie

(pozn., rozhovor uskutočnený s bubeníkom Marekom a klávesákom Marcelom)

1. Prečo práve „Energia“?

Názov Energia preto, lebo sme skupina mladých energických ľudí, zapálených pre hudbu.

2. Odkedy fungujete a ako vaša kapela vznikla, príp. sa pomenila jej zostava?

Vznik kapely sa datuje k roku 2003. Kapelu založili Ľuboš a Marcel, ktorí v nej hrajú dodnes. Najviac personálnych zmien sa udialo na poste speváčky a gitaristov. Teraz kapelu tvorí 6 členov.

3. Aké sú vaše hudobné vzory/interpreti, ktorí vás inšpirujú?

V tomto smere sme úplne odlišní. Každý počúvame niečo iné a tieto prvky sa potom snažíme preniesť do našej tvorby.

4. Aké sú vaše doterajšie úspechy (koncerty/albumy/demá)?

Naším zatiaľ najväčším úspechom je výhra 3. miesta na celoslovenskej súťaži Košický zlatý poklad. Tejto súťaže sa zúčastnilo 216 kapiel. Za úspech považujeme aj vyzbieranie financií a realizovanie projektu s Musiccluster. Pomocou tzv. crowdfundingu sme vyzbierali financie na natočenie singlu a klipu k piesni „Práve teraz“. Producentmi tejto

skladby sú bratia Ondřej Škoch a Štěpán Škoch z českej kapely CHINASKI a spolu s nimi producent Darek Král.

Album zatiaľ nemáme.

5. Aké sú vaše plány do budúcnosti?

Naším plánom je samozrejme čo najviac koncertovať, porobiť nové piesne a natočiť nový klip.

6. Čo by ste na záver odkázali čitateľom nášho časopisu?

V prvom rade patrí poďakovanie, že si našli čas a prečítali tento rozhovor. Nech chodia stále na živé koncerty a podporujú kapely. A keďže je to školský časopis, tak veľa úspešných skúšok.

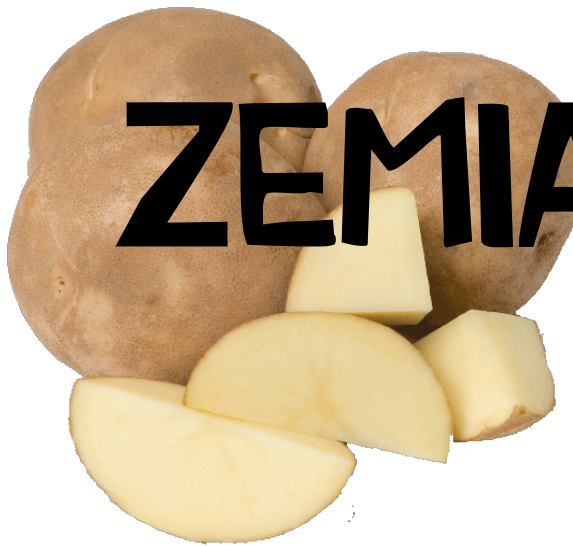
Ak sa chcete dozvedieť viac o skupine Energia, rozhodne navštívte stránku <https://www.facebook.com/pages/ENERGIA-official-/246328278712775>.

Nájdete tam nielen ich tvorbu, fotky a veľa ďalších informácií, ale aj aktuálne informácie o ich prebiehajúcich koncertoch.

P.S.: a komu by nechutila hudba skupiny Energia, určite mu bude chutiť aspoň víno z pivnice Marekovho otca.

Energia: mladá skalická pop-rocková kapela s naozaj príznačným názvom

ZEMIAKOLANDIA

text:
Karol Horníček

Pamätám si, že už ako malého chlapca ma neskutočne fascinovali príbehy z rôznych svetov. Aj keď som to ešte celkom nechápal, zaujali ma rôzne krajiny, svety, prečo robia to a ono. Prečo volakde nemajú na Štedrý večer kapra ako my? Alebo prečo sa niekde Nový rok začne neskôr ako u nás? Každá civilizácia, kontinent, štát, dedina či oblasť má svoje zvyky, obyčaje, tradície, ktoré možno niektorým pripadajú zvláštny, no pre nich samých symbolizujú domov. A keďže téma toho vydania Parazolu znie iné svety, myšlienky, zvyky, nemôžem byť vďačnejší a spokojnejší, že som dostal priestor na predstavenie zopár zvláštností typických pre isté spoločenstvo.

V Taliansku i v juhoafrickej metropole Johannesburg sa na Silvestra vyhadzuje starý nábytok na ulicu. Možno by na tom nebolo nič zvláštny, keby to obyvatelia nerobili priamo cez okno. Áno, v posledný deň v roku je nebezpečné vychádzať v týchto oblastiach von. Ľudia totižto veria, že zbavením sa starého dávajú zbohom smole a pripravujú sa na lepšiu budúcnosť. Z okien pritom nelietajú len drobnosti či staré oblečenie, ale i panvice, mikrovlnky, televízory a stoličky.

Moja kamarátka Sarah z Bostonu sa počas všetkých tých mesiacov strávených na Slovensku nikdy neprestala pozastavovať nad počtom otvorených dáždnikov čakajúcich na vysušenie. V niektorých krajinách sa totiž rozprestretý dáždnik v uzavretých priestoroch považuje za symbol nešťastia a smoly. Pôvod tejto povery pripisujú niektorí Anglicku, iní dokonca až starovekému Grécku. Za oboma krajinami sa skrývajú

nekonečné príbehy, prečo je to tak. Jedno je však isté – pred vstupom do cudzieho domu si overte, čo s dáždnikom. Nechcete predsa, aby si vás domáci spojili s človekom prinášajúcim smolu, však?

Počuli ste už termín Black Friday? Možno nie ten názov, ale o aktivite ste čo-to započuli v správach. Black Friday, ako už názov napovedá, pochádza zo Spojených štátov amerických. Označuje sa tak deň po štátnom sviatku Deň vďakyvzdania, keď sa v obchodoch po celej Amerike konajú neuveriteľné zľavy. Obchodníci tak začínajú takzvanú vianočnú sezónu. Väčšina obchodov otvorí skoro ráno a počas niekoľkých hodín ponúka tovar so zľavou až 70 a viac percent. Hoci Black Friday nie je oficiálnym sviatkom (zatiaľ), mnohí si kvôli nemu zoberú voľno a sú ochotní stáť hoci i celú noc pred obchodmi, len aby si ukoristili ten najlepší a najlacnejší tovar. Verte či nie, dochádza tu ku chaosu, zmätku, bitkám a častokrát i ku zraneniam.

Hoci je svadba považovaná za veselú i veľkolepú udalosť, všetci vieme, že jej predchádza i stres. V takej Malajzii sa vyostruje až na maximum. Budúcim nevestám a ženíchom je totiž zakázané chodiť 3 dlhé dni a noci pred svadbou na záchod. Obyvatelia totiž veria, že keby si hociktorí z mladých odskočil na toaletu, mohla by žena ostať neplodná, alebo by ich budúce dieťa mohlo zomrieť. Aby ich nelákalo „pokušenie“, počas celej doby sú dobre strážené.

Zvítanie v Číne pred obedom alebo večerou môže byť veľmi zaujímavé. O Číňanoch sa totiž vie, že sa vyhýbajú priamemu očnému kontaktu a častokrát majú zrak sklonený. Nehľadajte za tým veľkú vedu, takto vám len prejavujú svoj rešpekt. Dlhé očné kontakty môžu považovať za bezočivé.

El Salto del Colacho, tak presne takto jednoducho sa označuje španielsky rituál, ktorý sa pravidelne koná v jednej obci v Španielsku. Deti, ktoré sa narodili počas uplynulých 12 mesiacov, si ľahnú na matrace na ulici a ženy na nich hádžu lupene ruží. Následne príde kňaz, ktorý im požehná a muž prelečený za diabla spomínané deti na matracoch preskočí.

Jesť čínskymi paličkami je vždy zábavné. Na Slovensku sa ešte len učíme ich používať, no pri stolovaní v iných krajinách si treba dávať pozor. Tak napríklad v Taiwane sa paličky nikdy neodkladajú paralelne na vrch misky, pretože to vraj prináša nešťastie. Takisto sa treba vyvarovať zapichávaniu ich kolmo do ryže. Toto gesto sa totiž spája s pohrebným rituálom.

Pohrebom sa vždy prikladá veľká váha, no nie všade prebiehajú rovnako. Tibetania, ktorí žijú v himalájskych výšinách, svojich mŕtvych nikdy nespajú (pre nedostatok dreva), rovnako ako ani nepochovávajú (kvôli premrznutej zemi), ale vymysleli tzv. vzdušné pohreby. Telá mŕtvych pre nich nemajú žiadnu cenu, preto ich naporcujú a predhodia supom. Kostí, ktoré vtáky nezjedia, zmiešajú so špeciálnou potravinou a opäť raz predhodia supom.

Vždy je zaujímavé sledovať zákony v Spojených štátoch amerických. Nevie, či ste napríklad počuli o zákone v Los Angeles, kde obyvatelia môžu rozmiestniť po vlastnom dome pasce na myši len v tom prípade, keď vlastní zbrojný pas.

KRÍŽOVKA

Carlo Goldoni: "Múdry cestovateľ nikdy... (tajnička)".

DEE AORT BEIRA	pozorovaním zistíte	1	nevytíčaj	NARC ASKER KERIM	nano-sekunda (zn.)	prvá žena	dost' (čes.)	patriaci ujkevi	slovesná umelkyňa	európsky záchranný mechanizmus															
Ohio News Network (skr.)				nešlape																					
írsky rieka				2																					
hmce (angl.)					nórsko mesto																				
naprav						ukaz. zámena značka heliem																			
zbadala							veľmi krátke výny (skr.) cválenie																		
okresný výbor (skr.)			americký thriller (2002) žil					abampár (zn.) druh topofa									od (med.)	arabské mužské meno	tóna	súhvazdie	vojenský pozdrav				
Railroad Retirement Board (skr.)				bielidlo					zn. mlieč. výrobok																
pohostia sa				Sidónia (dom.)						druh antilopy ľaví križenc															
patriaci Jule						lev (angl.) Bhután (kód)											nemecké mesto moja osoba								
Tadžikistan (MPZ)			sevanský pámo-kopytník				4																		
internet. doména Estónska			priestor za hranicou ihriska				tekutina na písanie																		

Autorka: RNDr. Daniela Kalaninová, PhD.

LITERÁRNA PRÍLOHA

RISKUJ A HRAJ

text:
Martina Meriačová

Z rozprávkových strán

Ten najbohatší bol
kto sny mal
veril v čaro slov
prázdnych sľubov

prisahal lásku
aj keď sa jej bál

bol by sa všetkého vzdal
pre pár chvíľ
len aby zázrak sa stal.

Uveril.

Riskuj a hraj

Dvere sú otvorené
a ty snažíš sa ujsť
vieš
že nemôžeš uniknúť
pretože si to aj ty sám
Play

Pravidlá už dávno boli dané
a za porušenie sa trestá
najnebezpečnejšia hra
keď hráš o vlastný život
pamätaj
kým si nevyberieš
všetko je možné

Tak riskuj a hraj
ži a užívaj
veď sme tu len raz
na chyby nie je čas

A až v cieli budeš stáť
to bláznovstvo podstúpiš rád
ešte najmenej stokrát

Svet patrí nám

Úsmev
na fotografiách
znamenité chvíle
a čas sa kráti

veľký svet
drží nás v objatí
sme
od seba
nie však stratení

na tisíce kilometrov
ako jedna duša
skúšaní osudom
to puto
je pevnejšie ako skala

pocit bezpečia
v tvojej náruči
mám

vždy
keď sme spolu
tento svet patrí nám

PUTO ŽIVOTA

text:
Sindy Straková

Pamätám si to, akoby to bolo včera. Ten chlapec sa vpísal do mojej mysle a pretrval tam až dodnes. Bolo to asi 20 nie 25 rokov dozadu na jar, keď som ho prvý raz uvidela. V ten deň som sa prechádzala po parku. Stromy pomaly rozkvitali a naberali krásu, s ktorou sa pohrával ešte chladný severný vietor. No chladný vietor nebol to jediné, čo sa v ten deň nieslo parkom. Pod veľkým starým javorom na kúsku slnkom zohriatej zeme stali dvaja asi šestnásťroční chlapci. Jeden chlapec v čiernych slepeckých okuliároch hral na harmonike a druhý spieval tak nádherne, že z toho nabiehali zimomriavky. Na prvý pohľad vyzerali všedne ale pod povrchom niečo skrývali, niečo, čo si nechceme všimnúť, lebo by to zbytočne zaneprázdnilo našu myseľ, ktorá je už aj tak plná vecí ako: čo treba kúpiť..., čo si oblečiem....

Na zemi som si všimla klobúk s pár drobnými. Načiahla som sa do peňaženky a vytiahla pokrčenú papierovú bankovku a hodila ju do klobúka.

„Ďakujeme“, povedal chlapec v čiernych okuliároch. V tom momente som bola presvedčená, že chlapec slepotu len predstiera. Každý sa sústredil a obdivoval, ako slepý chlapec hral, ale ja som sa sústredila len na spievajúceho chlapca, ktorý ma prenasledoval svojím pohľadom. Keď dohrali, dav ľudí sa rozšíril, akoby zabudli na žobrajúce deti. Moja zvedavosť ovládla jazyk skôr, ako stihol reagovať mozog.

„Kam chcete ísť teraz?“

„Na námestie“, odpovedal slepý chlapec.

„Koľko si tam zarobíte?“

„Za celý večer?“

„Áno.“

„Asi... 10 dolárov.“

„Dám vám 12 dolárov a teplú večeru, ak budete hrať len pre mňa.“

Chlapec dlho nerozmýšľal.

Po výdatnej večery som sa musela spýtať aj

na druhého chlapca, ktorý za celý čas nereagoval ani na jednu moju otázku.

„Prečo nič nehovoríš?“

„On nepočuje, čo sa ho pýtate.“

„A ako potom spieva?“ z môjho hlasu bolo cítiť nedôveru.

„To nikto nevie, akoby počul len moju hudbu.“ chlapec si na chvíľu zložil okuliare. Najprv som nemohla odtrhnúť zrak od jeho chladných bielych očí, ale potom som si všimla tú podobnosť. Mali iné šaty, ale podobali sa ako vajce vajcu. Na moje počudovanie to nebola jediná vec, čo mi vrtala hlavou. Jeden nepočuje a spieva, druhý nevidí, ale pohybuje sa s ľahkosťou vidiaceho človeka dokonca aj v cudzom prostredí.

S odstupom času rozmýšľam, či to bola ľútosť z toho, že sú siroty a ja som nemala deti, alebo vzrušenie z niečoho, čo človek len ťažko pochopí.

Slepý chlapec sa postavil, keď hluchý zakričal:

„Klavír!“ chlapec sa rozbehol ku klavíru, akoby videl.

„Smiem?“

„Samozrejme“, s úžasom som odpovedala. Zrazu sa postavil aj hluchý chlapec,

„Tretia zásuvka.“ povedal hluchý chlapec. Nevedela som, či to je názov piesne alebo niečo iné. V tom okamihu tomu rozumeli len oni. Slepý chlapec začal hrať na klavíri bez nôh, akoby bol virtuóz, ale tá melódia bola môjmu srdcu známa. Za chvíľu sa pridala aj spev a ja som vedela, že to je pieseň, ktorú mi spievala mama.

„Boh povedal, kto chce mať, ten má,

Ja som nehládala a našla,

Ja som chcela a predsa nie som s tehou,

Načo mi je život, keď neviem žiť bez teba,

Neviem, čo je láska a čo cit,

Ale viem, čo je úbohosť a bezmocnosť,

Viem, čo je vidieť, ľúbiť, nevlastniť,

Neviem, čo je mať a neľúbiť,
Žijem pre teba, no nie s tebou,
Kráčam bez duše len s telom,
Cítim už ten chlad, ale to len lásky už niet,
Necítim už bolesť, ale to len mňa už niet,....

Bolo to také neuveriteľné, že keby som nevidela na vlastné oči, ako sa skoro zabil po ceste k môjmu domu náhle ma prepadla spomienka na cestu z parku.

Áno, tak to bolo. Ten koč s rýchlymi koňmi sa valil ulicou a hluchý chlapec sa rútil cestou. Keby počul, odskočil by, ale on len pokojne prechádzal. Nebyť šikovného kočiša, čo odklonil kone, chlapec by už nežil, a teraz zasa spieva v súlade s melódiou klavíra.

Zrazu som bola malá a mama spievala a hrála na klavíri. V srdci mi ožila spomienka rokmi zabudnutá. Po niekoľkých hodinách som zaspala. Keď som sa ráno zobudila, chlapci boli preč. Ani v meste som ich už nestretla, dokonca som sa aj v parku na nich pýtala, ale nik si ich nepamätal, veď ani ja som nevedela ich mená.

Po istom čase som si spomenula, čo povedal slepý chlapec

„Tretia zásuvka.“

Môj zrak dopadol na tretiu zásuvku písacieho stolíka. Keď som ho otvorila, boli tam noty mojej mamy. Neviem, či to bol lacný trik alebo božia hra s dvoma nevinnými chlapcami. Neviem, kto boli a kde sú, teraz ale jedno je isté, nikdy nezabudnem, čo mi ten večer dali.

EVA

text:
kate S.

Námestie sa pomaly zaplňalo ľuďmi. Iba jedenkrát v roku mohli dostať pivo a obložené žemle od mesta a nemuseli platiť vôbec nič. Jedenkrát do roka mestečko pripravilo pre svojich obyvateľov noc pohody s miestnou kapelou, tancom a inak unavení ľudia, ktorí obyčajne vo večerných hodinách trávili čas vo svojich domcoch pri kartách či iných radovánkach, popustili sebe samým uzdy a v tieto dni a noci sa domov neponáhľali. Boli to dni, keď ľudia ďakovali za všetko, čo sa im podarilo, dušovali sa navždy odstrániť nedostatky, ktoré im bránili byť najlepšími a hlasno pred sebou sa predbiehajú, vyslovovali len tie najlepšie plány do budúcich rokov. Pri tejto príležitosti sa na námestie priniesli lavice a stoly, rozkladali stánky s jedlom, koláčmi a vínom, ktoré po celú noc predávali susedia susedom a rozjareným občanom. Medzitým chlapi chystali miesto pre kapelu, zvyčajne do stredu námestia, aby sa zvuk ich nástrojov niesol celým okolím a mohli ich všetci počuť zo všetkých strán. Inak pokojné mesto sa počas týchto dní menilo na rušný úľ, vo vzduchu bolo cítiť okrem teplého leta akúsi dravosť a túžbu využiť príležitosť a na chvíľu uniknúť do sveta voľnosti a zábavy. Takmer s istotou a vedeli to všetci, sa tieto prehýrené dni nikam nezapisovali a ani sa nevedeli zoznamy alkoholom podgurážených ľudí. Tieto dni už tradične patrili medzi tie, ktorých evidencie sa nezapisovali a zostávali v trezoroch mozgov ľudí na samom dne. Keď konečne utíchli dni priprav, a vlhká zem rýchlo chytala druhý dych po ustavičných nášľapoch nôh a kopýt koňov, aby zniesla nápor najbližších dní a nocí, podupkávanie a búšenie do jej povrchu, na vysoký pranier sa postavil prednosta a otvoril dni tanca, odpočinku, vzdal vďaka unavenej zemi a všetkým, čo po celý rok na nej hrdlačili. Po ňom ďakovali aj zástupcovia rady mesta, a keď duchovný požehnal dary, hudba začala hrať prvú pieseň v repertoári a cinkot sklenených pohárov už iba slabo

doznieval v hlasnej vrave, miešajúcej sa so spevom a smiechom. Za stoly sa pousádzali ženy a dievčatá, z ktorých v tieto dni vyžarovala ženskosť, stiahnuté kútiky úst nahradili uvoľnené pery, na ktorých sa po tieto dni usídlil úsmev. Dalo by sa povedať, že v dňoch osláv chceli byť najkrajšie a obdivované. Toto bola jednoznačne najvhodnejšia chvíľa ukázať mužom svoju krásu, ktorú inak vynímajúc zopár príležitostí, zakrývali šedými zvrškami, čepcami a dlhými odevmi. Muži sa mohli pokochať kaderami, ktoré pod dávkou voľnosti a nebyvalej upätosti splývali cez šiju a siahali aj do polovice chrbta. V jeden z týchto večerov si Evina mať našla jej otca a mať Evinej mamy jej deda a spätne nižšie v generačnom strome iste aj Evinej starej mamy mama takto stretla Evinho pradeda.

To mesto už roky nedávalo v dni ďakovania za úrodu zadarmo pivo a obložený sendvič. Kosti hudobníkov, ktorí kedysi aj týždeň ladili a čistili nástroje pred oslavami, dávno spráchniveli pod zemou a sláky rozožrali mole. Občas si ktosi spomenul a na námestie prilepil plagát, pozval hudobníka s reproduktormi, pristavil karaván a miestnym obyvateľom za štvrt dolár ponúkal kurací hamburger, pivo a kolu. Postarší pamätajúc staré časy, posedávali na obrubníkoch, sŕkali kolu alebo pivo a potriasali hlavami do rytmu z reproduktorov. Mladí postávali v hlúčkoch obďaleč, riešili svoje tínedžerské starosti a z času načas vybuchovali do hlasného smiechu.

Jeho rodičia vlastnili vtedy fabriku na obuv Ro & Mo a kopec nehnuteľností v krajine. Toto miesto sa im páčilo, miestni ľudia im neprekážali, obdivovali ich dobrotivosť, ústretovosť a pokoru. Do ich vily na kopci sa nikdy žiadny zlodej nevlámal, ľudia z okolia dbali na to, aby sa tejto dobre postavenej rodine v meste páčilo a vilu na kopci im stráži-

li bez nároku na odmenu. Rodina Moorovcov si sem chodila sporadicky oddýchnuť dvakrát do roka.

Stála v jednom z hlúčiku a jej útle ramená sa nechávali skrývať pod rukami chlapca, ktorý jasne vynikal nad svojimi vrstovníkmi. Jeho pomerne priama gestikulácia a hlasný prejav umlčal ostatných a jemu dodával pocit dôležitosti. Tam stála a počúvala. Občas sa jej zdalo, že z tohto sveta nájde cestu von, že sa zbaví tej ťažoby na duši a že nájde podstatu čohosi, čo je tu a nevidieť to. Odkedy otec zmizol v ich dome, akoby prestal žiť. Mama to Eve nikdy nevysvetlila. Evin zdanlivý nezáujem ju posúval vpred, lebo za tie roky nenabrala odvalu a silu a dokonca ani znalosti, ako by bola predložila, zdanlivo nevysvetliteľné vysvetlenia ľudskej bytosti. Ľudia prejavovali ľútosť a jej samotu si vysvetľovali po svojom. Aj vtedy večer, keď sa leto rozhodlo, že pre unavenosť svojich údov predsa len prepustí vládu jeseni, sa v mestečku na námestí zišli obyvatelia, aby pri pive a hamburgeri posedeli na kamenných pätníkoch len tak viedli medzi sebou dialógy. Nechávala sa schovávať v objatí toho chlapca, v citoch mala akosi jasno, nikomu nič nesľubovala a nad svojou prezývkou „kamienok“ sa iba pousmiala. Takúto uvoľnenú s vlasmi jemno splývajúcimi na ramenách, s tým jej typickým úsmevom na tvári ju po prvýkrát uvidel. V ten večer sa mu nijako extra nechcelo von, pozerať sa na farmárov ako hopsajú po urovnanej zemi, pijú pivo v neprírodzene veľkých dávkach a ani tá hudba ho nedokázala zaujať. Čosi ho však ťahalo a rodičia mali v ten večer známych na partii bridžu, takže keď zobral kľúče od nového rodinného buicku Riviera, otec mu povedal, len aby bol opatrný a opäť sa sústredil na rozohranú partiu. Tak stál a díval sa tým smerom, kde stála ona. Neskutočne sa mu páčila, pozoroval ju už mnohokrát. Zaujala ho, tak ako tam stála v tmavých úzkych nohaviciach a v tenkej bunde rovnako tmavej ako jej vlasy. Zatúžil ju maľovať. Sústredil sa na každý detail jej obrysov, aby na to nikdy nezabudol, ak by už nemal mať možnosť stretnúť sa s ňou opäť.

„Ahoj, kde sa tu berieš?“ Ann poznal už dávno, pracovala v zberni, ktorá pravidelne

odoberala tovar od firmy jeho otca. Bola jedna z mála, ktorá sa s ním rozprávala otvorene a bez zbytočného rešpektu.

„Môžem Ťa pozvať medzi nás? Sme tu celá partia, pod! Predstavím Ťa.“

Chcel protestovať, Ann ho vyrušila, ale keď sa na jej hlasný pokrik pohla celá skupinka stojaca pri zábradlí a jeho oči sa stretli s očami tej, ktorú si chcel tak veľmi zapamätať, nechal Ann, nech ho zoznámi s ostatnými. Tí pravdaže vedeli, kto k nim kráča, ale nechali sa predstaviť tomuto mladému bohatému a obdivovanému chalanovi. Odmietol ponúkané pivo, vzal si kolu a rozhodol sa poobzerať sa okolo po námestí. Pravdu povediac sa mu veľmi prechádzať nechcelo, hľadal ju.

„Nemal by si byť sám“. Otočil hlavu. Sedela na lavičke pod starým brestom sedela, rukami objímala kolená a uprene na neho pozerala.

„Hľadáš niekoho?“

Zarazil sa. Nekontrlovateľne vyslovil pravdu. „Teba, hľadal som teba. Odišla si a neviem, myslel som si, že si to tu obzriem, a tak“.

„Prečo ma sleduješ?“

Zahanbene odvrátil hlavu. „Nesledujem Ťa. Môžem si sadnúť?“ Jemne prikývla a ukázala na miesto vedľa seba.

„Lavička je stará. Zničíš si šaty.“ Sadol si a pozrel na ňu.

„Si prekrásna“, povedal. Dívala sa priamo na neho. „Chcem si tento obraz zapamätať a uchovať ho navždy“, povedal.

Usmiala sa. „A ako to chceš urobiť?“ -

„Namaľujem Ťa, ak dovolíš.“

„Maľuješ?“ jemne zdvihla hlavu, vypla šiju a a zadívala sa do diaľky. „Je to zaujímavé“.

„Súhlasila by si?“ Vyzerala tak pôvabne. Línie

a obrisy jej tváre boli až neobvykle jemné u tohto ľudu. Túžil dotýkať sa jej, poznávať každý milimeter jej hodvábanej pokožky.

„Preto ma sleduješ, lebo ma chceš maľovať?“
- „Neviem, nesledujem ťa.“

„Dívaš sa, stále sa dívaš.“ - „Myslel som, že si ma nevidela. Vieš, nebývam tu často. V tebe je niečo neobyčajné, zvláštne.“ - „Nebezpečné.“ Ticho dodala.

„Ako to myslíš?“ - „Neviem, ty si s tým začal. Zabudni na to. Každý máme svoju odvrátenú stranu. A každý si ju nazýva ako chce.“

Zamyslel sa. „Ak Ťa mám maľovať, musím Ťa poznať. Nech sa to už volá akokoľvek, som pripravený poznať tvoje tajomstvo.“

Sám sebe sa vtedy čudoval, ako hladko plynuli z jeho úst slová a odprisahal by, že ho nikdy predtým nenapadlo, že bude k neznámej taký priamy a otvorený. Vzala ho za ruku.

„Dlho som Ťa čakala. Poď niečo Ti ukážem.“

Netušil, kde ho viedla a ako dlho kráčali. Prešli poľnou cestou okolo fary. Veril, že vtedy cítil vôňu kadidla a sušeného tymianu. Opustili dedinu. Pred nimi sa vinula cesta, lepšia a kvalitnejšia ako tá, z ktorej zišli, ale rovnako málo používaná a poznačená ťažkými nákladmi, ktoré na jej povrchu spôsobili výmole a nerovnosti. Túžil sa spýtať, kde idú, v čom spočíva to tajomno, ktoré toľkokrát sledoval z diaľky v jej tvári, ale akosi mu teraz slová z úst nešli a tak iba premýšľal, čo za osobu ho teraz drží za ruku. Cítil, že jej dotyk je príjemný a tak sa nechal viesť. Sem-tam sa na neho pozrela, usmiala sa a nepovedala ani slovo. V diaľke začul vravu. V tme pomaly rozoznávala domy, v ktorých sa svietilo. Podíduc bližšie, mal pocit, že prišli na starú usadlosť. Presne v strede ničoho stálo pár budov, starý automobil na palivo a vraky áut.

„Načo sme tu?“ spýtal sa? - „Aj tu žijú ľudia.“ Vošli dovnútra. Miestnosť bola plná mladých ľudí, pohybovali sa v rytme hudby, ktorá zaznievala ktovie odkiaľ, keďže pre paru nebolo vidieť viac ako na krok.

„Chcela som, aby si poznal všetkých mojich priateľov. Žijú tu, neďaleko mestečka. Založili si dedinu podľa svojho štýlu. Neradi si nechávajú určovať smer, chápeš?“

Vôbec nechápal a nevedel, prečo sa skupina ľudí rozhodla žiť oddelene, aký úžitok z toho mali... „Chceli slobodu a pokoj.“ Ticho riekla. „Nežijú izolovane, stretávajú sa s ostatnými, no sú chvíle, keď potrebujú čas iba pre seba. Sú veci medzi nebom a zemou, niečo, čo ak neprežiješ, nejde pochopiť.“

Mala pravdu, nerozumel vôbec ničomu. Ľudia sa mu zdali normálni, rovnako priateľskí ako v mestečku. Ničím sa od nich neodlišovali. Popíjajúci kolu v družnom rozhovore s mladíkom o čosi starším od neho pocítil odrazu chladný závan na pravom líci. Pozrel sa na ňu. V očiach sa jej zračilo niečo, čo tam doteraz nepostrehol. Akási forma rešpektu, strachu sa miešala s očakávaním čohosi...

Vietor silnel a zdalo sa mu, že budú musieť utekať, inak ich zmietne. Obzrel sa smerom, kde predtým videl postávať niekoľko mladíkov. Práve tak ako on aj oni sa bránili vetru. Ba zdalo sa, akoby s ním zápasili. Výkriky sa miešali s piskotom vetra a chvíľami bolo počuť hukot ako na železnici. Celé toto trvajúce iba niekoľko sekúnd spôsobilo, že necítil strach, akurát sa mu v tých okamžikoch v mysli premietol celý život. Vietor sa mu opieral do lícníc a tie sa pod jeho tlakom rozťahovali do neprirodzených úškľabkov. Stále cítil jej ruku. Prinútil sa a obrátil hlavu smerom, kde stála. V tej chvíli pocítil mocné trhnutie a štipľavú bolesť nad ľavým uchom. To trhnutie spôsobilo jeho pád na zem. Vietor bol už taký silný, že okrem toho hrozného rachotu, akoby ležali na koľajniciach a počuli blížiaci sa vlak, vzduch fičal a dunel a vydával zvuky ktoré v živote nepočul. Ťahala ho za ruku posúval sa smerom k nej. Podarilo sa mu podvihnúť hlavu. Pozerala mu priamo do očí. Vyčítal z nich jedno - „Zachránim Ťa.“

ČÍTAJ

issuu.com/parazolUCM
ff.ucm.sk/sk/studentske-casopisy

PÍŠ

parazol.ucm@gmail.com

LAJKNI

facebook.com/parazolUCM